

Dönem : 3
Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 777

Petrol reformu kanunu tasarısı ve İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve 13 arkadaşının, Petrol Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bâzı maddelerinin kaldırılması hakkında, C. Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının, Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının T. Petrolleri A. O. na devri ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketine tahsisi hakkında 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı Kanunların bâzı maddelerinin değiştirilmesi, kaldırılması ve eklenmesi hakkında ve akaryakıt, anıdepo, depolama satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve anadepoların devletleştirilmesi hakkında kanun teklifleri ve 84 sayılı Geçici Komisyon raporu (1/656, 2/35, 2/631, 2/632, 2/635)

Petrol reformu kanunu tasarısı (1/656)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-1445/3379

Ankara

14 . 4 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 13 . 4 . 1972 tarihinde kararlaştırılan «Petrol reformu kanunu tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

PETROL REFORM KANUN TASARISI

GENEL GEREKÇESİ

Yurdumuzda özellikle petrol arama ve işletmeciliğini geliştirmek ve yurt ekonomisindeki olumlu etkilerini artırmak amacı ile bu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Yüce Meclisin onayını kazanan Hükümet programına göre, Petrol Kanununun millî menfaatlere aykırı hükümleri süratle değiştirilecek, ihtiyacımız olan petrolün millî petrol kuruluşlarımız tarafından yurt içinden sağlanması temel hedef teşkil edecektir. Programda yer alan bu iki ilke, yeni düzenlemenin reformist nitelikte olmasını ve millî petrol kuruluşlarımıza öncelik verilmesini gerekli kılmaktadır.

I - Petrol reformunun temel ilkeleri

1. Tanım

Petrol reformu, Anayasanın 130 ncu maddesi hükmü gereğince petrol kaynaklarımızın millî yarara en uygun şekilde aranıp işletilmesinin yeniden düzenlenmesidir. Bu düzenlemede petrol aranması, çıkarılması ve tasfiyesi faaliyetleri ile petrol boru hatlarının Devlet kesimi içinde yer alması öngörülmektedir. Anayasamızın 130 ncu maddesinin ikinci cümlesinde yer alan «arama ve işletmenin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır.» hükmü de göz önünde bulundurularak; millî menfaatlere uygun görülen ve finansman desteği ile beraber üstün teknolojiye ihtiyaç duyulan hallerde, Devlet adına petrol faaliyetlerini yürütecek olan ihtisaslaşmış Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yabancı sermaye ve teknolojiden yararlanabilmeleri başvurulacak bir ihtiyaç olarak düşünülmüş bulunmaktadır.

2. Amaç

Petrol kaynaklarımızı Devletin kontrolü altında bulundurarak Kamu İktisadi Teşebbüsleri eli ve yatırımları ile süratle geliştirmek, öncelikle ülkemizin tüketimini tamamen kendi kaynaklarımızla karşılamak ve üretimimizi petrol ihracedecek seviyeye yükseltmek temel ekonomik amaçtır.

Politik ve stratejik nedenlerle petrol kaynaklarımızı mutlak olarak kendi kontrolümüz altında bulundurmak siyasi amaçtır.

II - Tasarının ilkeleri

Tasarının getirdiği temel ilkeler şunlardır.

1. Anayasanın 130 ncu maddesinin ruhuna ve maksadına uygun olarak eşitlik prensibi ve özel teşebbüse öncelik terk edilerek ihtisaslaşmış kamu kuruluşlarına petrol arama ve işletilmesinde öncelik tanınmıştır.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri tâyin edecekleri stratejiye bağlı olarak gereğinde bütün Türkiye arazisinde petrol arama ve işletme imkânına sahibolabilecektir.

6326 sayılı Kanunla Kamu İktisadi Teşebbüsü için söz konusu olan tüm sınırlayıcı hükümler kaldırılmış ve bunlar bir kısım malî yükümlülükten istisna kılınmıştır.

2. Bu tasarının amacı yeni petrol kaynaklarını arayıp bulmak ve işletmektir. Bugüne kadar, tesbit edilen ve yaklaşık olarak 38,5 milyon ton tahmin edilen, petrol rezervinin 21,5 milyon tonu istihsal edilmiştir.

Bu sebeple petrol hakkı sahibini arama ve işletmeye yöneltmek için, istihsal edilip depolanan hampetrolden 1/8 oranındaki Devlet hissesi ödeme mükellefiyeti artırılmamıştır.

3. Piyasa fiyatının tesbiti ile ilgili olarak yeni bir kistas ve ithal hampetrolünün değerinin tesbiti konusunda kanuna ilk defa yeni bir hüküm getirilmiş böylece çoğu zaman yurt ekonomisi aleyhine işliyen fiyat mekanizması, gerçek fiyatların tesbitine imkân veren bir nüteliğe kavuşturulmuştur.

4. Yerli hampetrolüne öncelik tanındığına dair kanuna açık hüküm getirilmiştir.

5. Tatbikatta görülen gelişik uygulamalar, Personel israfı ve Petrol Politikasının koordine yürütülememesi hususları göz önüne alınarak Petrol Dairesi «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü» adı altında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına, «Yakıtlar Dairesi» de Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne bağlanmak suretiyle petrolle ilgili kamu hizmetleri tek elde toplanmıştır.

6. İşletme sahalarının daha etkili bir şekilde kontrolünü sağlayıcı ve istihsalı artırmaya yönelik tedbirler alınmış, ayrıca Petrol İşleri Genel Müdürlüğü ile, genel müdürlüğün denetim imkânları - Kamu İktisadi Teşebbüslerinin iştiraki sağlanarak genişletilmiştir.

7. Kısa zamanda petrolün keşfi ve ekonomik üretimi seviyelerine ulaşılmasını sağlamak için arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile hak sahiplerinin mükellefiyet süreleri kısaltılmıştır.

8. Petrol aramalarında gün geçtikçe büyük önem kazanan deniz aramaları ile ilgili yeni hükümler getirilmiştir.

9. 6326 sayılı Kanunun rekabet, eşitlik ve özel teşebbüs önceliği esprisinden doğan ve Petrol Dairesinin dahi belli bir ölçüde hakem rolünde düzenlenmesine yönelen bir anlayışla tesis edilen ve genellikle ihtilâfların uzamasına sebebiyet vermiş bulunan ve hukuk sistemimize yabancı düşen «Komiserlik müessesesi» kaldırılmış, ihtilâfların hâbli normal idari kazaya bırakılmıştır.

10. Müktesep haklar saklı tutulmuştur.

11. Malî hükümler yeniden düzenlenmiştir :

a) Malî hükümler yeniden düzenlenerek, petrol hakkı sahipleri için tanınan özel vergilendirme rejimi kaldırılmış ve petrol ameliyelerinden sağlanan kazançlar, diğer kurum kazançlarında olduğu gibi Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu hükümleri ile diğer vergi mevzuatına tabi tutulmuş ve böylelikle genel vergi sistemine aykırı bir karakter göstererek ve vergi sınırı uygulamaları sebebiyle Anayasaya ve Türk Devletinin hâkimiyet haklarına aykırı düşen hükümler kaldırılmıştır.

b) Gerek malî riskleri gerek teknik hususiyetleri ve gerekse üretim güçlükleri bakımından petrol ameliyesi olarak aynı ağırlıkta kabul edilemeyecek olan arama ve istihsal faaliyetleri ile, tamamen kârlı bir ticari imtiyaz karakterinde bulunan ve basit bir arıtma işleminden öleri gitmiyen rafinaj faaliyetlerinin Petrol Kanununda aynı hak ve himayeler içinde tutulması haklı ve uygun görülmiyerek bu faaliyetin yapılması munhasıran Kamu İktisadi Teşebbüslerine veya ortaklarına bırakılmış, gerek bu düşüncenin ve gerekse rafinaj faaliyetinin çok kârlı ticari bir monopol mahiyetinde olması sebebiyle, kazançlarının müs'akil vergilendirilmesi ve sağlanan imtiyaza mukabil Devlete karşı olan mükellefiyetlerin diğer teşebbüs alanlarından daha avantajlı olması gereğinin bir sonucu olarak arama zararlarının rafinaj kârlarından mensubuna imkân veren birleştirilmiş beyanname esası kaldırılmıştır.

c) Nispi tükenme payı kaldırılmıştır. Nispi tükenme payı gayrimenkul mülkiyetinde yeraltı ve yerüstü bütün imkân ve kaynaklara tasarruf yetkisinin tanıdığı hukukî rejimlerde hak sahibinin elindeki petrol kaynaklarının tükenmesi karşılığında ayrılmak durumunda bulunduğu bir rezerv amortismanıdır. Oysaki bizde tüm yeraltı kaynakları Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.

Özellikle Anayasanın 130 ncu maddesine kesin bir aykırılık gösteren tükenme payı indirimi bu sebeple tamamen kaldırılmış, buna karşılık petrol hakkı sahiplerinin petrol ameliyelerinden indirebilecekleri ve petrol sanayiinin özelliklerinden doğan diğer özel indirimler tasarıda ayrıca düzenlenmiştir.

d) Petrol ameliyelerinden elde edilen kazançlar tümü ile genel vergilendirme hükümlerine tabi tutulurken, ameliyelerin özelliğinden doğan bazı gider tarifleri ile kazançtan yapılan özel indirimler ve aktifleştirilecek giderlerle bunların itfa usullerini düzenleyen özel hükümler tasarıya konularak genel vergi hükümlerindeki bu faaliyet dalı ile ilgili noksanlıklar tamamlanmıştır.

e) Yeniden ithâl edilecek sermayeye mahsuben yapılacak transferlerde kur garantisi uygulanmıyacağı esası kabul edilmiş ve böylelikle müktesep haklar saklı tutulmuştur.

Bu değişiklik kur garantisinin ekonomik açıdan izahının bulunmamasından doğmaktadır. Zira Türkiye'de yatırım yapan kişi, bu yatırımla ilgili iktisadi faaliyeti sonucunda sağladığı iktisadi değerleri Türk parasının üretimin yapıldığı devredeki kıymetine göre iktisabetmekte ve bu farklılık ister istemez yatırımın menşe memlekete transferine imkân vermektedir.

Bu anlamda kur garantisi her hangi bir munzam menfaat sağlamamakta, esasen sağlamaması gerekmektedir. Kur garantisinin normal şartlarla sağlaması gerektiği sonuç ithal edilen

sermayeden uğranılan kayıpların Türk parasının değer kaybından kâr edilerek karşılanması değil, yatırımın transfer süresinin kısaltılmasıdır. Oysaki bu mekanizma tamamen ilk anlamda işlemiştir.

Bu durum iktisadi bir teşebbüsün yatırım kararlarının dayanacağı ekonomik esaslara aykırıdır. Zira her müteşebbis kazanç gâyesi ile yatırım yapar. Petrol aramak için yatırım yapar. Petrol aramak için yatırım yapan şirket, bulacağı petrol rezervini değerlendireceğini düşündüğü için yatırım yapmıştır. Bu itibarla hem hampetrol rezervlerinin işletilmesi imtiyazı sonucunda kazanç sağlaması ve hemde yatırımlarının kur garantisinden doğan kârlarla itfasi düşünülemez.

Sonuç olarak kur garantisinin kaldırılması yabancı yatırımların transfer süresini uzatmaktan başka bir etki doğurmayacaktır.

f) Türkiye'de üretilen ve tasfiye edilen petrolün ihracı halinde bedellerinin dışarıda bırakılmasına imkân veren kanun hükmü değiştirilmiştir. Bu husus, Türkiye'de üretilen bir değer mutlaka Türk ekonomisine katkıda bulunması ve gerekli transfer haklarının bundan sonra uygulanması prensibinin tabii bir sonucudur.

Sonuç :

Petrol konusunda yurdumuzda bugüne kadar uygulanmış olan ve birisi Devletçi, diğeri tamamen liberal görüş ve sistemleri temsil eden iki Petrol Kanunu petrol kaynaklarımızı gerektirdiği ölçüde geliştirememiştir.

Arama ve işletmeciliği tamamen Devlete bırakan 792 sayılı Petrol Kanununun yürürlüğü döneminde MTA Enstitüsü tarafından yapılmış bulunan çalışmalar çok zor ve sıkı koşullar içinde sürdürülmüş ve nispi olarak başarılı olmakla beraber, yeterli olamamıştır.

Tamamen liberal esasları ihtiva eden ve rekabet ve eşitlik koşulları altında petrol arama ve işletmeciliğini özel sektöre bırakan 6326 sayılı Petrol Kanununun kabulüne yol açan düşünceler de geçen 17 yıllık bir uygulama süresinde unulan gerçekleşme düzeyine ulaşamamıştır. Petrol arama ve işletmesinde bugüne kadar erişilebilen merteye, 1971 yılında yurt içi üretimin, tüketimin ancak % 38 ini karşılayabildiği bir noktadır. Çıkarılabilir rezerv 38,5 milyon ton olarak tahmin edilmiştir.

Bir taraftan tüketimin hızlı bir tempo ile artmakta olması, diğer taraftan dünya ekonomik konjoktürü ile ilgili olarak hampetrol fiyatlarının son iki yılda tarihinde görülmemiş artışlar göstermesi, hampetrolün ödemeler dengesindeki olumsuz etkilerini ve millî ekonomimize yükünü her yıl büyük oranlarda artırmaktadır. 1969 yılında ithal olunan 2,9 milyon ton hampetrole ödenen döviz 39 milyon dolar iken, bu meblâğ 1970'de 3,7 milyon ton hampetrol için 52 milyon dolara ve 1971'de 5,4 milyon ton hampetrol için 93 milyon dolara yükselmiştir. 1972 yılında cari olacak kapasiteye göre yapılacak takriben 8 milyon ton hampetrol ithalatının (CIF) tutarının yaklaşık olarak 147 milyon dolara ballıg olacağı hesaplanmaktadır.

İnisiyatifini munhasıran kendi genel petrol politikalarını yürüten yabancı şirketlere bırakan ve bunları arama ve istihsal yerine hampetrol ithalâtına dönük bir rafinaaj monopolüne teşvik eden, eşitlik ilkesi adı altında Türkiye'nin kendi petrol kaynakları üzerinde tasarrufunu kısıtlayarak, çalışmalarını, hamlelerini ve muhtemel bulgularını engelleyen 6326 sayılı Petrol Kanununun temelinde yatan görüşlerden birisi de, Türkiye'nin petrol kaynaklarının sınırlı olması ve bunları kendi gücümüzle değerlendireme olanağına sahip bulunmadığımızı inancıdır.

Oysa ki, Türkiye arazisinin imkânları petrol yönünden henüz tam olarak tatbik edilmediği gibi, bugüne kadar yapılmış bulunan arama sondajları beklenen sayıya ulaşmaktan uzak kalmıştır. Sınırlayıcı hükümler kaldırıldığı ve gerekli malî imkânlar sağlandığı takdirde ihtisaslaşmış millî kuruluşumuz petrol kaynaklarımızı değerlendirebilecek teknik güce, elemana ve Türkiye yararına en uygun teknik ve ekonomik stratejiyi uygulama yeteneklerine sahiptir.

Petrol Reformu Kanun tasarısı, Anayasamızın 130 ncu maddesindeki öncelik esasına göre kamuya ağırlık vermekte, daha doğrusu yatırım politikasında izlenecek yolda strateji tesbitini kamuya bırakan ve inisiyatifini kamu elinde bulunduran karma bir sistemi önermektedir.

Tasarı; finansman ve teknoloji ile ilgili zorunlukları göz önünde bulundurarak özel sektörün petrol arama ve işletme faaliyetlerine katılmasını sağladığı gibi, teşvikine de olanak sağlayan bir esnekliği hâz bulunmaktadır. Başka bir deyişle, karma bir sistemi öneren tasarı, milli menfaatler ile yabancı sermayeyi teşvik ilkeleri arasında bir denge kurulmasına mâtuif esasları vaz'etmekte ve Türkiye'nin petrol kaynaklarının Kamu İktisadi Teşebbüsleri eli ile süratle aranmasına ve işletilmesini amacolarak saptarken, özel sektörün de değişik alternatifler içinde petrol arama, işleme ve rafinaj faaliyetlerine katılmasını öngörmektedir.

MADDELERİN GEREKÇESİ

Madde 1. — Anayasamızın 130 ncu maddesine göre : Tabii servetler ve kaynakları, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletmenin, Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması kanunun açık iznine bağlıdır.

Petrol Kanununun 1 nci maddesinde de «Türkiye petrol kaynaklarının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu» açıkça belirtilmiştir.

Bu açık hükümler, Devlet arama ve işletmeciliğinin esas, özel teşebbüs arama ve işletmeciliğinin ise istisna olduğunu göstermektedir.

Özel teşebbüsün arama ve işletme yapmasına izin verilmesi Devletin arama ve işletme hakkını hiçbir surette ortadan kaldırmaz. Oysa ki, 2 nci madde, Devleti arama ve işletme yapmaktan ve özel teşebbüse rakibolmaktan ahkoymak maksadını gütmüştür. Bu husus 6326 sayılı Kanunun gerekçesinde yazılı olduğu gibi, kanunun 6 nci ve 121 nci maddelerinde yer alan hükümlerle de bellidir. Mer'i hükümler karşısında Devletin arama ve işletme yapma olanağı yoktur.

Anayasamızın 130 ncu maddesine aykırı düşen bu duruma son vermek için 2 nci madde değiştirilmiş ve Devlete petrol kaynaklarının aranıp işletilmesine olanak sağlanmıştır.

Öte yandan maddeye 6987 sayılı Kanunla eklenen «... ve bu maksada uygun olduğu nisbette Türkiye dâhilinde yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyatının aynı suretle inkişafını sağlamak...» cümlesi, kanunun ruh ve maksadına ve milli menfaatlere uygun görülmediğinden çıkarılmıştır.

Madde 2. — Petrol Kanununun «tarifler» başlıklı 2 nci bölümünde yer alan maddede yapılan değişiklikler, esas itibariyle anamefhumlara dokunulmuyarak tariflerin daha açık ve anlaşılabilir bir şekilde ifadesi amacıyla yapılmıştır.

3 ncu maddenin, «Petrol ameliyatı» veya sadece «ameliye» den bahseden 8 - a fıkrasına Petro - Kimya eklenmiş ve mevcut metin tereddüt ve iltibasa yol açabileceği düşüncesiyle bu bentte yer alan «ve bunlarla ilgili ameliyeler» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

24 ncu fıkradaki arazi tarifinin içine evvelce kanunda bulunmayan ve milletlerarası anlaşma ve teamüllere göre Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında kalan arazi de dâhil edilmiştir.

Piyasa fiyatından bahseden 25 - a fıkrasında yazılı tarifin esası muhafaza edilmekle birlikte, tarife vuzuh ve sarahat kazandırmak ve piyasa fiyatının âzami haddinin fiilen sağlanabilecek fiyattan fazla olamayacağını belirtmek maksadiyle fıkra değiştirilmiştir.

Birçok ihtilâflara sebeb olan 25 - b fıkrasında «kuyubaşı fiyatı» tarifine açıklık getirmek için, metinde yer aldığı halde aslında mevcudolmayan «Gümrük rüsumu» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

26 nci fıkrada yer alan «Arama masrafları» tarifine açıklık kazandırmak amacıyla mânası anlaşılamiyan ve bu sebeple de tereddütlere yol açabilecek mahiyette görülen «veya bu masrafla ilgili diğer bileümle masraflar» ibaresi metinden çıkarılmış ve arama maksadiyle yapılan masraflara kısaca «Arama gideri» denmiştir.

Ayrıca, genel idare gideri mahiyetindeki giderlerin de arama gideri sayılamıyacağı konusunda maddeye sarahat verilmiştir.

«Sondaj fer'i» masraflarının tariflerini ihtiva eden 27 nci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan hükümler tek bir kavramın tarifi oldukları cihetle birleştirilerek fıkranın (a) bendi haline getirilmiş, buna karşılık kanunun birçok yerlerinde zikredildiği halde tarifi bulunmayan «Ticari miktarda verimi olmiyan kuyuların açılma masrafları» aşağıda açıklanan nedenlerle «Yurt ekonomisi yönünden verimi olmiyan kuyuların açılma giderleri» adı altında tarif edilerek fıkranın eski (b) bendi yerine ikame edilmiştir.

«Ticari miktarda verim» deyimini yerine «Yurt ekonomisi yönünden» deyiminin kullanılmasının sebebi, ticari miktarda verim deyiminin petrol hakkı sahibi için ifade edeceği anlamın petrol kaynakları mahdut bulunan ülkemiz ekonomisi için olumlu sonuçlar vermeyeceği görüşüdür.

34 ncü fıkroda yazılı olan ve işletmeler vekilini istihdaf eden hüküm, Petrol Dairesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlanmış olduğundan değiştirilmiştir.

Petrol Dairesinin bir genel müdürlük haline getirilerek, bakan yerine bakanlığa bağlanması uygun görüldüğünden 35 nci fıkra bu sebeple düzeltilmiştir.

36 ncı fıkroda, «reis» tâbiri yerine «Genel müdür» demek suretiyle düzeltme yapılmıştır.

Kanunun 3 ncü maddesinin 27 - b fıkrasında ve diğer bâzı maddelerinde geçen «Ekonomik miktarda petrol» deyiminin, kanunun tariflerden bahseden bu maddesinde açıklanması, uygulamaya sarahat verilmesi bakımından uygun görülmüştür.

Madde 3. — Bu maddede yapılan değişiklikle belge almada, Kamu İktisadi Teşebbüslerine öncelik verilmiş, özel teşebbüse, ancak Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ortaklık halinde belge alma hakkı tanınmıştır.

Madde 4. — Mevcut haliyle 12 nci maddenin 2 nci fıkrası, bütün idari tasarrufları kazai mura-kabeye tabi tutan Anayasanın 114 ncü maddesine aykırı düşmektedir. Bu bakımdan, Bakanlar Kurulu kararı ile tanınacak istisnaya karşı, yalnız 1 nci fıkroda yazılı yabancı şahısların adli ve idari kaza mercilerine müracaat edememesi esası kabul edilmek suretiyle, icabında bu fıkroda yazılı şahısların petrol hakkına sahibolabilmeleri hususunda Bakanlar Kurulunca verilecek karardan menfaatleri haleldar olan mevcut petrol şirketlerine Anayasaya uygun olarak itiraz imkânını sağlamak amacıyla fıkroda değişiklik yapılması gerekmiştir.

Madde 5. — Bu maddede yapılan değişiklikle, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde bulunan ve Petrol Kanununun şümulü dışında kalan petrol faaliyetlerini yürüten Yalıtlar Dairesi, Petrol Dairesi ile birleştirilmiş ve her iki kuruluşun Bakanlığa bağlanması uygun görülmüştür.

Madde 6. — Petrol sanayiinin önemi ve Petrol Kanununu tatbikle görevli daire teşkilâtının takviyesi zarureti karşısında, bir taraftan 6326 sayılı Kanunla 6558 sayılı Kanunun derpiş eylediği kadroların genişletilmesi ve ayrıca gittikçe artan ve yurt ölçüsünde genişliyen petrol faaliyetlerini kontrol ve murakabe için bölge teşkilâtı kurulması 18 nci maddede öngörülmüştür.

Madde 7. — 22 nci madde kaldırıldığından bu maddede yer alan ve Petrol Dairesinin gelirlerini gösteren hükümler 23 ncü maddeye alınmış ve bu sebeple de madde metni yeniden düzenlenmiştir.

Madde 8. — Kanunun diğer maddelerinde yapılan değişikliklerle petrol arama ve işletmesinde kamu iktisadi teşebbüslerine öncelik tanınmıştır. Bu teşebbüsler petrol kaynaklarının süratle, fâsulasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesi çalışmalarında kamu tarafını temsil etmektedirler. Bu itibarla kamu adına petrol ameliyatını denetliyen Genel Müdürlüğe inceleme ve denetimde tecrübeli personel ve geniş imkânları ile yardımcı olmaları millî çıkarların korunması yönünden son derece faydalı olacaktır. Bu düşünce ile maddeye eklenen 3 ncü fıkra petrol hakkı sahibi olan kamu iktisadi teşebbüslerine Bakanın takdir edeceği lüzuma göre, inceleme ve denetimde yardımcı olmak görevini vermektedir.

Madde 9. — Komiser müessesesi kaldırıldığından madde buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Madde 10. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından, bu ibare 1 nci fıkradan çıkarılmıştır.

Madde 11. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından, Petrol Kanununun 30 ncu maddesi yeniden düzenlenmiştir.

Madde 12. — Petrol Komiseri Müessesesi kaldırıldığından bu ibare Petrol Kanununun 31 nci maddesi metninden çıkarılmıştır.

Madde 13. — Kanunda mevcut metin, Genel Müdürlükçe verilen kararların tatbik sahasını çok daraltmaktadır. Bu sebeple, Petrol Nizamnamesinin 61/1 nci maddesinde, Kanunun 32 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmünün petrol hakkı üzerinde tesiri olabilecek mahiyetteki Genel Müdürlük kararlarına munhasır olduğu açıklanmıştır. Konulan hükümlerle, kanun ve nizamname arasında ahenk sağlanmakta ve petrol hakkı üzerinde doğrudan doğruya tesiri olmayan genel müdürlük kararlarının hemen tatbik imkânı temin edilmiş olmaktadır.

Madde 14. — Petrol hakkı sahiplerine diğer maddelerde tanınan mehiller dışında bu madde ile tanınmış bulunan ve bir sınırı da olmayan mükellefiyetlerin kaldırılması ve tevsii imkânı, kanunun maksadına uygun bulunmadığından madde, petrol ameliyelerinde sürati sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.

Madde 15. — Petrol komiserliği müessesesinin kaldırılması nedeniyle maddede gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 16. — 11 . 2 . 1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 1 nci maddesi ile mühlak bütçeli daireler tarafından yapılacak biçimle tebligatın da sözü geçen kanun hükümleri dairesinde yapılması öngörülmüş ve aynı Kanunun 62/7 nci maddesi ile de diğer kanunların bu Kanuna uymayan hükümleri kaldırılmış olduğundan katma bütçe ile idare olunan Genel Müdürlükçe yapılan tebligattan bahseden 40 nci madde hükmünün de Tebligat Kanununa uygun şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmiştir.

Bu itibarla, «Tescil edilmiş bir ikametgâhta taahhütlü olarak gönderilen bir mektubun aksi sabit olmadıkça, postaya verildiği günü takibeden beşinci gün saat 12,00 de mümessile tebliğ edilmiş» sayılacağı hakkındaki 2 nci fıkra hükmü tamamiyle kaldırılmış, bunun yerine esas değişikliğin hemen bildirilmemesi halinde yapılacak muameleden bahseden ve Tebligat Kanununun 35 nci maddesi gereğince adli tebligat işlerinde cari olan tebliğ usulü konmuş, 1 nci ve 3 ncu fıkralarda başkaca önemli bir değişiklik yapılmıyarak maddeye, diğer hallerde Tebligat Kanununun tatbik edileceğinden bahseden 4 ncu fıkra eklenmiştir.

Madde 17. — Uygulamada tesbit edilen aksaklıklar göz önüne alınarak maddenin 1 nci fıkrasında gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Madde 18. — Petrol hakkı sahiplerine ait sır teşkil eden bilgilerin ifşasını yasak eden 43 nci madde hükmü, hangi bilgilerin sır sayılması, hangilerinin sayılmaması gerektiği hususunda açık ve kesin bir sınır koymadığından, tatbikatta petrol hakkı sahibinin gizli tutulmasını istediği bilgilerin sır teşkil edip etmediği de çok defa tereddüdü mucibolmaktadır. Ticarî ve sinai sır mefhumu, imalât veya ticaret sırrı şeklinde Türk Ticaret Kanununun 57 nci caddesinin 7 nci ve 8 nci bentlerinde yer almış hukukî bir mefhumdur. Bu sebeple petrol hakkı sahibinin yaptığı sinai ve ticarî ameliyenin hususiyetleri de göz önünde tutularak hangi maddelerin sır teşkil edeceği tarif edilmek suretiyle maddeye gerekli açıklık getirilmiştir.

Madde 19. — Bu maddede yapılan değişikliklerle karasuları dışında kalan sular da dâhil olmak üzere denizlerde yapılacak arama ve işletmenin Bakanlar Kurulunca tesbit olunan hukukî rejime tâbi olması öngörülmektedir.

Petrol Kanunu yürürlüğe girdikten sonra 29 Nisan 1958 tarihinde Cenevre'de imzalanan Milletlerarası «Kıta Sahahlığı Sözleşmesi» hükümlerine göre bir Devletin karasuları dışında kalan ve «Kıta Sahahlığı» veya «Kıta eşığı» denen yerlerde o Devletin her türlü tabii servetlerden

faidalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu faydalanma hakkı, sahil sahibi Devletin hükümlerini haklı olarak kabul edilmektedir. Sözleşmenin 11 nci maddesine göre 22 Devletin imzası veya iltihakı suretiyle yürürlüğe girecek olan bu sözleşme, halen 31 Devlet tarafından kabul ve tasdik edilerek 10 Haziran 1964 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Esasen karasuları hakkındaki 476 sayılı Kanunun 8 nci maddesi ile de Türk karasuları dışında Türkiye'nin canlı servetlerden faydalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bunun karasularımız dışında kalmakla birlikte Türkiye'nin kıta sahanlığında bulunan diğer tabii servetlere teşmil edilmemesi için fiilî veya hukukî hiçbir sebep mevcut değildir.

Şu kadar var ki, karasuları dışında bulunan ve Türkiye'nin tasarruf edebileceği suların altında fasillalı veya devamlı olarak kalan araziye kıta sahanlığı kavramı ile tahdit etmemek ve milletlerarası anlaşmalara ve teamüllere göre petrol ameliyatı yapılabilecek sahaları mümkün olduğu kadar geniş tutmak yararlı görüldüğünden maddeye 3/24 maddede yapılan değişikliğe paralel olarak kıta sahanlığı mefhumu alınmamış ve karasuları içinde kalsın veya kalmayın denizlerde uygulanacak rejimin ayrıca tesbiti uygun bulunmuştur.

Madde 20. — Arama ruhsatnamelerinin şarta bağlı olarak verilebileceği Petrol Kanununun 132/1 nci maddesinde, «Petrol hakkı sahibi müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan her hangi birine riayet etmediği takdirde» şeklindeki ibareden de anlaşılacaktır. İse de, bunun caiz olup olmadığı tatbikatta çok defa şüphe ve tereddüdü muciboldüğünden, bunu açıkça ifade etmek maksadıyla maddeye bir hüküm eklenmesi uygun görülmüştür. Bu suretle arama ruhsatı müddetinin sona ermesi beklenmeksizin arayıcıya daha kısa zamanda arama sondajı yapma, aksi takdirde sahayı terk etme mükellefiyeti yükletilebilecek, daha süratle, fâsılasız ve verimli bir şekilde arama faaliyeti imkânı sağlanabilecektir.

Madde 21. — Bu maddede yapılan değişiklikle (Petrol Dairesinin) Genel Müdürlüğün, hâdisenin mahiyet ve hususiyetine göre, icabında müracaatçılar arasında anlaşma yoluna gitmeden ihtilâfı en kısa zamanda neticelendirmesi sağlanmıştır.

Madde 22. — Maddeye eklenen 4 nci fıkra, sona eren bir arama ruhsatının, aynı şahıs tarafından yeniden iktisabedilerek kanuni süresinin dolaylı bir şekilde uzatılmasını önlemektedir.

Madde 23. — Kanunun 55 nci maddesinde yazılı 6 yıllık arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapıldığı surette öngörülen 5 yıllık münzam uzatma müddeti, kanunun çıkarıldığı sıradaki teknik ve sosyal imkânlar ile yol ve münakale şartlarına göre ancak yeterli görülebilirse de, bugünkü imkân ve şartlara göre bu müddetler, arama sahalarının bir hükmi şahıs elinde uzunca bir müddet muattal kalmaya sebeb olmakta ve bu da petrol kaynaklarının süratli ve fâsılasız işletilmesini ön gören esas maksada aykırı düşmektedir. Bu sebeple arama ruhsatnamesi müddeti 3 yıl, keşif halinde verilecek münzam müddet de 2 yıl olarak tesbit olunmak suretiyle mevcut müddetlerin kısaltılması uygun görülmüştür. Böylece arama sahalarının icabında spekülâtif maksatlar için kullanılabilmesi ihtimali de geniş ölçüde önlenmiş olacaktır. İsrail Petrol Kanununda da arama müddeti 3 yıl olarak tahdid edilmiştir.

Maddeye eklenen 5 nci fıkra ile deniz aramalarının özelliği göz önüne alınarak, idareye denizlerdeki arama ruhsatları ile ilgili süreleri yüzde elli oranında artırabilme yetkisi verilmiştir.

Madde 24. — Petrol Kanununun 56 nci maddesinde tanzim olunan Devlet hakkı, arazi ister Devlete, ister başka bir şahsa aıdolsun, taallük ettiği arama veya işletme sahasından hektar başına alınan maktu resim mahiyetinde Devlete gelir temin eden bir menfaattir. Kanunun kabul ve Devlet hakkı tarifesinin tesbit edildiği 1954 yılındaki toptan satış ve geçim fiyatlarında arada geçen 15 yıl içinde vukubulan artışlar nazara alınmak suretiyle Devlet hakkı târifesinin bugünkü şartlara uygun şekilde yeniden tesbit ve tâyini gerekir. Bu sebeple hektar başına maktuan alınan Devlet hakkının, aramaya teşvik unsuru da göz önüne alınarak bir miktar artırılması uygun görülmüş ve arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif halinde verilen münzam müddetin kısaltılması hasebiyle de Devlet hakkının müterakki bir şekilde alınmasını temine mâtuf tarife kademeleri buna göre ayarlanmış

tır. Arayıcının yaptığı masrafların Devlet hakkından yüzde 80 oranda mahsubuna imkân veren 2 nci fıkra hükmü Devlet hakkı müessesesinin ihdası sebebiyle telif edilemediğinden ve keşif yapan arayıcının ödediği Devlet hissesinin aynı dönem içerisinde o saha üzerinden ödiyeceği Devlet hakkından mahsubunu öngören 3 ncü fıkra hükmü mahiyetleri itibariyle birbirinden ayrı olan iki şeyin birbiri ile mahsubuna yol açtığından, umumi vergi prensiplerine aykırı görülerek metinden çıkarılmıştır. Ayrıca denizlerde yapılacak aramaları teşvik için derinliklere ve arama sahalarındaki tabiat şartlarına göre Devlet hakkından tenzilât yapılması uygun görülmüştür.

Madde 25. — Petrol Kanununun 55 nci maddesinde yazılı arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapan arayıcıya verilecek munzam müddette vukubulan kısıntılara muvazi olarak keşiften önce ve sonraki arama sondajına başlama mükellefiyetlerine ait müddetlerin de buna göre ayarlanması maksadı ile 58 nci maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarında değişiklik yapılmıştır.

Madde 26. — Bu kanunla petrol boru hattı yapmak ve tasfiye ameliyatında bulunmak olanağı munhasıran Kamu İktisadi Teşebbüslerine tanıdığından, işletmecinin işletme ruhsatnamesinden doğan hakları ve sadece işletme sahasında yapabileceği boru hatları yapımı hakkı yeniden düzenlenmiştir.

Madde 27. — Maddeye eklenen 4 ncü fıkra ile, aramadan işletmeye geçilirken sahaların petrol sayımının icaplarına, Türkiye ihtiyaçlarına ve kanunun maksadına uygun şekilde süratle ve verimli bir şekilde geliştirilmesi imkânlarının kontrolü sağlanmak istenmiştir.

Madde 28. — Petrol Kanununun 64 ncü maddesine 5 nci fıkra eklenmekle, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan petrol kaynaklarının, özellikle petrolü bir sahanın özel teşebbüse müzayede yolu ile verilmesi, Kamu İktisadi Teşebbüslerine öncelik tanıyan bu kanuna ve Anayasanın 130 ncü maddesi hükmüne aykırı görüldüğünden madde değiştirilmiş ve bu gibi sahaların ancak Kamu İktisadi Teşebbüslerine verilebileceği hükme bağlanmıştır. X

Madde 29. — Kanunun 65 nci maddesi hükmüne göre işletme ruhsatnamesi müddeti 40 yıl olup, bu müddet 20 yılı geçmemek üzere uzatılabilir. Bugün hâkim olan görüşlere göre bu müddet oldukça uzun olduğundan işletme ruhsatı müddeti 20 yıla indirilmiş ve asıl müddetin yarısı nisbetinde öngörülen uzatma müddeti de buna muvazi olarak 10 yıla indirilmek suretiyle maddede bunu temin için gerekli değişiklik yapılmıştır.

Müddetlerin tesbitinde Türkiye'deki petrolü sahaların özellikleri ve rezerv durumları nazara alınmış ve bunların 20 yılda hususiyle munzam olarak verilebilecek 10 yıllık süre içerisinde rasyonel olarak işletilebilmelerinin teknik ve ekonomik bakımdan mümkün olacağı kabul edilmiştir.

Madde 30. — İşletme ruhsatı alındıktan sonra yapılacak istihsal ameliyesi ile istihsalin durması halinde istihsale yeniden başlanması için yapılması gereken arama ve inkişaf sondajı ameliyelerinin, kanunun maksat maddesine uygun şekilde, süratli ve fasilasız olarak yapılmasını sağlamak amacı ile işletme sahasında iktisadi miktarda petrol istihsalı için tanıyan 3 yıllık müddet 1 yıla indirilmiş, istihsale yeniden başlamayı temin için yapılacak tebliğ süreleri yeniden ayarlanmıştır.

Madde 31. — Kanunun 69 ncü maddesinde işletmeciler için tâyin olunan Devlet hakkı tarifesi, 56 ncü maddede değişiklik yapılmasını öngören gerekçeye dayanılarak aynı esaslar dâhilinde değiştirilmiş, Devlet hissesinin Devlet hakkından mahsubunu öngören 2 nci fıkra hükmü de aynı görüşle ve aramadan işletmeye geçiş şartlarının daha belirli hale getirilmesi, arama ruhsatnamesi ile işletmecilik yapılmasına mâni olunması amacı ile değiştirilmiştir.

Madde 32. — Kanunun 79 ncü maddesinde yapılan değişikliklerle Devlet hakkı ve Devlet hissesi tarhiyatından doğacak farklara uygulanacak usul hükümleri tamamlanarak kanunun bu konudaki boşlukları giderilmiş, ayrıca mevcut kanunda Devlet hakkı ve hissesinin ne müddetle zaman aşımına uğrayacağı hakkında bir hüküm bulunmadığından tatbikatta çıkması muhtemel tereddüt ve ihtilâfları ortadan kaldırmak için ve Vergi Usul Kanununun 114 ncü maddesi hükmüne uygun olarak vergi, resim ve harclarda cari (5) yıllık zaman aşımının Devlet hakkı ve hissesinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

Vergi hukukunda olduğu, gibi, ilgilileri doğru beyana sevk edecek bir malî müeyyide de getirilmiş bulunmaktadır.

Madde 33. — Arama ve işletme ruhsatnameleri ile ilgili süreler kanunda yer aldığı halde belge süresinin yazılı bulunmamasının mâkûl bir sebebi yoktur. Bu nedenle kanundaki boşluk giderilmiş ve belge süresi, arama ve işletme ruhsatnameleri sürelerindeki kısıntılar da nazara alınarak 30 yıl olarak tesbit edilmiştir. Bu sürenin Bakanlar Kurulu kararı ile 10 yıl daha uzatılabilmesi imkânı sağlanmıştır.

Madde 34. — Petrol Kanununun 52 nci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, boru hattı ve tasfiyehane gibi belge mevzuuna giren işlerin fuzuli ihtilâflarla geciktirilmeden yapılmasını temin amacıyla, kanunun 82 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmünün de değiştirilmesi gerekmiştir.

Madde 35. — Kanunun 9/1 nci maddesinde «müracaat sahibinin ameliyat esnasında vukuu melhuz zarar ve ziyarı bu konuna göre ödemek mecburiyetinde kalacağı her türlü meblâğları karşılamak üzere» teminat vermekle mükellef olduğundan bahsedildiği halde, 86 nci maddede müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belge alan bir petrol hakkı sahibinin petrol ameliyatı sırasında ameliyenin yapıldığı gayrimenkul ile civarındaki gayrimenkullere ve bunlar üzerindeki bina, ağıl ve benzeri tesislere yaptığı zararlardan bahsedilmemiştir.

Bu hususta Borçlar Kanununun haksız fiiller hakkındaki umumi hükümleri cari ise de zarardan doğan mesuliyetin kusursuz bir mesuliyet olduğu belirtilmek amacıyla 86 nci maddeye yeni bir fıkra ilâvesi lüzumlu görülmüştür. Alman Genel Maden Kanununun petrol ameliyelerinde de tatbik edilen 148 nci paragrafında da - zamanasını süresi hariç - aynı hüküm yer almıştır. Maddeye konan fıkra ise Borçlar Kanununun 58 nci maddesinde ifadesini bulan kusursuz mesuliyet prensibine uygundur.

Madde 36. — Petrol ameliyesi yapılan arazi uzun müddet petrol hakkı sahibinin çalışmalarına sahne olabilir ve bu yüzden de bu arazinin maliki kullanma hakkına karşılık bir meblâğ alsa dahi, ameliyenin devamı sebebiyle arazisi üzerinde istikrarlı bir iş tutmaktan mahrum kalabilir. Bundan başka, kullanma hakkı üzerinde fertlerle petrol şirketleri arasında yapılan anlaşmaların tatbik sureti de bunlar arasında birtakım ihtilâflara yol açabilir. Kanunun 87/1 nci maddesinde yapılan değişiklikle bu mahzurlar ortadan kalkacaktır. Alman mevzuatında da aynı hüküm bulunmaktadır.

Diğer taraftan, maddenin 2 - a fıkrasında sözü geçen «Menafi - i Umumiye için İstimlâk Kararnamesi», 6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile kaldırılmış olduğundan, 1295 sayılı sözü geçen kararname yerine «İstimlâk Kanunu» deyimini yazılmak suretiyle düzeltme yapılması gerekmiştir.

Madde 37. — Türk Medeni Kanununun 632 nci maddesine göre gayrimenkul mülkiyetinin mevzuu yerinde sabit olan şeylerdir. Arazi, tapu sicillerinemüstakil ve daimî olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar ve madenler gayrimenkul sayılır.

Petrol Kanununun 92 nci maddesi ise eski şekli ile petrol hakkı sahibinin kullanma hakkını haiz olduğu arazi üzerinde kurduğu tesisatla menkul ve gayrimenkul mallarını her zaman kaldırabileceğinden bahsetmektedir. Bu hükümden maksat da kurulan petrol hakkı tesisleri ile bu tesislere ait müttemim cüzleri ve bu tesislerin ister teferruatı sayılımsın ister sayılmamasın, diğer menkul malları petrol hakkı sahibinin her zaman kaldırabilme hakkı ve yetkisini haiz olduğunu ifadeden başka bir şey değildir.

Medeni Kanunun 632 nci maddesinde tarif edilen gayrimenkullerin kaldırılması söz konusu olduğuna ve olamayacağına göre; işbu hükmün medeni hukukumuzdaki esaslara uygun bir hale getirilmesi amacıyla maddedeki «gayrimenkul malların» ibaresi çıkarılmış ve aynı bölümde 93 nci ve 94 nci maddelerden başka madde bulunmadığından bu maddelere yapılan atıf yerine de «aşğıdaki maddeler» ibaresi konmak suretiyle maddede lüzumlu değişiklik yapılmıştır.

Madde 38. — Kanunun 94/1 - a maddesinde yazılı «gayrimenkul mallar» dan maksat da Medeni Kanunun 632 nci maddesinde tarif edilen gayrimenkul mallar olmayıp, gayrimenkul mülkiyetine

konu olan bir arazide vücuda getirilen ve bu arazinin mütemmim cüzünü teşkil eden bina ve benzerleri gibi sabit tesislerdir. Bu itibarla, bu hükmü de medeni hukukumuzun prensiplerine uygun olarak değiştirmek icabetmiştir.

Madde 39. — Petrol kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 ncı kısmında Vergi Sorumluluğu Matlabı altında yer alan 95 nci maddenin 1 nci fıkrası petrol hakkı sahiplerinin bu kanunun vergilendirme ile ilgili özel hükümleri mahfuz kalmak kaydı ile, yürürlükte bulunan diğer bütün vergi, resim, hare kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine tabi olacağını âmir bulunmakta, 2 nci fıkrası hükmü ise petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri için ayrı sermaye tahsis ederek ayrı muhasebe tutacağını ve bu ameliyelerin sonuçlarının ayrıca vergilendirileceğini belirtmekte fidi.

Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin genel vergilendirme sistemi dışında özel vergilendirme hükümlerine tabi olmasının gereksiz olduğu düşünülerek (Petrol Kanununda yer alan özel vergilendirme hükümleri kanundan çıkarılmış ve petrol hakkı sahiplerinin genel vergi mevzuatına tabi olması öngörülmüştür.

95 nci maddeye yeni bir fıkra olarak eklenen 2 nci fıkra bu kanunun kaldırılan 107 nci maddesindeki birleştirilmiş beyanname uygulanmasına son verilmiş bulunduğunu açıkça ifade etmiş olmak için vaz'edilmiştir. Buna göre, birbirlerine iştirak halinde bulunan petrol hakkı sahipleri yaptıkları petrol ameliyeleri için ayrı ayrı beyanname vermek ve vergiye tabi olmak durumundadırlar.

Madde 40. — 6326 sayılı Petrol Kanununun 97 nci maddesi hükmü ile petrol hakkı sahiplerinin Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarında yer alan ihracat kazançları istisnasından yararlanamayacakları belirtilmişti. Yapılan değişiklikle aynı prensip kabul edilmekle beraber madde hükmü 96 ncı madde olarak düzenlenmiş ve sadece sermaye şirketlerinin petrol hakkı sahibi olabilecekleri esastan hareketle, madde metninde Gelir Vergisi Kanununda yer alan ihracat kazançları ile ilgili istisna hükmünün yer almasına gerek görülmemiştir.

Madde 41. — Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin faaliyetleri Genel Vergi mevzuatına tabi tutulduğu cihetle bu mevzuatta yer almayan petrol endüstrisi ile ilgili ve özellik arz eden hususların düzenlenmesi zarureti doğmuş, bu maksatla Kurumlar Vergisi Kanununun 14 ncü maddesi gereğince kurum kazancının tesbiti için hasulattan indirilmesi gereken giderlere petrol hakkı sahibi kurumların kazançlarının tesbitinde uygulanmak üzere aşağıda gösterilen yeni dört masraf unsuru daha eklenmiştir:

— Petrol Kanununa göre ödenecek Devlet hak ve hisseleri,

— Hakkı konu sahanın terk edilmesi gereği olarak tenk edilen iktisadi kıymetlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,

— Arama giderleri, sondaj, fer'i giderleri ve iktisadi verimi olmayan kuyuların açılma giderleri veya bunların aktifleştirilmesi halinde itfa payları.

— Maliyet esasına dayanan tükenme payı.

Madde 42. — Bu maddede petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri sebebiyle yapacağı ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlendirme hükümlerinde yer almayan arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadi miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin aktifleştirme ve değerlendirme esasları düzenlenerek, Genel Vergi mevzuatında bu hususta mevcut bulunan eksiklik tamamlanmıştır.

Madde 43. — Bu maddede ise, aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadi miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin ne suretle itfa edileceği hususu düzenlenerek Vergi Usul Kanunu hükümleri bu yönden tamamlanmıştır.

Madde 44. — Petrol ameliyatı için lüzumlu görülen ve Gümrük ve diğer İthal Vergi, resimlerden muaf olarak ithal edilecek malzemelerden bazı kısıtlamalar yapılarak madde bugünün ekonomik ve endüstriyel koşullarına uygun hale getirilmiştir.

2 nci fıkrada yapılan değişiklik ise yerli hampetrolün bulunmamaması halinde ithal edilebilecek olan yabancı menşeli hampetrolün fiyatının Bakanlar Kurulunca nasıl tesbit edileceğini göstermektedir. Yerli hampetrolün ithal hampetrolüne önceliği her ne kadar tatbikatta da mevcut ise de ithal petrolünün değeri hususunda kanunda her hangi bir hüküm yoktur. Petrol Kanununun

13 nci maddesi Türkiye’de imal ve istihsal olunan petrolün fiyatı hakkında hükümler ihtiva etmekle beraber ithal olunacak hampetrol fiyatları hakkında sessiz kalmıştır. Kanundaki bu boşluğu doldurmak maksadı ile fıkranın değiştirilmesi gerekmiştir.

Petrol amelîyesinde kullanıldıktan sonra hurda hale gelmiş bulunan malzemeleri ihraç veya sair suretle elden çıkarmak imkânı bulunmayan petrol hakkı sahiplerine bir kolaylık tanınması amacı ile 4 nci fıkraya bunu temin eden bir cümle eklenmesi uygun görülmüştür.

Madde 45. — Genel gerekçede açıklanan sebeplerle tükenme payı kaldırıldığı ve iktisadi kıymetlerin satışından sağlanan kazançlar petrol amelîyatından sağlanan kazançlardan olmadığı cihetle aynı transfer haklarından yararlanamayacağı, aynen ithal edilen sermayenin, yine aynen çıkarılmasının mümkün olduğu görüşüyle maddede değişiklikler yapılmış olmakla beraber, maddenin transfer garantisi ve önceliği ile ilgili esaslarıyla transfer edilebilir miktarının tesbitiyle ilgili esasları muhafaza edilmiştir.

Kâr transferlerinin kurum kazancının tesbiti ve vergi beyannamesi ile olan sıkı irtibatı sebebiyle kâr transferleri taleplerinin yapılabileceği süre ayrıca madde metninde tasrih edilmiştir.

Madde 46. — Bu maddede yapılan en önemli değişiklik ithal edilen sermayeye mahsuben yapılacak transferlerin müktesep hakları baki kalmak üzere kur garantisinden yararlanamayacağı keyfiyettir.

Buna göre bu madde değişikliğinin yürürlük tarihinden itibaren ithal edilecek olan sermayeye mahsuben yapılacak transferler, ithal tarihindeki değil transfer tarihindeki resmî kambiyo kuruna tabi olacaktır.

Madde 47. — Bu madde hükmü munhasıran bugünkü Türk parasının kıymetini koruma mevzuatının taşımakta olduğu deyimlere uyum sağlamak amacıyla değiştirilmiştir.

Madde 48. — Kanunun 120 nci maddesinin 1 nci fıkrasında eğitim veya staja tabi tutulacak Türk vatandaşlarının sayısını tesbite yarıyan yüzde 15 oranı, gelişme halinde bulunan petrol endüstrisinin her safhasında bilgili ve ehliyetli elemanlara kavuşturulması bakımından yetersiz görülerek yüzde 25 e çıkarılmıştır.

Madde 49. — «Devletin yapacağı petrol amelîyatı» başlığını taşıyan 121 nci madde bu kanunla Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yapacağı petrol amelîyatını ve onlara tanınan öncelikleri gösteren bir madde haline getirilmiştir.

Madde metninde Kamu İktisadi Teşebbüsleri için tanınan öncelikler ve istisnalar ise Anayasamızın 130 ncu maddesi ile bu kanunun 1 nci maddesinin getirdiği yeni görüşün tabii bir sonucudur.

2 nci fıkranın (a) bendi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bu kanunla yüklendiği, Türkiye’nin petrol kaynaklarını süratle, fâsılasız ve verimli bir şekilde aramak, geliştirmek ve kıymetlendirmek görevinin yerine getirilebilmesi için icabeden kolaylıkları göstermektedir. Aynı fıkranın (b) bendi ise, değiştirilen 2 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki maksada uygun olarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin arama sahası iktisabındaki önceliklerini kullanma süresini düzenlemektedir.

Bu fıkranın (c) bendinde ise, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ruhsat iktisabı bir tahdide tabi olmadığından bunların kapattıkları sahalar için ödeyecekleri Devlet hakkı yatırım güçlerini menfi yönde etkiliyebilecektir. Bu mahzuru gidermek düşüncesiyle kamu İktisadi Teşebbüslerinden aramada Devlet hakkı almaması uygun görülmektedir.

Madde 50. — Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar ile arama ve işletme ruhsatnamesi ile belge almadan jeolojik istikşaftan gayri petrol amelîyatı yapanlara tâyin edilecek cezalardan bahseden kanunun 124 nci maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden cezaların nisbetleri artırılmıştır.

Madde 51. — İsrâf ve tehlikeli fiilleri yapanlara tâyin edilecek cezalardan bahseden kanunun 125 nci maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden her iki fıkradaki ağır para cezalarının artırılmasını öngören hükümler konmuştur.

Madde 53. — Maddenin 1 nci fıkrasında yer alan «Petrol hakkı sahibi, bu kanunda, nizamnameye, bunlara müstenit kararname ve emirlere veya müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi

veya belgede yazılı şartlardan hen hangi birine riayet etmediği takdirde Genel Müdürlük, kendisine 90 gün zarfında bunlara riayeti, aksi takdirde ameliyelerin muvakkat bir müddetle durdurulabileceğini ihtar eder» hükmüne Genel Müdürlüğün muvakkat bir müddetle durdurmaya gitmeden fesih müeyyidesini doğrudan doğruya uygulayabileceği yolunda bir hüküm ilâve edilmiştir.

Ameliyatını hüsnüniyetle sevk ve idare etmiyen belge sahipleri hakkında uygulanacak müeyyideler Petrol Kanununun ilk metninde 85 nci maddenin 2 nci ve üçüncü fıkralarında yer almış iken, sonradan 6987 sayılı Kanunla, müeyyidelerin genel olarak 132 nci maddede yer aldığı gerekçesiyle çıkarılmış, fakat maddeye ithal edilmemiştir. Maddenin 3 nci fıkrasında yapılan değişiklik ile belge sahipleriyle ilgili müeyyide hükmü maddeye dâhil edilmemiştir.

Maddenin 4 nci fıkrasında yapılan değişiklik fesih kararı ile muvakkat durdurma kararının kanunun maksat maddesine uyularak daha süratli bir şekilde alınabilmesini sağlamak amacını gütmektedir.

Madde 54. — Ek madde 1 ile kanunla geçen bazı terimlerin Anayasa ve ilgili kanunlarda yazılı terimlere uygun hale getirilmesi maksadı güdülmüştür.

Ek madde 2 de getirilen hüküm ile Petro - Kimya Sanayii, birçok memleketlerde olduğu gibi uzun vâdeli bir tedbirle teşvik edilmektedir. Gerçekten çok pahalı bir teknoloji olduğu için büyük yatırımları gerektiren bu sanayiim geliştirilerek ihracat yapılacak ve Ortak Pazar ile rekabet edecek seviyeye eriştirilmesi gerekmektedir. Japonya'da da Petro - Kimya Sanayii aynı paralelde bir hükümle teşvik edilmiştir.

Madde 55. — Kaldırılan hükümler :

3 nci maddenin 27 nci fıkrasında yazılı «Petrol Komiserliği» ibaresi ve bununla ilgili 21 nci ve 28 nci madde Millet Meclisi Petrol Araştırma komisyonlarının tavsiyeleri ve uygulama sonuçları göz önünde bulundurulurarak kaldırılmıştır.

16 nci madde nizamnamede yapılabilecek değişiklikleri kanunla tahdit gibi olumsuz bir hüküm ihtiva etmektedir. Nizamnamelerin kanuna uygun olması ve kanunla verilen hakların nizamnamelerle ihlâl edilmemesi tabii bir husustur. Bu itibarla hukuk sisteminize uymıyan maddenin kaldırılması gerekmiştir.

22 nci maddede yer alan 1 nci ve 2 nci fıkra hükümleri 23 nci maddeye dâhil edildiğinden ve atıfta bulunan 56 nci maddenin 3 nci fıkrası ile 69 nci maddenin 2 nci fıkrasında yazılı hükümler kaldırılmış olduğundan, maddeye lüzum kalmamıştır.

51 nci maddenin 4 nci fıkrası hükmü diğer maddelerde yer alan açık hükümler karşısında gerekli görülmemiştir.

76 nci maddenin 2 nci fıkrası, 60 nci madde le yapılan değişikliğe paralel olarak metinden çıkarılmıştır.

100 nci ve 111 nci maddeler, petrol hakkı sahiplerinin yaptıkları petrol ameliyeleri Petrol Kanununun «Vergilendirme» başlığı taşıyan 6 nci kısmında yer alan hükümlerle özel bir vergi rejimine tabi tutulmuştur.

Genel gerekçede açıklanan sebeplerle petrol hakkı sahiplerinin özel bir vergi rejimine tabi olmasına gerek görülmiyerek bunların da diğer mükellefler gibi Genel Vergi mevzuatına tabi olması öngörülmüş ve söz konusu kısımda yer alan 100 nci ve 111 nci maddeler Kanunun metninden çıkarılmış, buna karşılık petrol endüstri sinin hususiyetlerinden doğan ve Genel Vergi mevzuatında bulunmayan indirim ve değerleme hükümleri bu kısımda yer alan 95 - 99 nci maddelerle düzenlenmiştir.

Yeni bir şekil alan 121 nci maddedeki 3 nci ve 4 nci fıkralar, bu hükümlere lüzum kalmadığı, 6 nci kısımdaki bölüm başlıkları ise, vergi endirme Genel Vergi mevzuatına gidilmesi nedeniyle metinden çıkarılmışlardır.

Madde 56. — Geçici maddeler :

Geçici 1 - 7 nci maddeler, evvelce alınan arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile mükellefiyet sürelerinde uyulacak hükümleri göstermekte ve kazanılmış sayılan hakları belirtmektedir.

Geçici 8 nci madde ile bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başına kadar, petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri ile ilgili faaliyetlerine ve faaliyet sonuçlarına Petrol Kanununun 6 nci kısmında yer alan eski vergilendirme hükümlerinin uygulanacağı, bu kanunun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başından itibaren yürütülen faaliyetlere ve faaliyet sonuçlarına, yeni değişiklik hükümleri ile Genel Vergi mevzuatının uygulanacağı öngörülmüştür.

Madde, vergilendirme hükümlerindeki değişikliklerin tatbik edilmeye başlanacağı dönemi gösteren bir intikal ve yürürlük maddesidir.

Madde 56 ve 57. — Yürürlük ve yürütme maddeleridir.

Istanbul Milletvekili Reşit Ülker ve 10 arkadaşının Petrol Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifi (2/35)

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

I nci Devrede ben ve arkadaşlarım tarafından Yüce Meclise sunulmuş bulunan, II nci Devrede yine tarafımızdan yenilenmiş bulunan «Petrol Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifinin» İçtüzüğü'nün 69 ncu maddesi gereğince ilgili komisyona havalesini saygı ile rica ederiz.

Istanbul Milletvekili <i>Reşit Ülker</i>	Sivas Milletvekili <i>Mustafa Kemal Palaoglu</i>	Bursa Milletvekili <i>Sadrettin Çanga</i>	Kars Milletvekili <i>Osman Yeltekin</i>
Istanbul Milletvekili <i>Eşref Derinçay</i>	Kars Milletvekili <i>Kemal Okyay</i>	Hatay Milletvekili <i>Hüsnü Özkan</i>	Trabzon Milletvekili <i>Ahmet Şener</i>
Ankara Milletvekili <i>Ibrahim Cüceoğlu</i>	İzmir Milletvekili <i>Coşkun Karagözoğlu</i>	Samsun Milletvekili <i>Kâmrân Evliyaoglu</i>	

27 . 10 . 1965

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Geçen Devre esnasında Yüksek Meclise sunulmuş bulunan «Petrol Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifinin» İçtüzüğü'nün 69 ncu maddesi gereğince ilgili encümene havalesini saygı ile rica ederiz.

Istanbul Milletvekili <i>Reşit Ülker</i>	Istanbul Milletvekili <i>Orhan Birgit</i>	Sivas Milletvekili <i>Nazif Arslan</i>	Bursa Milletvekili <i>Sadrettin Çanga</i>
Aydın Milletvekili <i>M. Şükrü Koç</i>	Trabzon Milletvekili <i>Ali Rıza Uzuner</i>	Manisa Milletvekili <i>Muammer Erten</i>	Ankara Milletvekili <i>Hasan Tez</i>
Giresun Milletvekili <i>M. Kemal Çilesiz</i>	Erzurum Milletvekili <i>Gıyasettin Karaca</i>	Çorum Milletvekili <i>Hilmi Meşhur</i>	Balıkesir Milletvekili <i>Süreyya Koç</i>
	Çanakkale Milletvekili <i>Şefik İnan</i>	Istanbul Milletvekili <i>Coşkun Kırcı</i>	

Millet Meclisi (S. Sayısı : 777)

PETROL KANUN TEKLİFİNİN GENEL GEREKÇESİ

Petrolün önemi

Petrol gerek millî güvenlik bakımından gerekse ekonomi bakımından en önemli maddelerden biridir. Gerçekten zamanımızda, sanayi alanında olsun, tarım alanında olsun petrol başta gelen bir enerji kaynağı halindedir.

Askerî alanda ise modern orduların can damarını teşkil etmektedir. Harp halinde petrol sağlamak meselesi harbin sonucuna doğrudan doğruya müessirdir. Kendi petrolünü kendi çıkaran memleketler, gerek ekonomik ve gerekse güvenlik bakımından güçlü memleketler olabilirler.

Türkiye'nin genel durumu

Türkiye'mizde nüfus yılda % 3 gibi yüksek bir hızla artmaktadır. Büyük halk kitleleri çok kötü şartlar içinde ve uygarlık araçlarından yoksun olarak yaşamaktadır. Okuma yaşında bulunan ve bu yaşı aşmış olanların % 60'ı okuma - yazma bilmemektedir. Köylerin % 53'ü, kasabaların % 55'i içme suyundan yoksun ve yeteri kadar içme suyu bulamayacak durumdadır. Doğan her 1 000 çocuktan 165'i bir yıl içinde ölmektedir. Nüfusun % 2,5'u veremlidir. Buna karşılık 4 000 kişiye bir doktor düşmektedir. Şehir konutlarının % 30'u oturulamayacak durumdadır. En büyük üç şehirdeki nüfus % 30'u tek odalı evlerde yaşamaktadır. Gecekondualarda yaşayan insan sayısı yaklaşık olarak 2 milyondur. Gecekondu sayısının 1970'te 700 000'i bulacağı tahmin edilmektedir. % 70'i çiftçi olan memleketimizde çiftçinin elinde toprak yoktur. Elinde toprağı olanların da güçleri birleştirmesi, kredi ve teknik yardıma ihtiyaçları ortadadır. Toprağın verimsiz olması ve çiftçinin elinde yeteri kadar toprak bulunmaması sonucu gizli işsizlik doğmakta ve şehirlere akın durmadan dinlenmeden devam etmektedir. Şu anda 1 milyon civarında işsiz vardır. Her yıl artan sayıda insan çalışacak yaşa gelerek bugün dahi dış ülkelere göndermemize rağmen iş bulamayan işgücüne katılacaklardır ve katılmaktadırlar.

Adam başına gayri safî millî hâsıla Türkiye'de yılda 125 dolar, Amerika'da 2 717 dolar, İngiltere'de 1 236 dolar, İtalya'da 601 dolar, Yunanistan'da 355 dolardır. Yunanistanınki bizim tam bir katımızdır.

Oda başına nüfus bizde 2,52 dir. Harpten çıkmış İngiltere'de 0,78, Yunanistan'da ise 1,79'dur. Bizde 10 000 kişiye 2,6 doktor düşmektedir. Batı Almanya'da 13, Yunanistan'da 10 doktor düşmektedir.

Okur - yazar oranı bizde % 61'dir. Batı Almanya'da % 1, Yunanistan'da ise % 26'dır.

İlkokul çağındakilerin okula gidiş oranı bizde % 40,4'tür. İngiltere'de % 96,5, Yunanistan'da ise % 67'dir.

OECD ülkeleri önümüzdeki 10 yıl içinde gelirlerinde % 50 artışı amaç edinmişlerdir. Biz geriliğimizi gidermek, üstelik yeniden doğacak aradaki bu açığı da kapatmak zorundayız.

Bütün bu sorunlar, zamanında ve önemleriyle oranlı çözüm yolları beklemektedir. Bu çözüm yolları bulunmazsa, ilerde içinden çıkılmaz durumlarla karşılaşılacaktır.

Öte yandan, dış ticaret açığı 1959'da 147,5 milyon dolardır. Aynı yıldaki ihracatımız ise 353,8 milyon dolardır.

1962'de bütçede Millî Savunma harcamaları 2 555 864 092 liradır. Millî savunma harcamalarının bütün yatırımlara oranı ise % 29,7'dir. Bu miktar bütçe masraflarının % 25,3'ünü tutmaktadır.

Bütün bu eksikliklerin giderilmesi ve az gelişmiş ülkeler arasında yer almış bulunan refah ve mutluluğa lâyık milletimizi bu kırılmaz çemberin içinden kurtarmak için 5 yıllık plân yapılmıştır. Bu plânda ancak yılda % 7 kalkınma hızı sağlandığı takdirde, nispi olarak bu halden kurtulmaya doğru gidilebilecektir. Bu hızın sağlanabilmesi için de % 14'ü dış kaynaklardan sağlamak üzere, gayrisafî millî hâsılının % 18'i kadar yatırım yapmak öngörülmüştür. Bu yatırımları gerçekle-

tirecek iç finansman için düşünülen tedbirler arasında vergi almak, kamu tasarrufu olarak en önemli yeri tutmaktadır.

Bu cebri tasarrufu, vergi almayı gerçekleştirmek için topraksız, evsiz işsiz Türk vatandaşın göz yaşlarıyla ve acılarıyla ıslak paralarını doğrudan doğruya veya vasıtalı olarak almaktayız.

Bu cebri tasarrufu, vergi yoluyla para almayı gerçekleştirmek için :

- Binalardan alınan Savunma Vergisi,
- Veraset ve İntikal Vergisi,
- Motorlu Kara Taşıtları Vergisi,
- İthalden alınan İstihsal Vergisi,
- Dahilde alınan İstihsal Vergisi,
- Akar yakıttan alınan İstihsal Vergisi,
- Banka ve Sigorta Muamele Vergisi,
- Gümrük Vergisi,
- Tekelden alınan Savunma Vergisi,
- Şeker İstihlak Vergisi,
- Damga Resmi,
- Emlak Alım Vergisi ve Tapu Harçları,
- Dış Harcamalar Vergisi,
- Diğer başka resim ve harçlar.

Kanunlarında yapılan değişikliklerle veya bağımsız kanunlarla yeni vergiler konulmuş veya vergi ve nispetlerde artırma yapılmıştır.

Örneğin 1963 tahsilâtı 21,7 milyon lira olan binalardan alınan Savunma Vergisi tahsilâtı yapılan zamlar dolayısıyla 1964'te 26,7 milyon fazlasıyla 48,4 milyona çıkmıştır.

Tekel maddelerinden Savunma Vergisi tahsilâtı 1962'de 651,2 milyon iken 1964'te 90,9 milyon fazlasıyla 745,2 milyona çıkmıştır.

Akar yakıt İstihsal Vergisinden 1964'te 1963'e nazaran 73,3 milyon fazla tahsil edilmiştir.

Bütün vergilerde 1964'te 1963'e nazaran 231,4 milyon fazla vergi ve resim tahsil edilmiştir.

1962'de tahsil edilen vergi ve resimlerin yıllık tutarı 4 milyar 893'5 milyon iken 1964'te 5 milyar 849 milyon lira tahsil edilmekle vatandaşın bu arada 1 milyara yakın (956 milyon lira) vergi aldığı meydana çıkmaktadır.

Bu alınan vergilerin bir kısmı, doğrudan doğruya geniş vatandaş kitlelerinin dar kaynaklarından alınmaktadır. Binalardan alınan Savunma Vergisi, motörlü kara taşıt vasıtaları vergisi gibi diğer büyük bir kısmı ile vasıtalı vergidir. Zengin fakir bütün vatandaşlar bu vergiye katılmak zorundadırlar. 1963'te % 67,4 Vasıtalı Vergi ve % 32,5 oranında Vasıtasız Vergi alınmaktadır. Böylece bu vergiler esas itibarıyla yukarıda zikrettiğimiz topraksız, evsiz, işsiz vatandaşın alınmaktadır.

Bu vergilerden gayri her yıl yarım milyara yakın bir parayı da vatandaşlarımızdan tasarruf bonusu olarak almaktayız.

Türk vatandaşının başını soktuğu evinin vergisini artırırken, mahkemeye başvurup hakkını almak isteyen alman harcı artırırken, yiyeceği olmayandan dahi hastanede muayene için ücret alırken, aldığı şekerden, çaydan, ekmekten ve diğer maddelerden çıkarılan zam ve vergi kanunlarıyla her an vergi alırken, petrol gibi tabii bir servetten gereği gibi yararlanmamak affedilmez bir hata olmaktadır. Şimdi bunu Türk çiftçisi, Türk işçisi ve her sınıfıyla bütün Türk halkı haklı olarak bilmekte ve düşünmektedir. Böyle zengin bir kaynak dururken biz neden bu kadar sıkıntı çekmekteyiz?

Türkiye'de Türk petrolünün gereği gibi işletilmesi ve faydalanılmasından, ağır vergiler ödemek zorunda olan her vatandaşın yükünü hafifletecektir.

Plânla kalkınma bakımından

Zengin petrol yataklarına sahibolduğu halde Türkiye 1965'te 503 milyon liralık ham petrol, gazyağı, uçak benzini ve jet yakıtı ithal edecektir.

1964'te ticaret dengesi açığı, 265 milyon dolâr olduğuna göre açığımızın % 20'si petrolden gelmektedir. Petrol ve petrol ürünleri ihracatımız 1964'te 71,5 milyonu bulmuştur. İthalât ve ihracat beraber incelendiği takdirde, dış ticaret açığının kapatılmasında gerçek bir yol açık ortaya çıkmaktadır. Petrol ve petrol ürünleri ithalâtını ortadan kaldırmak tersine petrol ve petrol ürünleri ihracatıdır.

Kalkınma plânı bakımından petrol ele alındığı takdirde :

Petrol katma değeri en yüksek üretim kesimlerinin başında gelmektedir. Bu suretle gelişmeyi aynı yatırım meblâğı ile en verimli hale getirme çabalarında petrolün önceliği vardır. Meselâ ; petrole, başka bir sahaya yapılacak belli bir yatırımı karşılaştırdığımız takdirde, petrol yapılan yatırımın diğer aynı miktar yatırıma göre daha çok verim verecektir. Bu yüzden 5 yıllık kalkınma plânında hava şartlarına bağlı tarım sektöründe % 4,2 gelişme hızı, madencilikte % 9,3 gelişme hızı, enerjide % 13 gelişme hızı öngörülmüştür. Bunun yanında petrolün kârlı bir yatırım alanı olduğu unutulmamalıdır.

Öte yandan petrol diğer birtakım endüstrilerin (kimya endüstrisi gibi) ilk ve anamaddelerini sağlayacak sanayileşmeyi çabuklaştıracak güce sahiptir.

Diğer taraftan kalkınmanın kesintisiz ve kendikendini destekleyen bir nitelik kazanması ilkesi benimsenmiş, bu amaçla ağır sanayi, hafif sanayiye göre daha hızlı gelişmesi öngörülmüştür. Gıda içki ve tekstil bölümlerinin genel sanayi içinde tuttuğu yer 1962'de katma değer olarak % 65 gibi yüksek bir oranda iken, bu oran 1967'de % 50'ye düşecek, buna karşılık makine, taşıt, kimya ve ağır sanayi payı % 24,2'den 1967'de % 42,2'ye yükselecektir. Bu suretle kalkınma için gerekli taşıt, tesisat, yardımcı malzemenin yurt içinden sağlanması kısmen ya da tamamen imkân dahiline girecek, ekonomik faaliyet süresi zamansız tıkanıklıklara mâruz kalmayacaktır. Aynı zamanda ithalât ihtiyacı azalıp, dış yardımlara duyulan ihtiyaç eksilecektir.

İşte bu sebeplerden petrolün kalkınma plânımızda müstesna bir yeri vardır.

Böylece petrol

Millî güvenlik bakımından olduğu kadar askerî bakımdan güçlü bir Türkiye için hayati önemdedir.

2. Geri kalmış ülkemizi ve sefalet içinde kalmış asil milletimizi kalkındırmak için Tanrı'nın Türkiye'ye verdiği, bağışladığı bir armağandır.

Bu armağanı gereği gibi değerlendirmek millî görevimizdir.

6326 sayılı Petrol Kanununun 1954 yılında yürürlüğe girmesini izleyen 10 yıllık uygulama döneminde, kanunda öngörülen amaçları gerçekleştirecek nitelikte olmayan ve bazı hallerde bu amaçları geciktirecek veya hiç sağlanmaması sonucunu doğurabilecek hükümlerin bulunduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

I - Bilindiği üzere Petrol Kanununda öngörülen temel amaç; yurdumuzun petrol kaynaklarının süratle fasılasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesidir. Kanunun yürürlüğe konulma nedeni, yeraltı değerlerimizin en önemlilerinden biri olan petrolün en kısa sürede bulunması, bulunduktan sonra da zaman kaybetmeksizin, yararlanılacak duruma getirilmesidir.

Ancak, kendi topraklarımızın sahibolduğu bu değerler için, ithal değerlerinden daha fazla ya ona yakın bir döviz ödemesinde bulunmamız ne mantık ölçüleriyle ne de, yeraltı kaynaklarımızın Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunuşu ilkesiyle uzlaştırılmaz.

6326 sayılı Kanunun hazırlanış nedenlerini daha çok Maden Tetkik Arama Enstitümüzce 1946 yılında Raman ve 1951 yılında Garzan petrolü alanlarının bulunuşunda aramak gerekir. Kendi imkânlarımızla ve fedakâr yurt evlâtlarının her türlü güçlüğü yenerek ortaya çıkardıkları petrol imkânı, ülkemizi petrol ülkesi ihtimalini ortaya koymuştur. Bu kaynakların genişleterek kısa za-

manda büyük ölçüde işletilerek akar yakıt ihtiyacımızın karşılanması ve ihraç yoluyla da döviz girişi sağlanması 6326 sayılı Kanunun gerekçesinin temelini teşkil etmiştir.

II - Ancak adı geçen kanunun 10 yıllık uygulaması sonucunda ortaya çıkan durum, getirilen özel hükümlerle beklenen sonuçlar gerçekleşmemiş olduğunu ve gerçekleşmeyeceğini meydana çıkarmıştır. Şöyle ki, yurdumuza bütün aksine görüş, telkin ve iddialara rağmen yılmadan en kötü şartlar altında, Raman ve Garzan petrolü alanlarını bulan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün istihlâf eden teşekkülün çalışma alanları sınırlanmış, kısıtlanmıştır. Şurasını kaydetmek gerekir ki, millî menfaatlerimizi en iyi şekilde sağlamanın kendi öz organlarımız aracılığıyla sağlanacağı gerçeği 6326 sayılı Kanunda dahi teslim edilen bir husustur. Adı geçen kanunun 121 nci maddesinin varlığını bir başka nedenle açıklamaya imkân yoktur. Şu kadar ki, petrolün biran evvel bulunup yurt yararına çıkarılmasını sağlayacak tedbirler, uygulamada bir «anto - limitation» teşkil etmiş, arayıcıları teşvik ve teşci için verilmiş munzam mehil ve imkânlar daha çok ithal hampetrolü satmak eğiliminde olanların bu amaçlarına yardım eder niteliğe ulaşmıştır.

III - Petrolün gün geçtikçe millî savunmamız ve ekonomimiz bakımından taşıdığı önem daha iyi anlaşılmalı, öz petrol kaynaklarına sahibolmanın veya bundan gereği gibi yararlanamamanın sakıncaları aradan geçmiş olan sürede açıkça görülmüştür. Uygulama süresinde Maden Tetkik Arama Enstitüsünün görevlerini devralan Türkiye Petrolleri A. O. nın faaliyetleri Birinci Beş Yıllık Plânımızda da belirtildiği gibi çok olumlu sonuçlar sağlamıştır. Bu kuruluş petrol arama ve üretiminde, ileri metotlar uygulanabilmiş Orta - Doğu çapında dahi önem taşıyan sondaj parkına ve kalifiye personele sahip bulunmaktadır. Problem bu yönüyle ele alınırsa bugün varılan durumun 1954 yılında mevcut şartlarla kıyaslanamayacak kadar millî petrol sanayimiz lehine gelişmiş olduğu ve gelişen bu sanayiimize de yurt yararına en uygun şartların elde edilebilmesi için gerekli imkânların sağlanması gerektiği görülecektir.

Özkaynaklarımızdan sağlanan petrol için döviz ithal hampetrolüne ödemek mecburiyetinde olduğumuza kıyasen çok daha düşük bir döviz ödemek durumuna gelmemiz en tabii bir sonuçtur. Uygulamada petrol kanununda karışık bir şekilde ifadesini bulmuş olan transfer hükümleri döviz transfer yükümüzü ithal hampetrolünününki seviyesine ulaştırarak sonuçlar doğurmuş bulunmaktadır. Bu durumun düzeltilmesi millî menfaatlerimiz bakımından bir zorunluluktur.

6326 sayılı Petrol Kanununun malî hükümleri arasında bulunan tükenme payı, kanunun kabul ettiği sistemle ve vergi mevzuatımızla uyumsuzluk halindedir. Şöyle ki, tükenme payı, hukuk dilimizde yeni sayılacak bir anlam taşımaktadır. Bu terimin karşılığı olan «Depletion Allowance» aslında vergi hukukuyla ilgilidir. Kelime anlamında «deplete» kullanma, sarf veya israf yoluyla azalmaktadır. Bundan çıkarılmış olan «depletion» ise vergi matrahına esas olan sabit kıymetlerin tükenmesi, sarfi veya boşalması karşılık olarak yer alan bir terimdir ve vergi hukuku ile ilgilidir.

Muhasebede ihtiyatlar özellikle fevkalâde ihtiyatlar içinden tecdit fonu veya yenileme fonu ayrılması öngörülmüştür. Ancak model değiştirme ihtimalini karşılamak üzere ayrılan bir yenileme payı veya amortismanlar yoluyla aşınma, yıpranma karşılığı ayrılması bahis konusudur.

Bunların dışında arazinin vergiye (matrah teşkil edecek) esas olacak değeri içinde sakladığı kıymetleri de (maden rezervinin değeri) ekleyerek tespit edilir. Bu suretle salınan vergide matrah, tespit komisyonunca bulunan ilk değer olduğu için, her yıl çıkarılan madenler ise bu değerden bir rezervden azalma sebebiyle bir indirim yapılması gerekir. Bu indirime tükenme payı indirimi denilir. Ancak bu indirimin yapılabilmesi için madeni ihtiva eden gayrimenkulün vergi matrahının maden rezervinin değerinin de eklenecek bulunması gerekir. Bu o kadar böyledir ki, maden cevheri (rezervi) bulunan bir arazi (A) tarafından (B) ye bedel düşük tutularak kiraya verilse, dahi (B) gayrimenkulüne (rezerv + bizatihi) değeri üzerinden tespit edilecek bir matraha göre vergi mükellefi olur.

Ancak yukarıda açıklandığı üzere bu matrahtan yıllık petrol üretiminin tutarını indirmek hakkına sahiptir.

Yurdumuzdaki uygulamadaki uygulamada ise toprak altı değerleri Devletin hüküm ve tasarrufunda sayılmış, Devlet malının vergiye tabi tutulmaması sonucunda ise, vergi matrahının tespiti nazara alınmamıştır.

Bu matraha ithal edilmeyen değer azalışının ise bir vergi indirimi sayılması vergi anlayışı ile uzlaştırılmaz.

Yukarıda yazılı esaslar Petrol Kanununun yurt yararına değiştirilmesi için gerekli ilkeleri belirtmiş bulunmaktadır.

Maddelerin Gerekçesi

Madde 1. — Kanunun maksadının uygulamada tereddütlere mani olacak şekilde belirtmek üzere 6326 sayılı Kanunda yazılı olan metin, kısaltılarak dercedilmiştir.

Madde 2. — Müracaat edenler arasında eşit şartlar mevcud olduğu takdirde faaliyetleri itibarıyla yurt ekonomimize daha yararlı olan teşekkülün tercih edileceğini belirtmek amacıyla konulmuştur.

Madde 3. — Petrol hakkı sahibi olabilmek için T. C. Kanunlarına göre hükmi şahsiyeti haiz olmak mecburiyetini yükleyen maddenin gereği, petrol ameliyeleri için getirilmesi gereken sermayenin tescil edilmesini sağlamak, bu yolla gerek yapılacak yatırımlar için gelen meblâğların belirli ilkelere bağlanması, gerekse şirketlerin Petrol Kanununda belirtilen mali güçlerinin önceden tespiti sağlanmış olacaktır. Birçok ülkelerde bu prensip caridir.

Madde 4. — Anayasaya aykırı olan hükmün kaldırılması öngörülmüştür.

Madde 5. — Genel açıklamalar kısmında belirtilen rekabet fiyatı esası üzerinden ürün sağlanabilmesi için konulmuş bir hükümdür.

Madde 6. — Bu madde 45 nci maddeye göre Bakanlar Kurulu kararıyla kapalı tutulan III, IV, V nci bölgelerde de arama yapmak yetkisi Kanunun 121 nci maddesine göre kurulmuş olan millî teşekkülümüze öncelik bakımından tanınması öngörülmüştür.

Madde 7. — Madde, arama müsaadesinde 121 nci maddeye göre kurulmuş olan teşekkülün, taleplerinin gözönüne alınması amacıyla konulmuştur.

Madde 8. — Uygulamada, arama için yapılan müracaatların biran evvel sonuçlanmasını ve kendi kendini tahdit ilkesinden sayılmak üzere bu madde, sevk olunmuştur.

Madde 9. — Millî petrol sanayiimizin elindeki imkânları gereği gibi kullanmak ve kendi kendimize arama yönünden sınırlanamak üzere öngörülen bir maddedir.

Madde 10. — 6326 sayılı Kanunda öngörülen ruhsat ve uzatma sürelerini, ruhsatların spekülasyon konusu yapılmaması, arayıcıların vecibelerini, kanun amacında belirtilen amaca uygun olarak yerine getirmelerini sağlamak üzere kısaltan bu madde uygulamada görülen aksaklıkları bir ölçüde önleyecek niteliktedir.

Madde 11. — 6326 sayılı Kanunda tespit edilen arama sahası (kira karşılığı) Devlet hakkının çok düşük olması nedeniyle, bu ücretlerin yükseltilmesini öngören madde konulmuştur.

Madde 12. — Arayıcıların faaliyetlerini, kanun amacını bertaraf edemeyecek şekilde yönetmelerini sağlamak üzere dercedilmiştir.

Madde 13. — Arama ruhsatlarının elde tutularak, yandaki sahaların değer kazanmasıyla birer spekülasyon konusu yapılmasını önleyecek ve ruhsat için başvuruların vecibelerini bilerek hareket etmelerini sağlamak amacıyla dercedilmiştir.

Madde 14. — 6326 sayılı Kanunda yazılı muhik sebebin uygulamada sebeb olduğu tereddütleri kaldırmak için müebir sebepler ikamesi maddede öngörülmüş ve genel ilkeye dayanılarak vecibelerini yerine getirmeyen arayıcının ruhsatının belirli süre sonunda iptal edileceği belirtilmiştir.

Madde 15. — Müzayedeye gidilmeden önce millî petrol kuruluşumuza fırsat verilmesini sağlamak amacıyla bu madde konulmuştur.

Madde 16. — Arama ruhsatnamesinin verdiği munzam müddetlerden yararlanmış olan işletme ruhsatının, niteliği icabı bulunan petrolü sahanın biran evvel geliştirilmesini sağlamak amacıyla konulmuş bir maddedir.

Madde 17. — İşletme ruhsatıyla yapılacak ameliyelerin, savsaklamadan ve kanunun amacına uygun bir şekilde yapılması için öngörülmüştür.

Madde 18. — İşletmede arazi kirasının (Devlet hissesi) geçen yıllardaki para değeri de göz-önüne alınarak belirli bir ölçü içerisinde yükseltilmesi ve ileride de sabit kalmaması için öngörülmüştür.

Madde 19. — Kendi kendini sınırlamamak kaidesine uygun olarak 121 nci madde hükmünün saklı kalacağı belirtilmiştir.

Madde 20. — Tükenme payının bir vergi indirimi kabul edilmesine imkân olmadığı diğer yandan bu suretle indirilen meblâğların transferi gerektiği için 100 ncü maddenin 3 ncü fıkrası ve borç faizleri normal bilânçoda zaten prevü edildiği için 7 nci fıkranın yürürlükten kaldırılması öngörülmüştür.

Madde 21. — 6326 sayılı Kanunda öngörülen ve Devletin gereği gibi hisse alması şeklinde bilinen Royalty formülünün gerçekleşmesi amacıyla konulmuştur.

Madde 22. — Yabancı kaynaklı hampetrol ithalinde yanlış anlamaya meydan vermemek üzere ve kanunun 2 nci maksat maddesini teyit zmnında dercolunmuştur.

Madde 23. — Petrol ameliyatından gayri yollarla elde edilen gelirlerin normal kambiyo mevzuatına tabi olmasını sağlamak amacıyla öngörülmüştür.

Madde 24. — Kendi millî teşekküllerimizi diğer yabancı şirketler için konulmuş sınırlamalara tabi kılmamak için konulmuş bir hükümdür.

Madde 25. — 6326 sayılı Petrol Kanununda genel açıklamalarda belirtilen ilkelere uygun olmayan maddelerini ilga eden hükümdür.

Madde 26. — Yürürlük tarihini belirtmektedir.

Madde 27. — Yürütme görevini tebarüz ettirmektedir.

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ REŞİT ÜLKER VE 13 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Petrol Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 7 . 2 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — Bu kanunun maksadı. Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının süratle, fasılasız ve verimli şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesini sağlamaktır.

MADDE 2. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6362 sayılı Petrol Kanununun 4 ncü maddesine 4 ncü fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

4. Eşit şartlar altında 121 nci madde hükmü uygulanır.

MADDE 3. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 6. — Bir müsaadeye, arama veya işletme ruhsatnamesine veya belgeye, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre hükmi şahsiyeti haiz şirketler haiz olabilir.

MADDE 4. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesinin 2 No. lu bendinin sonundaki «Bu karar aleyhine adli ve idari kaza mercilerine müracaat olunamaz» ibaresi kaldırılmıştır.

MADDE 5. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 6 . 6 . 1957 tarih ve 6897 sayılı Kanunla değişik 13 ncü maddesinin 1 nci bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

I - İcra Vekilleri Heyeti kararıyla, petrol hakkı sahiplerinden, Türkiye'de istihsal veya imal veya ihracettikleri miktar ile mütenasibolarak,

- a) Tasfiye edilmiş petrol mahsullerinden gayri petrolü,
- b) Türkiye'de tasfiye tesisleri mevcudolduğu takdirde tasfiye edilmiş petrol mahsullerini, Serbest rekabet fiyatı üzerinden sağlamaları istenebilir.

MADDE 6. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 45 nci maddesine 4 ncü fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

4. 3 ncü, 4 ncü, 5 nci bölgelerde yalnız bu kanunun 121 nci maddesine göre kurulan petrol hakkı sahibi olabilir ve petrol ameliyelerinde bulunabilir. Müktesep haklar saklıdır.

MADDE 7. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 46 ncı maddesine 4 No. lu fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

4. 121 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 8. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 52 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

«121 nci madde hükmü saklıdır.»

MADDE 9. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 53 ncü maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 4 ncü fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«2. Bir bölgede bir hükmî şahıs aynı zamanda en fazla 5 arama ruhsatnamesine sahibolabilir.»

«4. 121 nci madde hükmü mahfuzdur.»

MADDE 10. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 55 nci maddesi 1,3 ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«1. Bir arama ruhsatnamesinin müddeti 3 yıldır.»

«3. Bu madde hükümlerine göre yapılan temditler, 4 ncü fıkra hükmü müstesna olmak üzere, bir arama ruhsatnamesi müddetinin ilk yürürlük tarihinden itibaren 7 yıldan fazla olmasını incedemez.»

«4. Bir arayıcı kendi arama sahasında bir keşif yaptığı takdirde, Petrol Dairesi 2 yılı aşmamak şartıyla arayıcının petrolü araziyi tespit etmesine imkân verecek kâfi bir zaman için ruhsatnamesini temdit eder.»

MADDE 11. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 56 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 2 nci fıkraları kaldırılmıştır.

1. Arayıcı arama sahası için Devlet hakkı ödemekle mükelleftir. Bu hak arama sahasının hektarı başına yılda :

1 nci ve 2 nci yıllar için	0,5 Lira
3 ncü ve 4 ncü yıllar için	1,00 Lira
5 nci ve 6 ncı yıllar için	1,50 Lira
7 nci ve 8 ncı yıllar için	2,00 Lira
9 ncü ve 10 ncü yıllar için	2,60 Lira
10 ncü yıldan sonra her yıl için	3,00 Liradır.

Ancak, Petrol Dairesi arama yapılan sahalara önemine göre, Devlet hakkını yukarıda yazılı ücretlerin 100 katına kadar çıkarmaya yetkilidir.

Bölgelere göre belli edilen bu ücretler, her yıl Resmî Gazete ile ilân edilir.

MADDE 12. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 57 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Arayıcı hüsnüniyetle gereken yatırımı ve gereken faaliyette bulunmazsa Petrol Dairesi kendisine 90 günü aşmayacak uygun bir süre vererek yatırım ve faaliyetin gereken seviyeye yükseltilmesini ihtar eder.

Arayıcı bu ihtara rağmen yatırım ve faaliyetini gereken seviyeye ulaştırmadığı takdirde ruhsatnamesi Petrol Dairesi tarafından iptal edilir.»

MADDE 13. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 58 nci maddesi 1 ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aşağıdaki 4 ncü fıkra eklenmiştir :

«1. Arayıcı aynı bölgeye dahil arama sahalarının her hangi birinde o bölgeye müteallik en eski ruhsatnamenin tarihinden itibaren en geç 2,5 yıl içinde arama sondajına başlamaya mecburdur. Bu müddet Petrol Dairesince âzamî iki yıl daha uzatılabilir.»

«2. Bir bölgedeki arama sahalarından birinde bir keşif yapan arayıcı, keşfi takibeden iki yıl içinde aynı bölgedeki diğer bir arama sahasında ve yine bu keşiften itibaren iki yıl içinde de o bölgedeki mütebaki arama sahalarında arama sondajına başlamaya mecburdur.»

«4. Arayıcı hüsnüniyetle gereken yatırımı yapmaz ve gereken faaliyette bulunmazsa, Petrol Dairesi kendisine 90 günü aşmayacak uygun bir süre vererek yatırım ve faaliyetin gereken seviyeye yükseltilmesini ihtar eder.

Arayıcı bu ihtara rağmen, yatırım ve faaliyetini gereken seviyeye ulaştırmadığı takdirde ruhsatnamesi Petrol Dairesi tarafından iptal edilir.

MADDE 14. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 59 ncü maddesinin 1 nci fıkrasındaki «muhik sebep» ibaresi «mücbir sebep» olarak değiştirilmiş ve ikinci fıkradan sonra aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«Bu mükellefiyeti yerine getirmeyen arayıcı hakkında 57 nci maddenin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır.

MADDE 15. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 64 ncü maddesinin 1 No. lu bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

«Ancak 45 ve 121 nci madde hükümleri mahfuzdur.»

MADDE 16. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 67 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 67. — Bir işletmeci işletme ruhsatnamesinin yürürlük tarihinden itibaren altı ay zarfında gerekli inkişaf sondajlarına başlamaya ve her petrolü araziye hüsnüniyetle tayin ve inkişaf ettirmeye, bunlardan gerekli miktarlarda petrol istihsaline, bu petrolü için pazar aramaya ve onu satmaya mecburdur.

MADDE 17. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 68 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 68. — 1) Bir işletmeci, işletme ruhsatını alınca, en kısa müddet zarfında işletme sahasını en verimli şekilde işletmekle ve en verimli şekilde istihsalde bulunmakla mükelleftir. İşletme ruhsatnamesinin devam ettiği müddet zarfında muhik bir sebep olmaksızın istihsalî en verimli seviyeye ulaştırmağa mecburdur.

İstihsalî düşüren işletmecinin ruhsatı Petrol Dairesince verilen 90 günü aşamayacak, münasip mihlden sonra iptal edilir.

2.) Bu suretle ruhsatnamesi iptal olunan işletmeciye veya 60 ncü madde uyarınca işletmeci haklarına sahibolan arayıcıya, yapılmış olan masraflardan fiilen istifade edilebilenler hakkında 94 ncü madde hükümleri uygulanır.

Ancak arama veya istihsalde, kusur neticesinde meydana gelen gecikmenin yarattığı millî zarar işletmeciye ödettirilebilir.

MADDE 18. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı kanunla değişik 69 ncu maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 2, 4 nci fıkraları kaldırılmıştır.

«1. İşletmeciler her işletme sahası için bir Devlet hakkı ödemekle mükelleftirler. Bu hak işletme sahasının hektarı başına yılda :

1 nci yılı için 3 lira

2 nci yılı için 4 lira

3 ncü yılı için 5 lira

4 ncü yılı için 6 lira

5 nci ve müteakıp her yıl için 8 liradır.

Ancak, Petrol Dairesi işletme yapılan sahanın önemine göre, Devlet hakkını yukarıda yazılı ücretlerin 10 katına kadar çıkartmağa yetkilidir. Bölgelere göre belli edilen bu ücretler, her yıl Resmî Gazete ile ilân edilir.

MADDE 19. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 744 ncü maddesine aşağıdaki ibare eklenmiştir :

«121 nci madde hükmü saklıdır.»

MADDE 20. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 100 ncü maddesinin 3 ncü ve 7 nci bentleri kaldırılmıştır.

MADDE 21. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı kanunla değişik 109 ncu maddesinin 1 No.lu bendinin (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 2 No.lu bendi kaldırılmıştır.

«Madde 109. — 1/a) 106 ncı madde mucibince müteakıp senelere devri mümkün bakiye zararlarını bir kere itfa ettikten sonra sâfi gelir ve kazançlarının % 40'ı kadar bir munzam ver-gi.»

«Madde 109. — 2/b) Munzam vergiler kurumlar vergisine ilâve suretiyle alınır.

Kurumlar Vergisi ile Vergi Usul Kanunları hükümleri bu vergi hakkında da tatbik olunur.»

MADDE 22. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 112 nci maddesinin 2 No.lu bendindeki «istisnadan» kelimesi yerine «istina-den» kelimesi konularak değiştirilmiştir.

MADDE 23. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 22 . 5 . 1955 tarih ve 6558 sayılı Kanunla değişik 116 ncı maddesinin 1 No.lu bendinin (a) 3 No.lu kısmı kaldırılmıştır.

MADDE 24. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 121 ncı maddesinin 2 No.lu bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 4 No.lu bendi kaldırılmıştır.

«2. Bu suretle kurulmuş olan hükmi şahıs, bu Kanunun 5 nci, 46 ncı maddenin 2 nci fıkrası 53 ncü maddesinin 1, 2 ve 3 No.lu bentlerinin, 55 ncı maddesinin 1 - 3 No.lu bentleri, 61 ncı, 74 ncü, 75 ncı, 81 ncı maddesinin 1 ve 2 No.lu bentlerinin sınırlayıcı hükümlerine tabi değildir. 4 ncü, 52 ncı ve 64 ncü maddelerde öngörülen durumlarda öncelik hakkına sahiptir. 51 ncı mad-denin 4 ncü fıkrasına uygun müracaatı kabul edilir.»

Kaldırılan Maddeler

MADDE 25. — 7 . 3 . 1954 tarih ve 6326 sayılı Petrol Kanununun 65, 70, 71, 72, 73, 102, 104 ve 110 ncu maddeleri ve bu maddelerde değişiklik yapan diğer kanun hükümleri kaldırılmıştır.

MADDE 26. — Bu kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 27. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına devri ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketine tahsisi hakkında kanun teklifi (2/631)

Millet Meclisi Başkanlığına

Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının Türkiye Petrolleri Anonim ortaklığına devri ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketlerine tahsisi hakkında hazırlanmış olduğumuz kanun teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğine müsaadelerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

Giresun Senatörü <i>I. Topaloğlu</i>	Manisa Milletvekili <i>M. Erten</i>	Trabzon Milletvekili <i>A. Şener</i>
Denizli Senatörü <i>H. Atmaca</i>	Cumhurbaşkanınca S. Ü. <i>S. Koçuş</i>	Trabzon Milletvekili <i>C. Küçük</i>
Tabii Üye <i>S. Özgür</i>	Bilecik Milletvekili <i>M. Ergül</i>	Tabii Üye <i>V. Ersü</i>
Bursa Milletvekili <i>S. Çanga</i>	Aydın Milletvekili <i>M. K. Yılmaz</i>	İzmir Senatörü <i>N. Mirkelâmoğlu</i>
Gaziantep Milletvekili <i>S. Çolakoğlu</i>	Ankara Milletvekili <i>S. Özdenoğlu</i>	Tabii Üye <i>M. Ş. Özkaya</i>
Burdur Milletvekili <i>N. Yavuzkan</i>	Adana Senatörü <i>M. Y. Mete</i>	İzmir Milletvekili <i>K. Önder</i>
Kars Senatörü <i>S. Atalay</i>	Manisa Milletvekili <i>V. Bakırh</i>	Yozgat Senatörü <i>S. Artukmaç</i>
Aydın Senatörü <i>H. Goral</i>	Zonguldak Senatörü <i>M. A. Pestilci</i>	Malatya Senatörü <i>N. Akyurt</i>
Bursa Senatörü <i>S. Ural</i>	Kars Milletvekili <i>K. Güven</i>	Kastamonu Milletvekili <i>M. Seydibeyoğlu</i>
Kars Milletvekili <i>K. Okyay</i>	Kars Milletvekili <i>T. Artaç</i>	Artvin Milletvekili <i>A. N. Budak</i>
İzmir Milletvekili <i>C. Karagözoğlu</i>	Zonguldak Milletvekili <i>A. Güner</i>	Kırşehir Milletvekili <i>M. Aksoy</i>
Çanakkale Milletvekili <i>M. Çalikoğlu</i>	İstanbul Milletvekili <i>B. Ersoy</i>	Sakarya Milletvekili <i>N. Uysal</i>
	Muş Milletvekili <i>N. Neftçi</i>	

Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına devri ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketine tahsisi hakkında kanun tasarısı

GENEL GEREKÇE

Petrol Ofisi 1941 yılında II nci Cihan Savaşının doğurduğu güçlüklerin akaryakıt yönünden halli ve millî savunma ile halk ihtiyacının gereği gibi karşılanması amacıyla bir dağıtım organı olarak 103 sayılı Koordinasyon Heyeti kararına dayanan 2/15169 sayılı Bakanlar Kurulu Karar-namesiyle kurulmuştur.

16 . 9 . 1960 tarih ve 5/322 sayılı Bakanlar Kurulu kararı Millî Korunma Kanunu yürürlük-ten kaldırılmış ve bu kanun hükümlerine göre kurulmuş olan teşekküller de 16 . 9 . 1960 tarih ve 79 sayılı Kanunla ilga edilmişlerdir. Ancak, 79 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi, Petrol Ofi-sinin Teşkilât Kanunu çıkıncaya kadar mevcut mevzuatı ile faaliyetine devam etmesini hüküm altına almıştır. Petrol Ofisi, bu tarihten beri 103 sayılı karar hükümleri dâhilinde yönetilmekte-dir.

Kurulmuş olduğu tarihten itibaren harp yılları içinde ve onu takibeden devrede yurt ekonomi-si için faydalı ve fiyatlar üzerinde nâzım bir rol oynayan Petrol Ofisi bugünkü şartlar altında kendisine düşen görevleri gereği gibi ifa edebilecek bünyeye sahip değildir.

Bu 30 yıllık devre esnasında Türkiye'deki akaryakıt ikmâl ve tevzii problemleri de değişmiş, akaryakıt tevzii teşkilâtları bu yeni duruma kendilerini uydurmak mecburiyetinde kalmıştır. Ger-çekten, evvelce tamamen ithâl yoluyla temin edilen akaryakıt, bu kere çok büyük kısmıyla yurt içindeki rafinerilerden temin edilir olmuş, tevzii organları arasındaki rekabet rafinerilerin avan-tajlı satış bölgelerine göre farklı mücadele şekilleri yaratmıştır. Kamu kesimine ait İpraş ve Batman Rafinerisinin mahsüllerini satma durumunda olan Petrol Ofisi mevcut hukukî bünyesi ve bunun doğurduğu dezavantajlarıyla kendisine düşen görevi tam olarak yapamamış, yabancı şirketlerin ge-nişleme hızını arzu edilen şekilde kesememiştir.

Ayrıca, sermayesinin % 51'i Hazineye aidolan İpraş Rafinerisinin 1972 yılında TPAO'ya devri ve aynı yıl içinde faaliyete geçecek olan İzmir Rafinerisi ile Batman Rafinerisinin topluca kapasite-leri, 9,6 milyon tona ulaşmaktadır. Kamu kesimine ait bu rafinerilerin ürünlerinin satılabilme-si, Petrol Ofisinin bugünkü muvakkat statüsü ve mahdut malî imkânlarıyla mümkün görülmemek-tedir.

Diğer taraftan Dünya Petrol Sanayinde başarılı ve verimli çalışmanın bütün konuları içine alan ancak zincirleme bir çalışma düzeni içinde bulunan kuruluşlarla temin edilebildiği sabit ol-muştur. Bu teşekküllerde aramadan perakende satışa kadar bütün petrol faaliyetleri (arama, is-tihsal, rafinaj, ulaştırma, pazarlama)tek bir örgütte toplanarak yönetilmekte, her biri konusu-nun özelliğine göre anakuruluş içinde hukukî bünyesine sahibolmaktadır.

Batı dünyasında Devlet sermayesi ile kurulmuş petrol şirketleri dahi serbest rekabet düze-nine rağmen bu kaidenin dışında kalamamışlardır. Memleketimizde de, Devlet sermayesini tem-sil eden ve millî rafinerilerin ürünlerini satma görevi ile yükümlü bulunan Petrol Ofisinin aynı me-totlarla çalışma zorunluğu açıkça görülmektedir. Petrol Mahsulleri satış sahalarında uzun yıllar-dır dezavantajlı bir şekilde yabancı şirketlerle mücadele zorunluğunda kalmış olan Petrol Ofisinin, aynı şartlarla çalışma imkânı tanınmadığı takdirde arzu ettiğimiz başarıyı sağlaması mümkün de-ğildir. Şartları müsavi kılacak unsurların başında, diğer petrol satış şirketleri gibi özel hukuk hükümlerine göre serbest çalışma imkânını sağlayan bir statüye kavuşması ve tasarruflarında ya-bancı şirketler ayarında serbest olabilmesi gelmektedir.

Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda da bunu öngören açık hükümler mevcuttur. Birinci Beş Yıllık Plânda; «aramadan perakende satışa kadar zincirleme işlerle, ilgili karar yetki-sinin aynı elde toplanması ilkesine uyularak, Devletçe işletilen petrolerin dağıtım ve satışının so-rumluluğu, arama, işletme ve rafineri sorumluluğu ile birleştirilecektir. Petrol Ofisi Devletin sahi-bi bulunduğu ve katıldığı rafineri tesislerinin mallarının sürümünü sağlayacak duruma getirilecek

ve yönetiminde TPAO yetkili kılınacaktır.» denilmektedir. İkinci Beş Yıllık Plânda ise; «Petrol arama, üretim, iletim, dağıtım ve satış faaliyetleri ile bulunan kamu kuruluşları bir tek organizasyonda birleştirilecektir» hükmü açık olarak hedefi göstermektedir.

Yeni Hükümet programında da Petrol Mahsulleri sorunu; Ulusal Petrol Sanayiinde Petrol Ofisi, TPAO'na bağlanacak; Türkiye'de anadepo satış işleri devletleştirilecek ve bu yeni ulusal örgüt eli ile yapılacaktır.» şeklinde ifade olunmuş ve T. B. M. M. ce aynen onaylanmıştır.

Yukarıda bütün yönleriyle izah edilmiş olan gereklerden hareket ederek Türk ekonomisinin petrol ürünleri alanında ihtiyacına tam olarak cevap verebilmek ve kamu kesimi faaliyetlerini daha verimli bir şekilde yürütmek amacıyla Petrol Ofisinin TPAO bünyesinde yeniden örgütlenmesi bir zorunluk halini almıştır.

Bu amaç tasarıda belirtildiği şekilde iki safhada gerçekleşecektir. Birinci safhada Petrol Ofisinin Hazineye aidolan bütün aktif ve pasifleri TPAO'ya devredilecek; ikinci safhada ise TPAO kurmuş olduğu veya kuracağı bir dağıtım organına bu değerleri sermaye olarak devredecek ve kendi denetim ve gözetimi altında tek elden, fakat konunun icabettirdiği koşullar içinde petrol ürünlerinin satış (pazarlama) faaliyetlerini yürütecektir.

MADDE GEREKÇESİ

1. Tasarının birinci maddesi :

79 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi gereğince faaliyette bulunan Petrol Ofisinin TPAO'ya devredilmesine aittir. Bütün mameleki Hazineye aidolan Petrol Ofisinin kamu kesimi petrol faaliyetlerinin en yüksek organı ve yöneticisi kabul olunan TPAO'ya intikali, gerekçede de izah olduğu üzere konunun hallinde birinci safhayı teşkil etmektedir.

2. Tasarının ikinci maddesi :

Bu devir keyfiyetinin kanunun yayınlandığı ay sonu itibariyle çıkarılacak ve Maliye Bakanlığınca onaylanacak bilânçosuna göre yapılacağını ve bu miktarı TPAO'nun Hazineye borçlanarak nasıl ödeyeceğini göstermektedir.

3. Tasarının üçüncü maddesi :

Petrol ürünleri pazarlama, dağıtım ve satış konularında TPAO veya kuracağı dağıtım ortaklığının özellik taşıyan yetki ve görevlerini göstermektedir. Şöyle ki :

(a) fıkrası, halen Petrol Ofisince yapılmakta olan petrol ürünleri pazarlama dağıtım ve satış işlerinin TPAO veya kuracağı bir dağıtım ortaklığına devrine yetki vermektedir.

(b) fıkrası, TPAO'nun genel, katma ve özel bütçeli daireler ile il özel idareleri ve belediyelerin ve Kamu İktisadî Teşebbüslerinin petrol ürünleri ihtiyacını karşılayacağını; bu daire ve kuruluşların da petrol ürünleri ihtiyaçlarını TPAO veya kuracağı ortaklıktan alacaklarını hükme bağlamaktadır.

Kamu kesiminin petrol ürünleri alanındaki ihtiyaçlarını sağlama şeklini açık olarak ifade eden bu bölüm, Devletin, petrol ürünleri alanındaki ihtiyaçlarını tek kaynaktan temin etme ihtiyaç ve gereğine dayanmaktadır.

(c) fıkrası, ortaklığın, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, sivil ve olağanüstü hal ihtiyaçlarının lüzum göstereceği stokları bulundurma görevini ifade etmektedir.

(d) fıkrası, ayrıca TPAO veya kuracağı dağıtım ortaklığına, Bakanlar Kurulunca, petrol ürünleri dağıtım ve satış işleri ile ilgili olarak görev verilebileceğini ve bundan doğacak zararların Devletçe karşılanacağını hükme bağlamaktadır. Halen 440 sayılı Kanunla İktisadî Devlet Teşekkülleri için kabul edilmiş olan bu esas, yeni dağıtım ortaklığına da uygulanmaktadır.

4. Tasarının dördüncü maddesi :

Gerekçede de açıklandığı üzere, amacın ikinci safhasını belirtmektedir. TPAO Yönetim Kurulu tasarının birinci maddesinde Petrol Ofisinden devralmış olduğu aktif ve pasifleri, bu kere kurulmuş veya kurulacak yeni dağıtım ortaklığına devretmeye yetkili kılınmaktadır.

5. Tasarı 4 geçici madde ile yeni dağıtım ortaklığının kuruluşu esasındaki bazı problemleri halletmektedir. Şöyle ki;

1 nci geçici madde; yeni dağıtım ortaklığı kuruluncaya kadar Petrol Ofisinin kendi mevzuatı çerçevesinde faaliyetine devam edeceğini göstermektedir.

2 nci geçici madde; Petrol Ofisinden TPAO'ya ve ondan da yeni dağıtım organına devredilecek değerlerin her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olacağını göstermektedir. Bu suretle, gerek TPAO gerekse yeni dağıtım ortaklığı daha başlangıç safhasında bir malî külfetle karşılaşmamış olacaktır.

3 ncü geçici madde; Petrol Ofisinin âlâmeti farikasının otomatikman TPAO veya bu konuda kurulacak yeni dağıtım ortaklığına geçeceğine dairdir.

4 ncü geçici madde; halen Petrol Ofisinde çalışanlardan önemli statüsüne tâbi olanların, primleri ödenmek kaydıyla bu ilgilerinin devamını sağlamaktadır.

6. Tasarının 5 ve 6 ncı maddeleri yürürlük maddeleridir.

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının teklifi

Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına devri ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketine tahsisi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 10 . 9 . 1960 tarih ve 79 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi gereğince faaliyette bulunan Petrol Ofisinin, her türlü hak ve vecibeleriyle birlikte, bütün aktif ve pasifleri kayıtlı değerleri üzerinden TPAO'na devredilmiştir. Bu devir keyfiyeti TPAO Yönetim Kurulunun satınalma kararıyla tamamlanır.

MADDE 2. — Petrol Ofisinin bu kanunun yayımlandığı ay sonu itibariyle defter kayıtları üzerinden çıkarılacak ve Maliye Bakanlığı tarafından onaylanacak devir bilançosuna göre tespit edilecek öz varlığının bedeli TPAO'nca Hazineye borçlanılır ve bu borç 10 yıl 20 eşit taksiti geçmemek üzere TPAO veya kuracağı dağıtım ortaklığı tarafından aşağıdaki maddelerde açıklandığı şekilde petrol ürünleri pazarlama, dağıtım ve satış işlerinden sağlanacak kârlarla ödenir.

MADDE 3. — a) Petrol Ofisince yapılmakta olan petrol ürünleri depolamaya, taşıma, pazarlama, dağıtım ve her türlü satış işleri TPAO veya kuracağı dağıtım ortaklığı tarafından yürütülür.

b) TPAO Türk Silâhlı Kuvvetleri başta olmak üzere genel, katma ve özel bütçeli daireler, özel kanunlarla kurulan kuruluşlar, il özel idareleri ve belediyeler ile bunların müessese ve işletmeleri ve Kamu İktisadî Teşebbüslerinin petrol ürünleri ihtiyacını da bedeli karşılığında sağlar. Bu daire ve kuruluşlar petrol ürünleri ihtiyaçlarının tümünü TPAO'dan veya kuracağı dağıtım ortaklığından alacaklardır.

c) Ortaklık, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin sivil ve olağanüstü hal ihtiyaçlarının lüzum göstereceği stokları bulundurur.

d) Ayrıca, petrol ürünleri dağıtım ve satış işleri ile ilgili olarak Bakanlar Kurulunca TPAO'na veya kuracağı dağıtım ortaklığına görev verilebilir. Bu görevden doğacak zararlar Devlet Bütçesine konacak ödenekle karşılanır.

MADDE 4. — Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Yönetim Kurulu; bu kanunda yazılı işleri ve görevleri kurulmuş veya kurulacak, tüzel kişiliğe haiz, sorumluluğu sermayesiyle sınırlı, bir ortaklık eliyle yürütmeye ve Petrol Ofisinden devralınacak değerleri bu ortaklığa sermaye olarak devretmeye yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 1. — TPAO. petrol ürünleri pazarlama, dağıtım ve satış işleri konusunda gerekli hazırlıklarını tamamlayıp teşkilâtlanıncaya kadar Petrol Ofisinin faaliyetleri kendi mevzuatı çerçevesinde TPAO hesabına devam eder. Devrin tamamlanması ile Petrol Ofisinin tüzel kişiliği sona erer.

GEÇİCİ MADDE 2. — Petrol Ofisinden devredecek menkul ve gayrimenkullerin, tesisatın sair haklarının TPAO'na ve yeni dağıtım ortaklığına devir ve intikali dolayısıyla yapılacak işlemler, tesciller her türlü resim, vergi, harçdan muaftır.

GEÇİCİ MADDE 3. — TPAO veya bu konuda kuracağı Ortaklık, Âlâmeti Farika Nizamnamesinin devre ait hükümlerine tabi olunmaksızın Petrol Ofisinin unvan, âlâmeti farika ve müessesesi işaretlerini iktisabeder.

GEÇİCİ MADDE 4. — Halen Petrol Ofisinde çalışan memurlardan 5434 sayılı Emeklilik Kanununa tabi olanlarının, primleri ödenmek kaydıyla Emekli Sandığı ile olan ilgileri devam eder.

MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 35 arkadaşının, 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu Kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı madde ve fıkralarının kaldırılması, bazı maddelerine fıkralar ve kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/632)

Millet Meclisi Başkanlığına

6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı madde ve fıkralarının kaldırılması bazı maddelerine fıkralar ve kanuna bir madde eklenmesi hakkında hazırlamış olduğumuz kanun teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğine müsaadelerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

Giresun Senatörü	Manisa	Trabzon Milletvekili
<i>I. Topaloğlu</i>	<i>M. Erten</i>	<i>A. Şener</i>
Denizli Senatörü	Cumhurbaşkanınca S. Ü.	Trabzon Milletvekili
<i>H. Atmaca</i>	<i>S. Koçaş</i>	<i>C. Küçük</i>
Tabii Üye	Bilecik Milletvekili	Tabii Üye
<i>S. Özgür</i>	<i>M. Ergül</i>	<i>V. Ersü</i>
Bursa Milletvekili	Aydın Milletvekili	İzmir Senatörü
<i>S. Çanga</i>	<i>M. K. Yılmaz</i>	<i>N. Mirkelâmoğlu</i>
Ankara Milletvekili	Gaziantep Milletvekili	Tabii Üye
<i>S. Özdenoğlu</i>	<i>S. Çolakoğlu</i>	<i>M. Ş. Özkaya</i>
Burdur Milletvekili	Adana Senatörü	İzmir Milletvekili
<i>N. Yavuzkan</i>	<i>M. Y. Mete</i>	<i>K. Önder</i>
Kars Senatörü	Manisa Milletvekili	Yozgat Senatörü
<i>S. Atalay</i>	<i>V. Bakırlı</i>	<i>S. Artukmaç</i>
Aydın Senatörü	Zonguldak Senatörü	Malatya Senatörü
<i>H. Goral</i>	<i>M. A. Pestilci</i>	<i>N. Akyurt</i>
Kars Milletvekili	Kastamonu Milletvekili	Kars Milletvekili
<i>K. Güven</i>	<i>M. Seydibeyoğlu</i>	<i>K. Okyay</i>
Kars Milletvekili	Artvin Milletvekili	İzmir Milletvekili
<i>T. Artaç</i>	<i>A. N. Budak</i>	<i>C. Karagözoğlu</i>
Zonguldak Milletvekili	Kırşehir Milletvekili	Çanakkale Milletvekili
<i>A. Güner</i>	<i>M. Aksoy</i>	<i>M. Çalikoğlu</i>
İstanbul Milletvekili	Sakarya Milletvekili	Muş Milletvekili
<i>B. Ersoy</i>	<i>N. Uysal</i>	<i>N. Neftçi</i>

6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı madde ve fıkralarının kaldırılması bazı maddelerine fıkralar ve kanuna bir madde eklenmesi hakkında, kanun tasarısı

GENEL GEREKÇESİ

Türkiye'de petrol ve petrol politikasının tarihçesi :

Yurdumuzda petrolle ilgili faaliyetlerin ve petrol politikasının tarihçesini incelerken gerçekçi ve görülebilir bir başlangıç noktasına dayanmak gereklidir.

Bu nokta mevcut veriler ve imkânlar ve ekonomik gerekleri önemsemek eğilimi açısından Cumhuriyetin ilânından bu yana devam eden bir hat üzerinde bulunacaktır.

Küçük bir araştırma bizl, Atatürk'ün iktisadî, siyasî ve hukukî ilkelerini ortaya koyduğu tarihlerden bugüne kadar, konuyu iki devrede incelemek zorunda bırakacaktır.

Birinci devre halen yürürlükte bulunan 6326 sayılı Petrol Kanununun kabul edildiği 7.3.1954 tarihine kadar olan devre; ikinci devre ise bu tarihten sonra bu değişiklik tasarısının kanunlaşacağı tarihe kadar olan devredir. Bu tarihten sonraki devre ise sonuçları üzerinde değil, ilkeleri ve temel fikirleri üzerinde durulacak üçüncü bir devre olacaktır. Kısaca bu devreler şöylece özetlenebilir :

1926 - 1954 devresi

1954 - 1971 devresi

1971 den sonraki devre

A) 1926 - 1954 devresi :

24 . 3 . 1926 tarih ve 792 sayılı Petrol Kanunu ile başlayan bu devrede, Atatürk'ün vazettiği özel ve yabancı imtiyazların tasfiyesini de temel görüş alan «Türkiye'nin kaynakları ve imkânları Türk Devletine aittir» ilkesinin tabii bir sonucu olarak petrol arama ve istihsali ile ilgili yetkiler Devlete verilmiş, ancak Kurtuluş Savaşını takibeden büyük siyasî ve ekonomik sorunların baskısı altında bu kanun ile ilgili müstakil bir idare ve kamu teşebbüsünün kuruluşu 1933 yılına kadar gecikmiştir. Bu tarihte 2189 sayılı Kanunla bir «Petrol Arama ve İşletme İdaresi» kurulmuş, bu idare 1935'te Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün kuruluşuna kadar devam etmiş ve bu tarihte MTA Petrol Grubunu meydana getirmek üzere bu kuruluşa devredilmiştir.

Türkiye'de petrol arama ve işletilmesi ile ilgili asıl faaliyetler 1935 yılında MTA'nın kuruluşu ile başlamış ve 1954 yılından sonra da aynı vüsatte olmamak üzere günümüze kadar devam etmiştir.

1954 yılında 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu faaliyet alanında özel teşebbüslere öncelik verilmiş, bunun sonucu olarak da MTA bulduğu petrol sahalarını da işletmecî olarak faaliyette bulunması imkânı kendisine tanınmadığından, bizzat petrol üretimi yapamamış, arama faaliyetlerini bırakmak ve keşif sahalarını millî bir kuruluşa devretmek zorunda kalmıştır.

MTA kısıtlı malî ve teknik imkânları ile kuruluşundan itibaren 5 yıl içinde, 20 . 4 . 1940 tarihinde Raman petrol sahasına, 1951 de ise Garzan petrol sahasını keşfetmiştir. Bu keşifler 1955 - 1960 yılları arasında Türkiye'nin en önemli işletme sahalarını teşkil etmiştir. Garzan ve Raman'dan bugüne kadar istihsal edilmiş olan ham petrol Türkiye toplam istihsalinin % 30'una tekabül etmektedir.

Bundan başka petrol bölgesi olarak MTA tarafından keşfedilen V numaralı bölgede Mobil tarafından Selmo, Silvanka, Batı Raman; Petropar tarafından Maleharmo; Shell tarafından Kayaköy, Kürkan Boykan; aslında MTA'nın devamı olan TPAO tarafından Germik, Batı Raman, Magrip, Kurtalan Çelikli; VII numaralı bölgede American Overseas tarafından Kahta; VII numaralı bölgede Mobil tarafından Bulgurdağ sahaları bulunmuştur.

B) 1954 - 1971 devresi :

Raman ve Garzan bulgularından sonra memleketimiz petrol ülkeleri arasında yer almaya aday sayıldı, petrol rezervlerinin süratle değerlendirilerek ülke ihtiyacının karşılanması ve yine süratle petrol ihracına yönelinerek döviz geliri sağlanması amacı ve bu amacın gerçekleşmesi ümidi ile uygun ortamın yaratılması için 6326 sayılı Petrol Kanunu 1954 yılında yürürlüğe konuldu.

Bu ünite o ölçüde bağlandı ki Petrol Kanunu hazırlanırken bu kanunun değiştirilemeyeceğine dair hüküm getiren 136 ncı madde; yürütme ve hattâ teşriî organın yetkilerini sınırlayabilen 16 ncı madde; kanunda yazılı vergilerden başka vergiler alınmayacağını öngören 111 ncı madde ve tükenme payı esasını getiren 102 ncı madde ve benzeri gibi Anayasaya ve Türk Devletinin hakimiyet haklarına aykırı düşen hükümler kanuna alındı ve 136 ncı madde hariç diğerleri kanunlaştı.

Buna karşılık kanunun yürürlüğünü izleyen çalışmalar çok ağır seyretmiş ve özellikle Petrol Nizamnamesinin yürürlüğe konulmasının Yabancı şirketler tarafından beklenmesi ve bu arada Sahra'da ve Libya yeni keşifler yapılması, yabancı şirketler açısından Türkiye'nin önemini azaltmış ve beklenen yatırımlar gerçekleşmemiştir. Eşitlik adı altında getirilen ve Türkiye'nin kendi petrol kaynaklarına tasarrufunu sınırlayan hükümleri, aslında en büyük eşitsizliği doğurmuş, Türkiye'nin kendi çalışmalarını ve muhtemel bulgularını engellemiştir. Bugün memleketimizin kendi tüketimini dahi karşılayabilecek seviyeye erişememesinin tek nedeni 6326 sayılı Kanunun gerek aslı ve gerekse değişiklikleri ile insiyatifi münhasıran kendi genel petrol politikalarını yürütmeyi düşünen yabancı şirketlere bırakmasıdır.

Gerçekten bu dönemdeki petrol faaliyetlerinin ve uygulanan politikanın kısa bir özeti bu görüşün doğruluğunu kanıtlayacaktır.

Başlangıçta 1957'ye kadar jeolojik ve jeofizik faaliyetlerde artışlar vardır. Daha sonra 1963 ve 1964'e kadar süren devamlı bir gerileme görülür. Genellikle jeolojik ve jeofizik çalışmaları bir iki yıl sonra takibeden sondajlarda bu grafiğe paralel olarak seyretmiştir.

Yabancı şirketlerin sondajlarında en yüksek seviye 1960'dadır. Bundan sonra düşme başlayacak ve 1964'ten sonra yeniden yükselme müşahade edilecektir. Özellikle bâzı yabancı şirketler ellerindeki işletme sahalarını inkişaf ettirmek yerine (Silvanka ve Selmo sahaları gibi) bunları yavaş yavaş terketmeyi dahi belirleyen faaliyetler politikasına dönecekler ve münhasıran büyük kârlar sağlayan rafinaj monopolüne önem vereceklerdir.

Buna karşılık, millî kuruluşumuzun saha çalışmalarını gösteren rakamlar, bâzı istisnai devreler dışında daima artış göstermektedir.

Gerçekten 1961 ile 1971 dönemini kapsayan 10 yıl içinde millî şirket ile yabancı şirketlerin saha çalışmaları, açılan kuyular ve sondaj bakımından mukayese edilirse; TPAO'nun (6 kuyu 2 yabancı şirketle beraber) 99 arama kuyusu için 209 701,48 metre sondajna karşılık, diğer şirketlerin açtıkları kuyu adedi 109 olup 205 296,07 metre sondaja tekabül etmektedir.

TPAO ve yabancı şirketler 1961 - 1970 yılları arama kuyuları tablosu

Yıl	TPAO				Yabancı şirketlerden			Diğer şirketlerle birlikte toplam metraj
	Pet- rollü	Terk	M. Terk	Toplam	Metraj	Mobil	Shell	
1961	3	5	—	8	14 715,25	16	Yok	
1962	—	5	—	5	9 579,00	4	1	
1963	1	4	—	5	19 860,06	2	1	
1964	1	9	—	10	13 878,00	2	5	
1965	—	6	—	6	31 792,09	3	5	
1966	2	14	1	17	21 806,48	Yok	5	
1967	—	11	—	11	18 932,90	Yok	6	
1968	—	7	—	7	30 734,30	Yok	8	
1969	1	6	—	7	38 299,89	Yok	2	
1970	3	16	1	20		Yok	5	
Genel toplam	11	83	2	96	209 701,48			205 296,07

Yukarıda açıklandığı gibi, yabancı şirketler için memleketimizin petrol yönünden ortak nispi bir değer ifade ettiği ileri sürülebilir. Bu maksatla 1957 ve 1959 yıllarında, «mahsul ithali yerine ham petrol ithal ederek Türkiye'de rafine etme» sloganı ile Petrol Kanunu tadilleri gerçekleştirilmiş «ithal ham petrolü ile yapılan ameliyelere» kanunun maksat maddesine ithal edilerek, yabancı ithal malî petrol yerli hampetrole rakip hale getirilmiş, bu durum tamamiyle yerli ham petrolün ve millî şirketin aleyhine sonuçlar doğurmuş, bunun tabii bir sonucu olarak da yerli ham petrol arama ve üretimine yapılan yatırımlar gün geçtikçe daha da azalmıştır.

Bir ara yerli hampetrol aleyhindeki durum öylesine bir had safhaya varmıştır ki, Danıştay Türkiye'de istihsal edilen hampetrole ve bundan üretilecek ürünlere öncelik tanınmasına imkân veren bir yorum ve karar verme zorunda kalmıştır. Bundan sonra, yabancı şirketleri aramalara sevk eden başka bir neden de TPAO nun 1 nci Beş Yıllık Plan döneminde aktif bir çalışmaya girmiş bulunmasıdır.

1954 - 1971 döneminin genel değerlendirilmesi:

TPAO nun 468 kuyuya tekabül eden 781 956 metre sondajına mukabil diğer şirketler 277 kuyu açarak 506 034 metre sondaj yapmışlardır.

Mevcut bulguların yarısı TPAO tarafından yapılmıştır.

Yabancı şirketlerin ithal ettikleri toplam sermaye 1 949 146 102,— TL. olup bunun 1 189 419 654,— TL. sı arama ve işletme yatırımlarına ayrılmıştır. Bakiye rafineri yatırımları teşkil eder.

Aynı dönem içinde millî şirket tek başına bütün yabancı şirketlerin arama ve işletme için harcadıkları meblâğa yakın bir yatırım (1 milyar lira üzerinde) yapmış bulunmaktadır.

Ayrıca yabancı şirket yatırımlarının 739 milyon lirasının transferi uygun görülmüş olup 450 milyon liralık bir yatırım bakiyesi kalmıştır. Bu rakamın bir yıla isabet eden miktarı 28 milyon liradır.

Bu yatırımın büyük ve küçük çapta 51 şirket tarafından yapıldığı düşünülürse yıllık ortalama çok küçük değerler gösterecektir.

Böylece millî şirket tek başına yabancı şirketlerin hepsinin faaliyetlerine tekabül eden çalışmalar ve onların yatırımları seviyesinde yatırımlar yapmıştır.

Yabancı şirketler yönünden arama yatırımları 6326 sayılı Kanunla beklenen vüsatte olmadığı gibi, umulan sonuçları da vermemiştir. Buna en açık örnek, üretimin 3,5 milyon lira olarak halen

ihtiyacımızın % 46 sını karşılamasıdır. Şimdiye kadar yapılan keşifler ve (Yurdumuzda kendi ihtiyacımızı karşılayacak miktarla gelirler bulunabileceğini göstermektedir.

Bütün bu sonuçlar, petrol politikasının yeniden düzenlenmesi ve bu düzenlemede, millî teşebbüslerin faaliyetlerini kısıtlamayacak aksine bu faaliyetleri artıracak, Devletin hâkimiyet haklarına, Anayasaya ve ekonomik gerek ve ihtiyaçlara uygun düşecek değişikliklerin yapılması, bu arada yerli ve yabancı özel teşebbüslerin yoğun bir faaliyet ve iyiniyetle, petrol arama istihsal ve inkişafına imkân verecek ve özellikle iyiniyetli teşebbüsler için bu imkânlar ölçüsünde mevcut hakların devam ettirilmesini sağlayacak bir mekanizma kurulması, gereklerini ortaya koymuştur.

C. Reform tasarısı :

Yüce Meclisin onayını kazanan Hükümet programında ;

1. Enerji politikasının öncelikle öz kaynaklarımıza dayandırılması,
2. Petrol kaynaklarının arama ve işletilmesinde yeni bir politikanın uygulanması ve bu konuda ihtisaslaşmış Devlet kuruluşlarına öncelik verilmesi,
3. Petrolde üretimden alınan Devlet payı ve başkaca vergilerin bütün dünyada uygulanan düzeye ulaştırılması,
4. İthal hampetrolünde fiyat yönünden en uygunlarını elde etmek için sınırlayıcı hükümlerin kaldırılması,

Esas alınarak, uygulanacak yeni politikanın temelini teşkil edecek olan 1954 tarihli Petrol Kanununu değiştiren, reformist nitelikte bu tasarı hazırlanmıştır.

I. Petrol reformunun temel ilkeleri :

1. Tanım :

Petrol reformu, petrol kaynaklarının millî yarara en uygun şekilde aranıp işletilmesini Anayasanın 130 neu maddesi hükmü gereğince yeniden düzenlenmesidir. Bu düzenlemede petrol aranması çıkarılması tasfiyesi faaliyetleri ile petrol boru hatları Devlet kesimi içinde yer alması öngörülmektedir. Anayasamızın 130 neu maddesinin ikinci cümlesinde yer alan «Arama ve işletmenin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi sureti ile veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eli ile yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır.» hükmü de göz önünde bulundurularak, istisnaen ve millî menfaatlere uygun görülen zorunlu hallerde finansman desteği ile beraber üstün teknolojiye ihtiyaç duyulan hallerde Devlet adına petrol faaliyetlerini yürütecek olan ihtisaslaşmış Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yabancı teknoloji ve sermayeden yararlanabilmeleri fevkalâde hallerde başvurulacak bir ihtiyaç olarak düşünülmüş bulunmaktadır.

Petrol Kanunu değişikliği petrol reformunun en ağırlık taşıyan bölümüdür. Satış ve tevzi safhası gibi Petrol Kanunu kapsamına girmeyen faaliyetleri düzenleyen mevzuatın da millî yarara uygun şekilde yeniden düzenlenmesi ile petrol reformu gerçekleşmiş olacaktır.

2. Amaç

Petrol kaynaklarımızı Devletin kontrolü altında bulundurarak Kamu İktisadî Teşebbüsleri eli ve yatırımları ile süratle geliştirerek öncelikle ülkemizin tüketimini tamamen kendi kaynaklarımızla karşılamak ve üretimimizi petrol ihraçedecek seviyeye yükseltmek temel ekonomik amaçtır.

Politik ve stratejik nedenlerle petrol kaynaklarımızı mutlak olarak kendi kontrolümüz altında bulundurmak siyasal amaçtır.

II. - Tasarının ilkeleri :

Tasarının getirdiği temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür .:

1. Anayasanın 130 neu maddesinin ruhuna ve maksadına uygun olarak eşitlik prensibi ve özel teşebbüse öncelik terk edilecek ihtisaslaşmış kamu kuruluşlarına petrol arama ve işletilmesinde öncelik tanınmıştır.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri tayin edecekleri stratejiye bağlı olarak gereğinde bütün Türkiye arazisinde petrol arama ve işletme imkânına sahibolabileceklerdir.

6326 sayılı Kanunla Kamu İktisadî Teşebbüsü için söz konusu olan tüm sınırlayıcı hükümler kaldırılmış ve bunlar bir kısım malî yükümlülükten istisna kılınmıştır. (Yeniden düzenlenen maddeler : 2, 6, 33, 46/2, 53, 58/1-2, 61, 68, 74, 75, 80, 52, 56, 69, 121.)

2. Kamu İktisadî Teşebbüsleri sahiboldukları arama ve işletme sahalarında kendi nam ve hesaplarına arama ve işletme yapmak mecburiyetindedirler. Bununla beraber, teknik ve ekonomik ihtiyaçlar zorunlu kıldığı takdirde, hak ortaklığı yani ruhsat ortaklığı söz konusu olmadan bulunacak petrolden pay vermek suretiyle özel teşebbüsle ortak aramalar yapabileceklerdir. (Madde 121-2-d)

3. Kamu İktisadî Teşebbüslerinin ilgi duymadığı veya yatırım yapmadığı sahalarda, bazı kayıt ve şartlarla özel teşebbüse de petrol aramak ve işletmek imkânı tanınmıştır. (M. 2)

Nakliye, rafinej gibi belge konusu ameliyelerin münhasıran Kamu İktisadî Teşebbüsleri tarafından yapılacaktır. (Madde 6 ve 60)

5. Devlet payı % 20'ye çıkarılmış (M. 58), Devlet hakları (56, 59) ve ceza nispetleri (M. 124) yükseltilmiştir.

6. Piyasa fiyatının tespiti ile ilgili olarak yeni bir kıstas (3-25-a) ve ithal hampetrolünün değerinin tespiti konusunda kanuna ilk defa yeni bir hüküm getirilmiş (M. 112/2) böylece çoğu zaman yurt ekonomisi aleyhine işleyen fiyat mekanizması, gerçek fiyatların tespitine imkân veren bu nütelige kavuşturulmuştur.

7. Yerli hampetrolüne öncelik tanındığına dair kanuna açık hüküm getirilmiştir. (112/2)

8. İşletme sahalarının daha etkili bir şekilde kontrolünü sağlayıcı ve istihsalı artırmaya yönelik tedbirler alınmış (M. 67, 63) ayrıca petrol Dairesi ve bu dairenin denetim imkânları - Kamu İktisadî Teşebbüslerinin iştiraki sağlanarak - genişletilmiştir.

9. Kısa zamanda petrolün keşfi ve ekonomik üretimi seviyelerine ulaşılmasını sağlamak için arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile hak sahiplerinin mükellefiyet süreleri kısaltılmıştır. (55, 58, 65, 68)

10. Petrol aramalarında gün geçtikçe büyük önem kazanan deniz aramaları ile ilgili yeni hükümler getirilmiştir. (3/24)

11. 6326 sayılı Kanunun rekabet, eşitlik ve özel teşebbüs önceliği esprisinden doğan ve Petrol Dairesinin dahil belli bir ölçüde hakem rolünde düzenlenmesine yönelik bir anlayışla tesis edilen ve genellikle ihtilâfların uzamasına sebebiyet vermiş bulunan ve hukuk sistemimize yabancı düşen «Komiserlik müessesesi» kaldırılmış ve ihtilâfların hali normal idarî kazaya bırakılmıştır.

12. Tatbikatta görülen gelişik uygulamalar personel israfı ve petrol politikasının koordine yürütülememesi hususları gözönüne alınarak Petrol Dairesi Başkanlığı, Akaryakıt Dairesi ile Petrol Dairesine bağlanmak suretiyle petrole ilgili kamu hizmetleri tek elde toplanmıştır.

13. Müktesep haklar saklı tutulmuştur.

14. Malî hükümler yeniden düzenlenerek; petrol hakkı sahipleri için tanınan özel vergilendirme rejimi kaldırılmış ve petrol ameliyelerinden sağlanan kazançlar, diğer kurum kazançlarında olduğu gibi Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu hükümleri ile diğer vergi mevzuatına tabi tutulmuş böylece genel vergi sistemine aykırı bir karakter gösteren ve vergi sınırı uygulamaları sebebiyle Anayasaya ve Türk Devletinin hâkimiyet haklarına aykırı düşen hükümler kaldırılmıştır.

Bu meyanda gerek malî riskleri gerek teknik hususiyetleri ve gerekse üretim güçlükleri bakımından petrol ameliyesi olarak aynı ağırlıkta kabul edilemeyecek olan arama ve istihsal faaliyetleri ile tamamen kârlı bir ticarî imtiyaz karakterinde bulunan ve basit bir artına işleminden ileri gitmeyen rafinaj faaliyetlerinin Petrol Kanununda aynı hak ve himayeler içinde tutulması haklı ve uygun görülünce bu faaliyetin yapılması münhasıran Kamu İktisadî Te-

sebbüslerine bırakılmış, gerek bu düşüncenin ve gerekse rafinaj faaliyetinin çok kârlı bir ticarî monopol mahiyetinde olması sebebiyle, kazançlarının müstakil vergilendirilmesi ve sağlanan imtiyaza mukabil Devlete karşı olan mükellefiyetlerin diğer teşebbüs alanlarından daha avantajlı olmaması gereğinin bir sonucu olarak arama zararlarının rafinaj kararlarından mahsubuna imkân veren birleştirilmiş beyanname esası kaldırılmıştır.

Öte yandan tükenme payı, gayrimenkul mülkiyetinde yeraltı ve yerüstü bütün imkân ve kaynaklara tasarruf yetkisinin tanıdığı hukukî rejimler de hak sahibinin elindeki petrol kaynaklarının tükenmesi karşılığında ayırmak durumunda bulunduğu bir rezerv amortismanıdır. Oysa ki bizde tümüyle yeraltı kaynakları denktir malîdir. Kişilerin münhasıran işletme imtiyazına dayanarak Devlete karşı sorumlu buldukları hali yüklerden böyle bir itfa payını düşmelerinin hukukî ve ekonomik hiçbir dayanak ve anlamı yoktur.

Özellikle Anayasanın 130 ncu maddesine kesin bir aykırılık gösteren tükenme payı indirimi bu sebeple tamamen kaldırılmış, buna karşılık petrol hakkı sahiplerinin petrol ameliyelerinden indirebilecekleri ve petrol sanayiinin özelliklerinden doğan diğer özel indirimler tasarıda ayrıca düzenlenmiştir.

Bu görüşlerle petrol ameliyelerinden elde edilen kazançlar tümü ile genel vergilendirme hükümlerine tabi tutulurken, petrol ameliyelerinin özelliğinden doğan bazı tarifleri ile kazançtan yapılacak özel indirimleri ve aktifleştirilebilecek giderlerle bunların itfa usullerini düzenleyen özel hükümler tasarıya konularak Genel Vergi hükümlerindeki bu faaliyet dahi ile ilgili noksanlıklar tamamlanmıştır.

Malî hükümlerde yapılan bir diğer değişiklikte petrol hakkı sahiplerinin 112 nci maddede yazılı şartlarla Türkiye'den temin edemedikleri teçhizat ve malzemeyi gümrüksüz olarak ithal etme yetkileri konusundadır. Buna göre petrol hakkı sahipleri Türkiye'deki fiyatları % 15'ten daha çok fazlalık göstermeyen emre âmade miktar ve vasıf bakımından yeterli bulunan ve kanunun neşrinden itibaren altıncı yılında çıkarılacak bir kararnamede gösterilecek olan malzemeyi ya vergülü olarak ithal edebilecek veya dâhilden temin edecektir. Bu kararname 1954 yılından 1971 yılına kadar çıkarılmamış bu sebeple de Türk sanayii ve tediye bilânçosu üzerinde sağlanabilecek olumlu etkilerinden mahrum kalmıştır.

Bu sebeple, 112 nci madde daha pratik olumlu ve süratli işleyebilecek hale getirilmiştir.

Değiştirilen malî hükümlerden bir diğeri ise transferlerle ilgilidir. Bu değişikliklerden bir kısmı madde metinlerinin açıklığa kavuşması maksadıyla esasî değiştirmeden yeniden kaleme alma şeklinde bir kısmı ise, müktesep hakları muhafaza kaydıyla esasta değişiklik suretiyle yapılmıştır.

Değişiklik hükmünün yürürlük tarihinden itibaren yeniden ithal edilecek sermayeye mahsuben yapılacak transferlere kur garantisi uygulanmayacağı şeklindeki yeni hüküm esasta değişiklik getirmekte ve müktesep hakları mahfuz tutmaktadır.

Bu değişiklik kur garantisinin ekonomik açıdan izahı bulunmayışından doğmaktadır. Zira Türkiye'de yatırım yapan kişi, bu yatırımla ilgili iktisadî faaliyeti sonucunda sağladığı iktisadî değerleri Türk parasının üretimini yapıldığı devredeki kıymetine göre, iktisabetmekte ve bu farklılık ister istemez, yatırımın menşee memlekete transferine imkân vermektedir.

Bu anlamda kur garantisi herhangi bir munzam menfaat sağlamamakta esasen de sağlamaması gerekmektedir. Kur garantisinin normal şartlarla sağlanması gereken sonuç ithal edilen sermayeden uğranılan kayıpların Türk parasının değer kaybından kâr edilerek karşılanması değil yatırımın transfer süresinin kısaltılmasıdır. Oysa ki bu mekanizma tamamen ilk anlamda işlemiştir. Bu durum iktisadî bir teşebbüsün yatırım kararlarının dayanacağı ekonomik esaslara aykırıdır. Zira her müteşebbis kazanç gayesiyle yatırım yapar. Petrol aramak için yatırım yapan şirket, bulacağı petrol rezervini değerlendireceğini düşündüğü için yatırım yapmıştır. Buna göre hem petrol rezervlerinin işletilmesi imtiyaz sonucunda kazanç sağlanması ve hem de yatırımların kâr garantisinden doğan kârlarla itfası düşünülemez.

Kurşa

Sonuç olarak kâr garantisinin kaldırılmasının tabii neticesi yabancı yatırımların transfer süresini uzatmaktan başka bir etki doğurmaz bu da sermaye fiyatı arasındaki ilgiye bağlı tabii bir sonuçtur.

Transfer hükümlerinde bir diğer önemli değişiklikte malzeme ve teçhizat satışından doğan kazançların petrol ameliyelerinden doğan kazançlardan addedilemeyeceğini öngören değişiklik tir ki bu tamamiyle petrolden gayriticarî faaliyetlerin tabii olması gerektiği resime girmesini sağlamak için yapılmıştır.

Bu konuda yapılan sonucu değişiklik ise Türkiye’de üretilen ve tasfiye edilen petrolün Türkiye’ye ihtiyacını karşıladıktan sonra kalan kısmının ihraç bedellerinin dışarıda bırakılmasına imkân veren hükmün kaldırılmasıdır.

Bu değişiklik Türkiye’de üretilen bir değer için mutlaka Türk ekonomisine katkıda bulunması ve gerekli transfer haklarının bundan sonra uygulanması prensibinin tabii bir sonucudur.

Sonuç :

Yukarıda birinci dönem bölümünde anlatılan, 792 sayılı Kanunun getirdiği mutlak devletçi ilkeye göre MTA tarafından yapılmış bulunan çalışmalar çok zor ve ülke koşullar içinde sürdürülmüş olmakla beraber, Türkiye için nispi de olsa başarılı çalışmalar olarak nitelendirilebilir.

6326 sayılı Kanunun kabulüne yol açan düşünceler geçen 16 yılın tatbikat süresinde umulan gerçekleşme düzeyine ulaşmamıştır. Petrol üretiminde 17 yıl içinde Türkiye’nin geldiği seviye, tüketiminin ancak yarısını karşılayabildiği bir noktadır. Bu rejimin devamı, gittikçe artan hampetrol ihtiyacı ve Opec anlaşmalarının getirdiği büyük fiyat farkları nazarı dikkate alındığında, ödemeler dengesinde yapacağı olumsuz etkiler gittikçe büyüyeceğinden millî çıkarlara aykırıdır. Bu politikanın sonuç vermediği kesinlikle anlaşılmıştır. Meclis Araştırma Komisyonu raporları ile liberal rejime bazı retuşlar getirmiş olan ve geri alınmış bulunan Petrol Kanunu tadil tasarısı da bu görüşü teyid etmektedir.

Son zamanlarda yürütülen politikanın temelinde yatan görüşlerden birisi de, Türkiye petrol kaynaklarının sınırlı olması ve bunları kendi gücümüzle değerlendirme olanağına sahip bulunmadığımız inancıdır.

Türkiye arazisinin imkânları petrol yönünden henüz tam olarak tespit edilmediği gibi, şimdiye kadar yapılmış bulunan arama sondajları beklenen sayıya ulaşmaktan uzak kalmıştır. Sınırlayıcı hükümler kaldırıldığı ve gerekli mali imkânlar sağlandığı takdirde ihtisaslaşmış millî kuruluşlarımız petrol kaynaklarımızı değerlendirebilecek teknik güce, elemana ve Türkiye yararına uygun ekonomik bir stratejiyi uygulama yeteneklerine sahiptir.

Bu kanun Türkiye’nin petrol kaynaklarının bir taraftan kamu teşebbüsleri eliyle süratle aranması, işletilmesi imkânlarını getirirken diğer taraftan bu alanda faaliyette bulunacak özel teşebbüslerin disiplinli bir denetimini ve belli şartlar altında, iyi niyetle faaliyette bulunacak bu gibi teşebbüslerin yeni petrol hakkına sahip olabilmelerini öngören bir sistem getirmektedir.

MADDELERİN GEREKÇESİ

Madde 1. — Anayasamızın 130 nci maddesine göre : Tabii servetler ve kaynakları Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletmenin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması kanunun açık iznine bağlıdır.

Petrol Kanununun 1 nci maddesinde de «Türkiye petrol kaynaklarının Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu» açıkça belirtilmiştir.

Bu açık hükümler, Devlet arama ve işletmeciliğinin esas, özel teşebbüs arama ve işletmeciliğinin ise istisna olduğunu göstermektedir.

Özel teşebbüsün arama ve işletme yapmasına izin verilmesi Devletin arama ve işletme hakkını hiçbir surette ortadan kaldırmaz. Oysa ki 2 nci madde Devleti arama ve işletme yapmaktan ve özel teşebbüse rakip olmaktan alıkoymak maksadını gütmüştür. Bu husus 6326 sayılı Kanunun ge-

rekçesinde yazılı olduğu gibi, kanunun 6. ve 121 nci maddelerinde yer alan hükümlerle de befitir. Mer'î hükümler karşısında Devletin arama ve işletme yapma olanağı yoktur.

Anayasanın 130 ncu maddesine aykırı düşen bu duruma son vermek için 2 nci madde değiştirilmiş ve Devlete petrol kaynaklarının aranıp işletilmesinde öncelikle olanak sağlanmıştır.

Devlet iktisadî ve sinai faaliyetlerini 440 ve 468 sayılı kanunlarda tarif edilen kamu kuruluşları vasıtası ile yürüttüğünden metinde arama ve işletmenin bu kuruluşlar eli ve yatırımlarıyla yapılacağı ifade edilmiştir. Ancak burada ifade olunan kamu kuruluşları 3/42 nci maddede belirtilen nitelikleri haiz Kamu İktisadî Teşebbüsleridir.

Öte yandan maddeye 6987 sayılı Kanunla eklenen «... ve bu maksada uygun olduğu nispette Türkiye dahilinde yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyatının aynı suretle inkişafını sağlamak...» cümlesi, kanunun ruh ve maksadına ve millî menfaatlere uygun görülmediğinden çıkarılmıştır. Maddeye eklenen yeni hüküm, millî menfaatlere uygun görüldüğü takdirde özel teşebbüse de Bakanlar Kurulunun izniyle arama ve işletme ruhsatnamesi verilebileceğini göstermektedir.

Madde 3. — Petrol Kanununun «Tarifler» başlıklı 2 nci bölümünde yer alan 3 ncu maddede yapılan değişiklikler esas itibarıyla anamefhumlara dokunulmayarak tariflerin daha açık ve anlaşılabilir bir şekilde ifadesi amacıyla yapılmıştır.

3 ncu maddenin «Petrol ameliyatı» veya sadece «amelîye» den bahseden 8 - a fıkrasında mevcut metin tereddüt ve iltisaba yol açabileceği düşüncesiyle bu bentte yer alan «ve bunlarla ilgili ameliyeler» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

24 ncu fıkradaki arazi tarifinin içine evvele kanunda bulunmayan ve milletlerarası anlaşma ve teamüllere göre Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında kalan arazi de dahil edilmiştir.

Piyasa fiyatından bahseden 25-a fıkrasında yazılı tarifin esası muhafaza edilmekle birlikte, tarife vuzuh ve sarahat kazandırmak ve piyasa fiyatının azamî haddinin fiilen sağlanabilecek fiyattan fazla olamayacağını belirtmek maksadıyla fıkra değiştirilmiştir.

Birçok ihtilâflara sebeb olan 25-b fıkrasında «kuyubaşı fiyatı» tarifine açıklık getirmek için, metinde yer aldığı halde aslında mevcut olmayan «Gümrük Rüsümü» ibaresi metinden çıkarılmıştır.

26 nci fıkrada yer alan «Arama masrafları» tarifine açıklık kazandırmak amacıyla mânası anlaşılabilen ve bu sebeple de tereddütlere yol açabilecek mahiyette görülen «veya bu masrafla ilgili diğer bileümle masraflar» ibaresi metinden çıkarılmış ve arama maksadıyla yapılan masraflara kısaca «Arama gideri» denmiştir.

Ayrıca, Genel İdare gideri mahiyetindeki giderlerin de arama gideri sayılmayacağı konusunda maddeye sarahat verilmiştir.

«Sondaj fer'î masraflarının» tariflerini ihtiva eden 27 nci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan hükümler tek bir kavramın tarifi oldukları cihetle birleştirilerek fıkranın (a) bendi haline getirilmiş, buna karşılık kanunun birçok yerlerinde zikredildiği halde tarifi bulunmayan «ticarî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma masrafları» aşağıda açıklanan nedenlerle «İktisadî verimi olmayan kuyuların açılma masrafları» adı altında tarif edilerek fıkranın eski (b) bendi yerine ikame edilmiştir.

«Ticarî miktarda verim» deyimini yerine «İktisadî miktarda verim» deyiminin kullanılmasının sebebi, ticarî miktarda verim deyiminin petrol hakkı sahibi için ifade edeceği anlamın petrol kaynakları mahdut bulunan ülkemiz ekonomisi için olumlu sonuçlar vermeyeceği görüşüdür.

34 ncu fıkrada yazılı olan ve işletmeler vekilini istihdaf eden hüküm Petrol Dairesi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlanmış olduğundan değiştirilmiştir.

Petrol Dairesinin Bakan yerine Bakanlığa bağlanması uygun görüldüğünden 35 nci fıkra bu sebeple düzeltilmiştir.

36 ncı fıkrada «Reis» tabiri yerine «Başkan» demek suretiyle düzeltme yapılmıştır.

Kanunun 3 ncü maddesinin 27/b fıkrasında ve diğer bâzi maddelerinde geçen «iktisadî miktarda petrol» deyiminin, kanunun tariflerden bahseden bu maddesinde açıklanması uygulamaya sarahat verilmesi bakımından uygun görülmüştür.

42 ncı fıkrada petrol hakkı iktisabedebilecek kamu kuruluşları tarif edilmiş ve nitelikleri gösterilmiştir.

Madde 6. — Bu maddede yapılan değişiklikle özel teşebbüsün belge alma imkânı kaldırılmış ve bu hak münhasıran Kamu İktisadî Teşebbüslerine verilmiştir.

Madde 12. — Mevcut haliyle 12 ncı maddenin 2 ncı fıkrası, bütün idarî tasarrufları kazai mura-kabeye tabi tutan Anayasanın 114 ncü maddesine aykırı düşmektedir. Bu bakımdan, Bakanlar Ku-rulu kararı ile tanınacak istisnaya karşı, yalnız 1 ncı fıkrada yazılı yabancı şahısların adlı ve idarî kaza mercilerine müracaat edememesi esası kabul edilmek suretiyle, icabında bu fıkrada yazılı şahısların petrol hakkına sahibolabilmeleri hususunda Bakanlar Kurulunca verilecek karardan menfaatleri haleldar olan mevcut petrol şirketlerine Anayasaya uygun olarak itiraz imkânını sağla-mak amacı ile fıkrada değişiklik yapılması gerekmiştir.

Madde 17. — Bu maddede yapılan değişiklikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde bulunan ve Petrol Kanununun şunulü dışında kalan petrol faaliyetlerini yürüten Akaryakıt Daire-si, Petrol Dairesi ile birleştirilmiş ve her iki kuruluşun Bakanlığa bağlanması uygun görülmüştür. Bu suretle petrolle ilgili kamu hizmetlerinin bir ekden yürütülmesini öngören 1970 iera plânı hük-mü yerine getirilmiştir.

Madde 18. — Petrol sanayiinin önemi ve Petrol Kanununu tatbikle görevli daire teşkilâtının takviyesi zarureti karşısında, bir taraftan 6326 sayılı Kanunla 6558 sayılı Kanunun derpiş eylediği kadroların genişletilmesi ve ayrıca gittikçe artan ve yurt ölçüsünde genişleyen petrol faaliyetini kontrol ve murakabe için bölge teşkilâtı kurulması 18 ncı maddede öngörülmüştür.

Bu maksatla 6326 ve 6558 sayılı Kanunlara bağlı cetvellerde yazılı kadrolar Merkez Teşkilâ-tı (1) sayılı kadro cetvelinde yeniden ihdas edilenler ise Merkez Teşkilâtı (2) sayılı kadro cetve-linde, toplanarak tasarıya eklendiği gibi, bölge teşkilâtına ait kadrolar da tasarıya bğlı (3) sayı-lı kadro cetvelinde gösterilmiştir.

Madde 19. — 657 sayılı Kanunun tatbiki dolayısıyla herhangi bir tereddüde yer verilmemesi için Daire Başkanının Bakanın inhası üzerine müşterek kararla tayin olunacağı hakkındaki hü-küm aynen bırakılarak yürürlükten kalkan 3656 sayılı Kanunun 6 ncı maddesine atıf yapan ibare metinden çıkarılmıştır.

Madde 23. — 22 ncı madde kaldırıldığından bu maddede yer alan ve Petrol Dairesinin gelirle-rini gösteren hükümler 233 ncü maddeye alınmış ve bu sebeple de madde metni yeniden düzenlen-miştir.

Madde 24. — Kanunun diğer maddelerinde yapılan değişikliklerle petrol arama ve işletmesinde kamu iktisadî teşebbüslerine öncelik tanınmıştır. Bu teşebbüsler petrol kaynaklarının süratle, fası-lasız ve verimli bir şekilde geliştirilip kıymetlendirilmesi çalışmalarında kamu tarafını temsil et-mektedirler. Bu itibarla kamu adına petrol ameliyatını denetleyen Petrol Dairesine inceleme ve denetimde tecrübeli personel ve geniş imkânları ile yardımcı olmaları millî çıkarların korunması yönünden son derece faydalı olacaktır. Bu düşünce ile maddeye eklenen 3 ncü fıkrada petrol hakkı sahibi olan kamu iktisadî teşebbüslerine Bakanın takdir edeceği lüzuma göre, inceleme ve denetim-de daireye yardımcı olmak görevini vermektedir.

Madde 26. — Komiser müessesesi kaldırıldığından madde buna göre yeniden düzenlenmiştir.

Madde 27. — Petrol Komiseri müessesesi kaldırıldığından bu ibare 1 ncı fıkradan çıkarılmış tatbikatta güçlükler ve ihtilâflar doğuran 4 ncü fıkraya yeni metinde yer verilmemiştir.

Madde 30. — Petrol Komiseri müessesesi kaldırıldığından 1 ncı fıkrada yeniden düzenlenmiş ve Bakanın kendisine intikal ettirilen ihtilâflar hakkında en geç 90 gün içerisinde karar vermesi ön-görülmüştür. Bu suretle ihtilâfların sürüncemede kalması önlenmek istenmektedir.

Madde 31. — Petrol Komiseri müessesesi kaldırıldığından bu ibare metinden çıkarılmıştır.

Madde 32. — Kanunda mevcut metin, Petrol Dairesince verilen kararların tatbik sahasını çok daraltmaktadır. Bu sebeple, Petrol Nizamnamesinin 61/1 nci maddesinde Kanunun 32 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmünün petrol hakkı üzerinde tesiri olabilecek mahiyetteki Daire kararlarına münhasır olduğu açıklanmıştır. Konulan hükümlerle, Kanun ve Nizamname arasında ahenk sağlanmakta ve petrol hakkı üzerinde doğrudan doğruya tesiri olmayan Daire kararlarının hemen tatbik imkânı temin edilmiş olmaktadır.

Madde 33. — Petrol hakkı sahiplerine diğer maddelerde tanınan mehiller dışında bu madde ile tanınmış bulunan ve bir sınırı da olmayan mükellefiyetlerin kaldırılması ve tevsiî imkânı, Kanunun maksadına uygun bulunmadığından madde petrol ameliyelerinde sürati sağlayacak şekilde değiştirilmiştir.

Madde 38. — Petrol Komiserliği müessesesinin kaldırılması nedeniyle maddede gerekli değişiklik yapılmıştır.

Madde 39. — «Ekonomi ve Ticaret Vekâleti» kaldırılmış bulunduğundan, Kanunun 39 ncu maddesinin 4 ncu fıkrasının (b) bendinde «Ekonomi ve Ticaret Vekâleti» ibaresi Sanayi ve Ticaret Bakanlığına şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 40. — 11 . 2 . 1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 1 nci maddesi ile mülhak bütçeli daireler tarafından yapılacak biletümle tebligatın da sözü geçen Kanun hükümleri dairesinde yapılması öngörülmüş ve aynı Kanunun 62/7 nci maddesi ile de diğer kanunların bu Kanuna uymayan hükümleri kaldırılmış olduğundan, katma bütçe ile idare olunan Petrol Dairesince yapılan tebligattan bahseden 40 nci madde hükmünün de Tebligat Kanununa uygun şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmiştir.

Bu itibarla, «Tescil edilmiş bir ikâmetgahta taahhütlü olarak gönderilen bir mektubun aksi sabidolmadıkça, postaya verildiği günü takibeden beşinci gün saat 12.00'de mümessile tebliğ edilmiş» sayılacağı hakkındaki 2. fıkra hükmü tamamiyle kaldırılmış, bunun yerine esas değişikliğin hemen bildirilmemesi halinde yapılacak muameleden bahseden Tebligat Kanununun 35. maddesi gereğince adlı tebligat işlerinde cari olan tebliğ usulü konmuş, 1. ve 3. fıkralarda başkaca önemli bir değişiklik yapılmayarak maddeye diğer hallerde Tebligat Kanununun tatbik edileceğinden bahseden 4. fıkra eklenmiştir.

Madde 42. — Uygulamada tespit edilen aksaklıklar gözönüne alınarak maddenin birinci fıkrasında gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Madde 43. — Petrol hakkı sahiplerine ait sır teşkil eden bilgilerin ifşasını yasak eden 43. madde hükmü, hangi bilgilerin sır sayılması, hangilerinin sayılmaması gerektiği hususunda açık ve kesin bir sınır koymadığından, tatbikatta petrol hakkı sahibinin gizli tutulmasını istediği bilgilerin sır teşkil edip etmediği çok defa tereddütü mucibolmaktadır. Ticarî ve sınaî sır mefhumu, imalat veya ticaret sırrı şeklinde Türk Ticaret Kanununun 57. maddesinin 7., 8. bentlerinde yer almış hukukî bir mefhumdur. Bu sebeple petrol hakkı sahibinin yaptığı sınaî ve ticarî ameliyenin hususiyetleri de gözönünde tutularak hangi maddelerin sır teşkil edeceği tarif edilmek suretiyle maddeye gerekli açıklık getirilmiştir.

Madde 45. — Bu maddede yapılan değişiklikte karasuları dışında kalan sular da dahil olmak üzere denizlerde yapılacak arama ve işletmenin Bakanlar Kurulunca tespit olunacak hukukî rejime tabi olması öngörülmektedir.

Petrol Kanunu yürürlüğe girdikten sonra 29 Nisan 1958 tarihinde Cenevre'de imzalanan Milletlerarası «Kıta sahanlığı sözleşmesi» hükümlerine göre bir Devletin karasuları dışında kalan ve «kıta sahanlığı» veya «kıta eşığı» denen yerlerde o Devletin her türlü tabii servetlerden faydalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu faydalanma hakkı, sahil sahibi Devletin hükümlerlik hakkı olarak kabul edilmektedir. Sözleşmenin 11. maddesine göre 22 devletin imzası veya iltihakı suretiyle yürürlüğe girecek olan bu sözleşme, halen 31 devlet tarafından kabul ve tasdik edilerek 10 Haziran 1964 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Esasen

karasuları hakkındaki 476 sayılı Kanunun 8 nci maddesi ile de Türk karasuları dışında Türkiye'nin canlı servetlerden faydalanma hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bunun karasularımız dışında kalmakla birlikte Türkiye'nin kıta sahanlığında bulunan diğer tabii servetlere teşmil edilmemesi için fiili veya hukuki hiçbir sebep mevcut değildir.

Şu kadar var ki, karasuları dışında bulunan ve Türkiye'nin tasarruf edebileceği suların altında fasıllı veya devamlı olarak kalan araziyi kıta sahanlığı kavramı ile tahdit etmemek ve milletlerarası anlaşmalara ve teamüllere göre petrol amelîyatı yapılabilecek sahaları mümkün olduğu kadar geniş tutmak yararlı görüldüğünden maddeye 3/24 maddede yapılan değişikliğe paralel olarak kıta sahanlığı mefhumu alınmamış ve karasuları içinde kalsın veya kalsın denizlerde uygulanacak rejimin ayrıca tespiti uygun bulunmuştur.

Madde 50/4. — Arama ruhsatnamelerinin şarta bağlı olarak verilebileceği Petrol Kanununun 132/1. nci maddesinde, «Petrol hakkı sahibi müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan her hangi birine riayet edilmediği takdirde» şeklindeki ibareden de anlaşılmakta ise de, bunun caiz olup olmadığı tatbikatta çok defa şüphe ve tereddüdü muciboldüğünden, bunu açıkça ifade etmek maksadıyla maddeye bir hüküm eklenmesi uygun görülmüştür. Bu suretle arama ruhsatı müddetinin sona ermesi beklenmeksizin arayıcıya daha kısa zamanda arama sondajı yapma, aksi takdirde sahayı terketme mükellefiyeti yükletilebilecek, daha süratle, fasılasız ve verimli bir şekilde arama faaliyeti imkânı sağlanabilecektir.

Madde 52. — Bu maddede yapılan değişiklikle Petrol Dairesinin, hadisenin mahiyet ve hususiyetine göre, icabında müracaatçılar arasında anlaşma yoluna gitmeden ihtilâfı en kısa zamanda neticelendirmesi sağlanmış 121. maddeye atıf yapılmak suretiyle de Kamu İktisadî Teşebbüslerine öncelik tanınmıştır.

Madde 53. — Maddeye eklenen 4. fıkra, sona eren bir arama ruhsatının, aynı şahıs tarafından yeniden iktisabedilerek kanunî süresinin dolaylı bir şekilde uzatılmasını önlemektedir. 5. fıkra ise 121. maddeye atıfta bulunmak suretiyle arama ruhsatnameleri ile ilgili sınırlayıcı hükümlerin Kamu İktisadî Teşebbüslerine uygulanmayacağını göstermektedir.

Madde 55. — Kanunun 55 nci maddesinde yazılı 6 yıllık arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapıldığı surette öngörülen 5 yıllık munzam uzatma müddeti, Kanunun çıkarıldığı sıradaki teknik ve sosyal imkânlar ile yol ve münakale şartlarına göre ancak yeterli görülebilirse de, bugünkü imkân ve şartlara göre bu müddetler, arama sahalarının bir hükmi şahıs elinde uzunca bir müddet muattal kalmasına sebeb olmakta ve bu da petrol kaynaklarının süratli ve fasılasız işletilmesini öngören esas maksada aykırı düşmektedir. Bu sebeple arama ruhsatnamesi müddeti 3 yıl, keşif halinde verilecek munzam müddet de 2 yıl olarak tespit olunmak suretiyle mevcut müddetlerin kısaltılması uygun görülmüştür. Böylece arama sahalarının icabında spekülâtif maksatlar için kullanılabilmesi ihtimali de geniş ölçüde önlenmiş olacaktır. İsrail Petrol Kanununda da da arama müddeti 3 yıl olarak tahdit edilmiştir.

Maddeye eklenen 5 nci fıkra ile deniz aramalarının özelliği gözönüne alınarak, idareye denizlerdeki arama ruhsatları ile ilgili süreleri yüzde elli oranında artırabilme yetkisi verilmiştir.

Madde 56. — Petrol Kanununun 56 nci maddesinde tanzim olunan Devlet hakkı; arazi ister Devlete, ister başka bir şahsa aïdolsun, taallûk ettiği arama veya işletme sahasından hektar başına alınan maktu resim mahiyetinde Devlete gelir temin eden bir menfaattir. Kanunun kabul ve Devlet hakkı tarifesinin tespit edildiği 1954 yılındaki toptan satış ve geçim fiyatlarında arada geçen 15 yıl içinde vukubulan artışlar nazara alınmak suretiyle Devlet hakkı tarifesinin bugünkü şartlara uygun şekilde yeniden tespit ve tâyini gerekir. Bu sebeple hektar başına maktuan alınan Devlet hakkının artırılması uygun görülmüş ve arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif halinde verilen munzam müddetin kısaltılması hasebiyle de Devlet hakkının müterakki bir şekilde alınmasını temine mâtuf tarife kademeleri buna göre ayarlanmıştır. Arayıcının yaptığı masrafların Devlet hakkından % 80 oranda mahsubuna imkân veren 2 nci fıkra hükmü

Devlet hakkı müessesenin ihdası sebebiyle telif edilemediğinden ve keşif yapan arayıcının ödediği Devlet hissesinin aynı dönem içerisinde o saha üzerinden ödeyeceği Devlet hakkından mahsubunu öngören 3 nci fıkra hükmü mahiyetleri itibarıyla birbirinden ayrı olan iki şeyin bir-biri ile mahsubuna yol açtığından, umumî vergi prensiplerine aykırı görülerek metinden çıkarılmıştır.

Madde 58. — Petrol Kanununun 55 nci maddesinde yazılı arama ruhsatnamesi müddeti ile keşif yapan aracıya verilecek munzam müddette vukubulan kısıntılara muvazi olarak keşiften önce ve sonraki arama sondajına başlama mükellefiyetlerine ait müddetlerin de buna göre ayarlanması maksadı ile 58 nci maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarında değişiklik yapılmıştır.

Madde 59. — Keşif yapan arayıcının malî mükellefiyetler bakımından da işletmecinin mükellefiyetlerine tabi olacağı madde hükmüne dahil edilmiş ve bu suretle uygulamada tereddütlere düşülmesi önlenmek istenmiştir.

Madde 60. — Maddenin 2 nci ve 3 nci fıkraları kaldırıldığından ve bu kanunla petrol boru hattı yapmak ve tasfiye ameliyatında bulunmak olanağı münhasıran Kamu İktisadî Teşebbüslerine tanındığından, işletmecinin işletme ruhsatnamesinden doğan hakları yeniden düzenlenmiştir.

Madde 63. — Maddeye eklenen 4 nci fıkra ile, aramadan işletmeye geçilirken sahaların petrol sanayinin icaplarına, Türkiye ihtiyaçlarına ve kanunun maksadına uygun şekilde süratli ve verimli bir şekilde geliştirilmesi imkânlarının kontrolü sağlanmak istenmiştir.

Madde 64. — Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan petrol kaynaklarının, özellikle petrolü bir sahanın özel teşebbüse müzayede yolu ile verilmesi, Kamu İktisadî Teşebbüslerine öncelik tanıyan bu kanuna ve Anayasanın 130 ncu maddesi hükmüne aykırı görüldüğünden madde değiştirilmiş ve bu gibi sahaların ancak Kamu İktisadî Teşebbüslerine verilebileceği hükme bağlanmıştır.

Madde 65. — Kanunun 65 nci maddesi hükmüne göre işletme ruhsatnamesi müddeti 40 yıl olup, bu müddet 20 yılı geçmemek üzere uzatılabilir. Bugün hâkim olan görüşlere göre bu müddet oldukça uzun olduğundan işletme ruhsatı müddeti 20 yıla indirilmiş ve asıl müddetin yarısı nispetinde öngörülen uzatma müddeti de buna muvazi olarak 10 yıla indirilmek suretiyle maddede bunu temin için gerekli değişiklik yapılmıştır.

Müddetlerin tespitinde Türkiye'deki petrolü sahaların özellikleri ve rezerv durumları nazara alınmış ve bunların 20 yılda hususiyle munzam olarak verilebilecek 10 yıllık süre içerisinde rasyonel olarak işletilebilmelerinin teknik ve ekonomik bakımdan mümkün olacağı kabul edilmiştir.

Madde 67. — İşletme sahalarının, Kanunun 2 nci maksat maddesine ve petrol sanayinin icaplarına en uygun şekilde süratle, fasılasız ve verimli olarak geliştirilip kıymetlendirilebilmesini temin için işletme mükellefiyetlerinin artırılması öngörülmüştür.

Madde 68. — İşletme ruhsatı alındıktan sonra yapılacak istihsal ameliyesi ile istihsalın durması halinde istihsale yeniden başlanması için yapılması gereken arama ve inkişaf sondaj ameliyelerinin, kanunun maksat maddesine uygun şekilde, süratli ve fasılasız olarak yapılmasını sağlamak amacı ile işletme sahasında iktisadî miktarda petrol istihsalı için tanınan 3 yıllık müddet 1 yıla indirilmiş, istihsale yeniden başlamayı temin için yapılacak tebliğ süreleri yeniden ayarlanmıştır.

Madde 69. — Kanunun 69 ncu maddesinde işletmeciler için tayin olunan Devlet hakkı tarifesi, 56 nci maddede değişiklik yapılmasını öngören gerekçeye dayanılarak aynı esaslar dahilinde değiştirilmiş, Devlet hissesinin Devlet hakkından mahsubunu öngören 2 nci fıkra hükmü de aynı görüşle ve aramadan işletmeye geçiş şartlarının daha belirli hale getirilmesi, arama ruhsatnamesi ile işletmecilik yapılmasına mani olunması amacı ile kaldırılmış maddenin 3 numaralı fıkrasının da keza kaldırılması uygun görülmüştür.

Madde 78. — Petrol üretiminden alınan 1/8 nispetindeki Devlet hissesi yeterli görülmemiş ve dünyada uygulanan düzeye yaklaştırılmasını sağlamak amacı ile bu nispet beşte bir çıkarılmıştır.

Madde 79. — Kanununun 79 nci maddesinde yapılan değişiklikle Devlet hakkı ve Devlet hissesi tarhıyatından doğacak farklara uygulanacak usul hükümleri tamamlanarak kanunun bu konudaki boşlukları giderilmiş olunca mevcut kanunda Devlet hakkı ve hissesinin ne müddetle zamanlaşımına uğrayacağı hakkında bir hüküm bulunmadığından tatbikatta çıkması muhtemel tereddüt ve ihtilâfları ortadan kaldırmak için ve Vergi Usul Kanununun 114 nci maddesi hükmüne uygun olarak vergi, resim ve harçlarda cari (5) yıllık zamanlaşımının Devlet hakkı ve hissesinde de uygulanacağı belirtilmiştir.

Vergi hukukunda olduğu gibi, ilgilileri doğru beyana sevk edecek bir malî mücyyide de getirmiş bulunmaktadır.

Madde 80. — Arama ve işletme ruhsatnameleri ile ilgili süreler kanunda yer aldığı halde belge süresinin yazılı bulunmamasının mâkul bir sebebi yoktur. Bu nedenle kanundaki boşluk giderilmiş ve belge süresi, arama ve işletme ruhsatnameleri sürelerindeki kısıntılar da nazara alınarak 30 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu sürenin Bakanlar Kurulu kararı ile 10 yıla kadar uzatılabilmesi mümkündür.

Madde 82. — Petrol Kanununun 52 nci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, boru hattı ve tasfiyehane gibi belge mevzuuna giren işlerin fuzuli ihtilâflarla geciktirilmeden yapılmasını temin amacıyla, kanunun 82 nci maddesinin 1 nci fıkrası hükmünün de değiştirilmesi gerekmiştir.

Madde 86. — Kanunun 9/1 nci maddesinde «müracaat sahibinin ameliyat esnasında vukuu melhuz zarar ve ziyarı bu kanuna göre ödemek mecburiyetinde kalacağı her türlü meblâğları karşılamak üzere» teminat vermekle mükellef olduğundan bahsedildiği halde, 86 nci maddede müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belge alan bir petrol hakkı sahibinin petrol ameliyatı sırasında ameliyenin yapıldığı gayrimenkul ile civarındaki gayrimenkullere ve bunlar üzerindeki bina, ağıl ve benzeri tesislere yaptığı zararlardan bahsedilmemiştir.

Bu hususta Borçlar Kanununun haksız fiiller hakkındaki umumî hükümleri cari ise de zarardan doğan mesuliyetin kusursuz bir mesuliyet olduğu belirtmek amacıyla 86 nci maddeye yeni bir fıkra ilâvesi lüzumlu görülmüştür. Alman Genel Maden Kanununun petrol ameliyelerinde de tatbik edilen 148 nci paragrafında da - zamanlaşımı süresi hariç - ayı hüküm yer almıştır. Maddeye konan fıkra ise Borçlar Kanununun 58 nci maddesinde ifadesini bulan kusursuz mesuliyet prensibine uygundur.

Madde 87. — Petrol ameliyesi yapılan arazi uzun müddet petrol hakkı sahibinin çalışmalarına sahne olabilir ve bu yüzden de bu arazinin maliki kullanma hakkına karşılık bir meblâğ alsada hâh, ameliyenin devamı sebebiyle arazisi üzerinde istikrarlı bir iş tutmaktan mahrum kalabilir. Bundan başka, kullanma hakkı üzerinde fertlerle petrol şirketleri arasında yapılan anlaşmaların tatbik sureti de bunlar arasında birtakım ihtilâflara yol açabilir. Kanunun 87/1 nci maddesinde yapılan değişiklikle bu mahzurlar ortadan kalkacaktır. Alman mevzuatında da aynı hüküm cari bulunmaktadır.

Diğer taraftan, maddenin 2 - a fıkrasında sözü geçen «Menafi-i unumiye için İstimlâk Kararnamesi», 6830 sayılı İstimlâk Kanunu ile kaldırılmış olduğundan, 1295 tarihli sözü geçen Kararname yerine «İstimlâk Kanunu» deyimini yazılmak suretiyle düzeltme yapılması gerekmiştir.

Madde 92. — Türk Medenî Kanununun 632 nci maddesine göre gayrimenkul mülkiyetinin mevzu yerinde sabit olan şeylerdir. Arazi, tapu sisillerine müstakil ve daimî olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar ve madenler gayrimenkul sayılır.

Petrol Kanununun 92 nci maddesi ise eski şekli ile petrol hakkı sahibinin kullanma hakkını haiz olduğu arazi üzerinde kurduğu tesisatla menkul ve gayrimenkul mallarını her zaman kaldırabileceğinden bahsetmektedir. Bu hükümden maksat da kurulan petrol hakkı tesisleri ile bu tesislere ait mütemmim cüzleri ve bu tesislerin ister teferruatı sayılsın, ister sayılmasın, diğer menkul malları, petrol hakkı sahibinin her zaman kaldırabilme hakkı ve yetkisini haiz olduğunu ifadeden başka bir şey değildir.

Medenî Kanununun 632 nci maddesinde tarif edilen gayrimenkullerin kaldırılması söz konusu olmadığına ve olamayacağına göre; işbu hükmün medenî hukukumuzdaki esaslara uygun bir hale getirilmesi amacı ile maddedeki «gayrimenkul malların» ibaresi çıkarılmış ve aynı bölümde 93 nci ve 94 nci maddelerden başka madde bulunmadığından bu maddelere yapılan atıf yerine de «aşağıdaki maddeler» ibaresi konmak suretiyle, maddede lüzumlu değişiklik yapılmıştır.

Madde 94/1. Kanununun 94/1-a maddesinde yazılı «gayrimenkul mallar» dan maksat da Medenî Kanununun 632 nci maddesinde tarif edilen gayrimenkul mallar olmayıp, gayrimenkul mülkiyetine konu olan bir arazide vücuda getirilen ve bu arazinin mütemmim cüzünü teşkil eden bina ve benzerleri gibi sabit tesislerdir. Bu itibarla, bu hükmü de medenî hukukumuzun prensiplerine uygun olarak değiştirmek icabetmiştir.

Madde 95. — Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan altıncı kısmında vergi sorumluluğu matlabı altında yer alan 95 nci maddenin birinci fıkrası petrol hakkı sahiplerinin bu kanunun vergilendirme ile ilgili özel hükümleri mahfuz kalmak kaydı ile, yürürlükte bulunan diğer bütün Vergi, Resim, Harç kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine tabi olacağını âmîr bulunmakta, ikinci fıkrası hükmü ise petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri için ayrı sermaye tahsis ederek ayrı muhasebe tutacağını ve bu ameliyelerin sonuçlarının ayrıca vergilendirileceğini belirtmekte idi.

Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin genel vergilendirme sistemi dışında özel vergilendirme hükümlerine tabi olmasının genel gerekçede açıklanan sebeplerle gereksiz olduğu düşünülerek Petrol Kanununda yer alan özel vergilendirme hükümleri kanundan çıkarılmış ve petrol hakkı sahiplerinin genel vergi mevzuatına tabi olması öngörülmüştür.

Bu amacı sağlamak maksadı ile ise 95 nci maddenin 1 nci fıkrası değiştirilmiş ve fıkranın yeni metninde petrol hakkı sahiplerinin diğer bütün mükellefler gibi genel vergi mevzuatına tabi olacağı hususu açıklıkla belirtilmiştir.

95 nci maddenin 2 nci fıkrası ise kanununun 112, 115 ve 116 ve 117 nci maddelerinin tatbikinde petrol ameliyeleri ile ilgili faaliyetlerin diğer faaliyetlerden ayrılması ihtiyacına binaen maddenin 3 nci fıkrası olarak aynen muhafaza edilmiştir.

95 nci maddeye yeni bir fıkra olarak eklenen 2 nci fıkra bu kanunun kaldırılan 107 nci maddesindeki birleştirilmiş beyanname uygulanmasına son verilmiş bulunduğunu açıkça ifade etmiş olmak için vazedilmiştir. Buna göre birbirlerine iştirak halinde bulunan petrol hakkı sahipleri yaptıkları petrol ameliyeleri için ayrı ayrı beyanname vermek ve vergiye tabi olmak durumundadırlar.

Madde 96. — 6326 sayılı Petrol Kanununun 97 nci maddesi hükmü ile petrol hakkı sahiplerinin Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında yer alan ihracat kazançları istisnasından yararlanamayacakları belirtilmişti. Yapılan değişiklikle aynı, prensip kabul edilmekle beraber madde hükmü 96 nci madde olarak düzenlenmiş ve sadece sermaye şirketlerinin petrol hakkı sahibi olabilecekleri esasından hareketle, madde metninde Gelir Vergisi Kanununda yer alan ihracat kazançları ile ilgili istisna hükmünün yer almasına gerek görülmemiştir.

Madde 97. — Yapılan değişikliklerle petrol hakkı sahiplerinin faaliyetleri genel vergi mevzuatına tabi tutulduğu cihetle bu mevzuatta yer almayan petrol endüstrisi ile ilgili ve özellik arz eden hususların düzenlenmesi zarureti doğmuş, bu maksatla Kurumlar Vergisi Kanununun 14 nci maddesi gereğince kurum kazancının tespiti için hasıllattan indirilmesi gereken giderlere petrol hakkı sahibi kurumların kazançlarının tespitinde uygulanmak üzere yeni üç masraf unsuru daha eklenmiştir.

— Petrol Kanununa göre ödenecek Devlet hak ve hisseleri,

— Hakka konu sahanın terk edilmesi gereği olarak terk edilen iktisadî kıymetlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,

— Arama giderleri, sondaj, fer'i giderleri ve iktisadî verimi olmayan kuyuların açılma giderleri veya bunların aktifleştirilmesi halinde itfa payları.

Madde 98. — Bu maddede petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri sebebiyle yapacağı ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun değerlendirme hükümlerinde yer almayan, arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin aktifleştirme ve değerlendirme esasları düzenlenerek, genel vergi mevzuatında bu hususta mevcut bulunan eksiklik tamamlanmıştır.

Madde 99. — Bu maddede ise, aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinin ne suretle itfa edileceği hususu düzenlenerek Vergi Usul Kanunu hükümleri bu yönden tamamlanmıştır.

Madde 112. — Petrol ameliyatı için lüzumlu görülen ve gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerden muaf olarak ithal edilecek malzemeler, Türkiye'den gerekli zamanda ve gereken miktarda temini mümkün olmayan malzemelere inhisar ettirilmiş ve bu hususun takdiri Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verilmiştir.

İkinci fıkrada yapılan değişiklik ise yerli hampetrolün bulunmaması halinde ithal edilebilecek olan yabancı menşeli hampetrolün fiyatının Bakanlar Kurulunca nasıl tespit edileceğini göstermektedir. Yerli hampetrolün ithal hampetrolüne önceliği her ne kadar tatbikatta da mevcut ise de ithal petrolünün değeri hususunda kanunda herhangi bir hüküm yoktur. Petrol Kanununun 13 nci maddesi Türkiye'de imal veya istihsal olunan petrolün fiyatı hakkında hükümler ihtiva etmekle beraber ithal olunacak hampetrol fiyatları hakkında sessiz kalmıştır. Kanundaki bu boşluğu doldurmak maksadı ile fıkranın değiştirilmesi gerekmiştir.

Petrol ameliyesinde kullanıldıktan sonra hurda hale gelmiş bulunan malzemeleri ihraç veya sair suretle elden çıkarmak imkânı bulunmayan petrol hakkı sahiplerine bir kolaylık tanınması amacı ile madde 112/4'e bunu temin eden bir cümle eklenmesi uygun görülmüştür.

Madde 115. — Genel gerekçede açıklanan sebeplerle tükenme payı kaldırıldığı ve iktisadî kıymetlerin satışından sağlanan kazançlar petrol ameliyatından sağlanan kazançlardan olmadığı cihetle aynı transfer haklarından yararlanamayacağı, aynen ithal edilen sermayenin, yine aynen çıkarılmasının mümkün olduğu görüşüyle maddede değişiklikler yapılmış olmakla beraber, maddenin transfer garantisi ve önceliği ile ilgili esasları ile transfer edilebilir miktarın tespitiyle ilgili esasları muhafaza edilmiştir.

Kâr transferlerinin kurum kazancının tespiti ve vergi beyannamesi ile olan sıkı irtibatı sebebiyle kâr transferleri taleplerinin yapılabileceği süre ayrıca madde metninde tasrih edilmiştir.

Madde 116. — Bu maddede yapılan en önemli değişiklik ithal edilen sermayeye mahsuben yapılacak transferlerin müktesep haklar bâki kalmak üzere kur garantisinden yararlanamayacağı keyfiyetidir.

Buna göre bu madde değişikliğinin yürürlük tarihinden itibaren ithal edilecek olan sermayeye mahsuben yapılacak transferler ithal tarihindeki değil transfer tarihindeki resmî kambiyo kuruna tabi olacaktır.

Bu hususla ilgili değişikliğin sebepleri genel gerekçede açıklanmıştır.

Madde 118. — Bu madde hükmü münhasıran bugünkü Türk parasının kıymetini koruma mevzuatının taşımakta olduğu deyimlere uydurulmak amacıyla değiştirilmiştir.

Madde 120. — Kanunun 120 nci maddesinin 1 nci fıkrasında eğitim veya staja tabi tutulacak Türk vatandaşlarının sayısını tespiti yarayan % 15 nispeti gelişme halinde bulunan petrol sanayimizin her safhasında bilgili ve ehliyetli elemanlara kavuşturulması bakımından yetersiz görülerek % 25'e çıkarılmıştır.

Birinci fıkrada öngörülen eğitim olanakları Devlet memurları hakkında uygulanamayacağından, Petrol Sanayinin özelliği yönünden ihtisas kazanmaları zorunlu görülen Petrol Dairesi uzmanlarının yurt dışında petrol ekonomisi ve hukuku ile petrol tekniği alanlarında eğitim görmelerini sağlayan yeni bir hüküm maddenin üçüncü fıkrasına eklenmiştir.

Madde 121. — «Devletin yapacağı petrol ameliyatı» başlığını taşıyan 121 nci madde bu kanunla Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yapacağı petrol ameliyatını ve onlara tanınan öncelikleri gösteren bir madde haline getirildiğinden bölüm başlığı «Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yapacağı petrol ameliyatı» şeklinde değiştirilmiştir.

Madde metninde Kamu İktisadî Teşebbüsleri için tanınan öncelikler ve istisnalar ise Anayasamızın 130 ncu maddesi ile bu kanunun 1 nci maddesinin getirdiği yeni görüşün tabii bir sonucudur.

Maddenin birinci fıkrasındaki değişiklik petrol aramalarının tek elden idaresini temin maksadına mâtuftur. Türkiye gibi olanakları sınırlı bir ülkenin petrol aramalarına tahsis edebileceği teçhizat, para ve sair imkânlarını başka başka kuruluşlara dağıtması mahzurlu görülmektedir.

İkinci fıkranın (a) bendi, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin bu kanunla yüklendiği, Türkiye'nin petrol kaynaklarını süratle, fasılasız ve verimli bir şekilde aramak, geliştirmek ve kıymetlendirmek görevinin yerine getirilebilmesi için icabeden kolaylıkları göstermektedir. Aynı fıkranın (b) bendi ise, değiştirilen 2 nci maddenin 1 nci fıkrasındaki maksada uygun olarak, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin arama sahası iktisabındaki önceliklerini kullanma süresini düzenlemektedir.

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin ruhsat iktisabı bir tahdide tabi olmadığından bunların kapatılıkları sahalar için ödeyecekleri Devlet hakkı yatırım güçlerini menfi yönde etkileyebilecektir. Bu mahzuru gidermek düşüncesiyle Devletin kendi kurduğu Kamu İktisadî Teşebbüslerinden Devlet hakkı almaması uygun görülmektedir.

(d) bendinde yer alan hüküm Kamu İktisadî Teşebbüslerinin özel teşebbüsle hangi şartlar altında ortak arama ve işletme yapabileceğini göstermektedir.

Madde 124. — Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar ile arama ve işletme ruhsatnamesi ile belge almadan jeolojik istikşaftan gayri petrol ameliyatı yapanlara tayin edilecek cezalardan bahseden kanunun 124 ncu maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden cezaların nispetleri artırılmıştır.

Madde 125. — İsraf ve tehlikeli fiilleri yapanlara tayin edilecek cezalardan bahseden kanunun 125 nci maddesinde yazılı cezalar yeterli görülmediğinden her iki fıkradaki ağır para cezalarının artırılmasını öngören hükümler konmuştur.

Madde 132. — Maddenin birinci fıkrasında yer alan «Petrol hakkı sahibi, bu kanuna, nizamnameye, bunlara müstenit kararname ve emirlere veya müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan herhangi birine riayet etmediği takdirde Petrol Dairesi, kendisine 90 gün zarfında bunlara riayeti, aksi takdirde... «Amelyelerin muvakkat bir müddetle durdurulabileceğini ihtar eder» hükmüne dairesinin muvakkat bir müddetle durdurmaya gitmeden fesih müeyyidesini doğrudan doğruya uygulayabileceği yolunda bir hüküm ilâve edilmiştir.

Ameliyatını hüsnüüyetle sevk ve idare etmeyen belge sahipleri hakkında uygulanacak müeyyideler Petrol Kanununun ilk metninde 85 nci maddenin 2 ve 3 ncu fıkralarında yer almış iken, sonradan 6987 sayılı Kanunla, müeyyidelerin genel olarak 132 nci maddede yer aldığı gerekçesi ile çıkarılmış, fakat maddeye ithal edilmemiştir. Maddenin 3 ncu fıkrasında yapılan değişiklik ile belge sahipleri ile ilgili müeyyide hükmü maddeye dahil edilmiştir.

Maddenin 4 ncu fıkrasında yapılan değişiklik fesih kararı ile muvakkat durdurma kararının kanunun maksat maddesine uyularak daha süratli bir şekilde almabilmesini sağlamak amacını gütmektedir.

Ek madde ile kanunda geçen bâzı terimlerin Anayasa ve ilgili kanunlarda yazılı terimlere uygun hale getirilmesi maksadı güdülmüştür.

Kaldırılan Hükümler :

3 ncu maddenin 27 nci fıkrasında yazılı «Petrol Komiserliği» ibaresi ve bununla ilgili 28 nci madde Millet Meclisi Petrol Araştırma Komisyonlarının tavsiyeleri ve uygulama sonuçları gözönünde bulundurulurarak kaldırılmıştır.

16 nci madde Nizamnamede yapılabilecek değişiklikleri kanunla tahdit gibi olumsuz bir hüküm ihtiva etmektedir. Nizamnamelerin kanuna uygun olması ve kanunla verilen hakların nizamnamelerle ihlâl edilmemesi tabii bir husustur. Bu itibarla hukuk sistemimize uymayan maddenin kaldırılması gerekmiştir.

22 nei maddede yer alan 1 nei ve 2 nei fıkra hükümleri 23 neü maddeye dahil edildiğinden ve atıfta bulunulan 56 nei maddenin 3 neü fıkrası ile 69 neu maddenin 2 nei fıkrasında yazılı hükümler kaldırılmış olduğundan, maddeye lüzum kalmamıştır.

51 nei maddenin 4 neü fıkrası hükmü diğer maddelerde yer alan açık hükümler karşısında gerekli görülmemiştir.

76 nei maddenin ikinci fıkrası 60 nei maddede yapılan değişikliğe paralel olarak metinden çıkarılmıştır.

100 - 111 nei maddeler : Petrol hakkı sahiplerinin yaptıkları petrol ameliyeleri Petrol Kanununun «Vergilendirme» başlığını taşıyan 6 ncı kısmında yer alan hükümlerle özel bir vergi rejimine tabi tutulmuştur.

Genel gerekçede açıklanan sebeplerle petrol hakkı sahiplerinin özel bir vergi rejimine tabi olmasına gerek görülmeyerek bunların da diğer mükellefler gibi Genel Vergi Mevzuatına tabi olması öngörülmüş ve söz konusu kısımda yer alan 100 - 111 nei maddeler Kanun metninden çıkarılmış, buna karşılık petrol endüstrisinin hususiyetlerinden doğan ve Genel Vergi Mevzuatında bulunmayan indirim ve değerleme hükümleri bu kısımda yer alan 95 - 99 neu maddelerle düzenlenmiştir.

Yeni bir şekil alan 121 nei maddedeki 3 neü ve 4 neü fıkralar, bu hükümlere lüzum kalmadığı, 6 ncı kısımdaki bölüm başlıkları ise, vergilendirmede Genel Vergi Mevzuatına gidilmesi nedeniyle metinden çıkarılmışlardır.

Geçici Maddeler : Geçici 1 - 5 nei maddeler, evvelce alınan arama ve işletme ruhsatnameleri süreleri ile mükellefiyet sürelerinde uyulacak hükümleri göstermekte ve kazanılmış sayılan hakları belirtmektedir.

Geçici 6 nei madde, bu Kanunun kaldırdığı 106 ncı madde ile ilgili bir intikal hükmüdür.

Geçici 7 nei madde ile bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başına kadar, petrol hakkı sahibinin petrol ameliyeleri ile ilgili faaliyetlerine ve faaliyet sonuçlarına Petrol Kanununun altıncı kısmında yer alan eski vergilendirme hükümlerinin uygulanacağı, bu Kanunun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başından itibaren yürütülen faaliyetlere ve faaliyet sonuçlarına, yeni değişiklik hükümleri ile Genel Vergi Mevzuatının uygulanacağı öngörülmüştür.

Madde, vergilendirme hükümlerindeki değişikliklerin tatbik edilmeye başlanacağı dönemi gösteren bir intikal ve yürürlük maddesidir.

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 35 arkadaşının 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı kanunların bazı maddelerinin değiştirilmesi, bazı madde ve fıkralarının kaldırılması, bazı maddelerine fıkralar ve kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — Bu kanunun maksadı Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının Kamu İktisadî Teşebbüsleri eli ve yatırımları ile süratle, fâsılasız ve verimli bir şekilde aranmasını, geliştirilip kıymetlendirilmesini sağlamaktır.

Millî menfaatlere uygun olduğu takdirde Bakanlar Kurulu izni ile özel teşebbüse de müsaade, arama ve işletme ruhsatnameleri verilebilir.

MADDE 2. — 6326 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 8 nci fıkrasının (a) bendi ile 24, 25, 26, 27, 30, 34, 35 ve 36 ncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değişik 27 nci fıkrası (a) bendi olarak adlandırılarak fıkraya aşağıda yazılı şekilde (b) bendi ve ayrıca maddeye 41 ve 42 ncı fıkralar eklenmiştir :

Madde 3. — 8. a) Arama, keşif, inkişaf, istihşal ve tasfiye ile petrolün ve petrol mahsullerinin depolanmasına, nakledilmesine ve satılmasına (Petrol mahsullerinin doğrudan doğruya müstehlike perakende olarak veya tevzi müesseseleri tarafından satışı ve bu satış için gerekli depolama, nakliye işleri hariç),

Madde 3. — 24. İç suların, karasularının veya milletlerarası anlaşmalara ve teamüllere göre petrol ameliyatı maksadı ile Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında fâsılalı veya devamlı olarak kalan arazi de dahil olmak üzere Türkiye topraklarına arazi,

Madde 3. — 25. A) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'de ödemekle mükellef olduğu Kurumlar Vergisi ve tevkifatı ile hissedarlar namına tevkif etmesi gereken Gelir Vergisi hariç, petrolle doğrudan doğruya ilgili vasıtalı vergilerle, Gümrük Vergi ve resimleri dahil olmak üzere petrolün Türkiye içinde veya dışında en yakın erişilebilir dünya piyasasında vasıf ve izafi ağırlık bakımından normal olarak mütat ayarlamalara göre tespit edilmiş serbest rekabet fiyatına, aynı vasıfta petrolün dünya piyasasından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için gerekli bütün giderlerin eklenmesi ile elde edilen miktara, veya erişilebilir dünya piyasası mevcudolmadığı takdirde petrol hakkı sahibi tarafından Türkiye'de teslim edildiği yerde fiilen tatbik olunan satış fiyatına (piyasa fiyatı),

(Bu maddenin birinci fıkrasında bahsedilen «serbest rekabet fiyatı» ihtiyacın devamlı olarak teminine müsait bir piyasada fiilen sağlanabilen fiyattan yüksek olamaz.)

b) Tasfiye edilmiş petrol mahsullerinden başka petrolün kuyu başından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için Gelir ve Kurumlar vergileri ile bu vergiler sebebiyle tevkif edilmesi gereken vergilerden gayri vasıtalı, vasıtasız vergiler de dahil olmak üzere gereken bircümle masrafların piyasa fiyatından tenzili ile elde edilen miktara (kuyubaşı fiyatı),

Madde 3. — 26. Miadı bir yıldan fazla olan malzeme ve tesisat masrafları ve genel idare giderleri hariç olmak üzere, arama maksadı ile yapılan masraflara «Arama giderleri».

Madde 3. — 27. a) Miadı bir yıldan fazla olup tesis edilmemiş veya kullanılmamış olan veya tesisinden veya kullanılmasına başlanmasından itibaren bir sene sonunda kullanabilecek durumda olan veya hurda kıymeti bulunan tesisat veya malzeme masrafları hariç olmak üzere kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu ameliyelere hazırlık için ve bunlara müteferri olarak yapılan bircümle işçilik, yakıt, tamir, bakım, nakliye, ikmal ve malzeme masraflarına «Sondaj ref'i giderleri»,

b) Sondaj aletleri ve benzeri teçhizat hariç olmak üzere sondaj fer'i masrafları ile iktisadî miktarda petrol verimi olmayan kuyuların açılmasında kullanılan veya lüzumlu olan herhangi maddî iktisadî bir kıymet için yapılan masraflara «iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri».

Madde 3. — 30. a) Menkul ve gayri menkul mallara, sınai haklara, menkul kıymetlere ve bunlara taallük eden her nevi hak ve menfaatlere «iktisadî kıymetler».

b) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'deki petrol ameliyatı ile ilgili olarak kullanmaya tahsis ettiği sermaye mevcutlarının Vergi Usul Kanununa göre hesaplanmış kıymetine «sermaye mevcutları esaslı»

c) Vergi Usul Kanununun 3 ncü kitabının 2 nci bölümünde değerlendirme ölçüleri gösterilen iktisadî işletmelere dahil kıymetler ile petrol hakkı sahibinin aynı kanunun hükümleri gereğince sermaye hesabına alıp aktifleştirdiği arama masrafları, sondaj fer'i masrafları ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma maliyetine «Sermaye mevcutları»

Madde 3/34. — Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına «Bakan»,

Madde 3/35. — Bu kanunun tatbiki ile ilgili teşkilâta «Petrol Dairesi»,

Madde 3/36. — Petrol Dairesi Başkanına «Başkan»,

Madde 3/41. — Millî ekonominin ihtiyaçları, petrol varlığının korunması ve sahanın verimi nazara alınarak petrol dairesince her bir kuyu itibarıyla ekonomik olduğu kabul ve tespit edilecek 24 saatlik verime «iktisadî miktarda petrol»,

Madde 3/42. — İktisadî alanda ticarî esaslara göre faaliyette bulunmak üzere kurulan ve kuruluş kanunlarında petrol ameliyelerinde ve petrolle ilgili diğer faaliyetlerde bulunmakla görevlendirilen, özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz kamu teşebbüslerine «Kamu İktisadî Teşebbüsü»,

MADDE 3. — 6326 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 6. — Bir müsaadeye, arama ruhsatnamesine veya işletme ruhsatnamesine, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre kurulan Kamu İktisadî Teşebbüsü veya tâcir sayılan tüzel kişiler ile yabancı devlet mevzuatına göre tâcir sayılan tüzel kişiler (kolektif veya âdi komandit şirketler hariç) sahip olabilir.

Belge alma hakkı münhasıran Kamu İktisadî Teşebbüslerine aittir.

MADDE 4. — 6326 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 12 - 2. — Bakanlar Kurulu kararı ile bu hükme istisna tanınabilir. Bu karar aleyhine 1 nci fıkradaki şahıslar tarafından adli ve idare kaza mercilerine müracaat olunamaz.

MADDE 5. — 6326 sayılı Kanunun 17 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 17. — Bu kanunun ve petrol mahsulleri ile ilgili diğer mevzuatın tatbiki ile görevli katma bütçeli ve tüzel kişiliği haiz olmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı bir petrol dairesi kurulmuştur.

MADDE 6. — 6326 sayılı Kanunun 18 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 18. — 1. Petrol Dairesi bir başkanın idaresi altında merkez teşkilâtı ile, merkez dışında bölge müdürlüklerinden teşekkül eder.

a) Petrol Dairesi Merkez Teşkilâtı Başkanın idaresi altında ilişik (1) ve (2) numaralı kadro cetvellerinde gösterilen başkan yardımcıları ile müşavirler, başmühendis, mühendisler, kimya mühendisleri, jeologlar, jeofizikçiler, uzmanlar, müşavir avukatlar, müdürler, kontrolörler ve diğer memurlardan terekküb eder.

b) Bölge teşkilâtı ise, merkez teşkilâtına bağlı olup başkanın teklifi ve bakanın onayı ile münasip yerlerde kurulur. Her bölge müdürlüğü bir petrol mühendisi veya jeoloğun idaresi altında, jeologlar ve mühendislerle teknisyen ve memurlardan teşkil olunur. Bölge teşkilâtı ile ilgili personel, bu kanuna bağlı (3) numaralı kadro cetvelinde gösterilmiştir.

2. Yukardaki fıkrada yazılı olanlardan Başkan, başkan yardımcıları, müşavirler, uzmanlar, mühendisler, jeologlar ve jeofizikçilerin sözleşme ile çalıştırılmaları caizdir.

MADDE 7. — 6326 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 19/1. — Başkan, bakanın, inhası üzerine müşterek kararlarla tayin olunur.

MADDE 8. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

23. — 1. Petrol Dairesinin gelirleri,

a) Petrol hakkı sahiplerinin ödeyecekleri Devlet haklarından,

b) Devlet bütçesinden yapılacak yardımlardan terekkübeler.

2. Birinci fıkranın (a) bendinde yazılı gelirler her yıl genel bütçe kanununa bağlı (B) işaretli cetvelde gösterilerek, bunun Petrol Dairesinin masraflarını karşılamaya yetecek miktarı adı geçen idareye ödenmek üzere Maliye Bakanlığı masraf bütçesine tahsisat olarak konulur.

MADDE 9. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 24 ncü maddesine aşağıdaki yazılı 3 ncü fıkraya eklenmiştir :

Madde 24/3. — Petrol hakkı sahibi Kamu İktisadi Teşebbüsleri bakanın göstereceği lüzum üzerine petrolle ilgili incelemelerle petrol ameliyatının denetiminde Petrol Dairesine yardımcı olmakla yükümlüdür.

MADDE 10. — 6326 sayılı Kanunun 26 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 26. — Bu kanunun hükümlerine göre iktisabedilmiş veya edilebilecek olan bülümle haklarda müracaat veya haksahipleri arasında çıkacak ihtilâfların Petrol Dairesi tarafından müzakere ve sulh yolu ile halline çalışılır. İhtilâfın halline imkân bulunamadığı takdirde ihtilâflı konu bakama intikal ettirilir.

MADDE 11. — 6326 sayılı Kanunun 27 ncü maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 27/1. — Bakan ve başkan bu kanunun kendileri verdiği görevleri yaparken lüzumlu gördükleri her türlü soruşturmayı yapmaya, delilleri tetkike ve soruşturmayla ilgili petrol müesseselerinin bütün işlem, hesap ve kayıtlarını tetkike ve petrol ameliyatı ve tesisatını muayeneye yetkilidirler.

MADDE 12. — 6326 sayılı Kanunun 30 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 30. — Bakan kendisine itiraz yolu ile veya Petrol Dairesinden sulhen halledilemediği kaydıyla intikal eden ihtilâflar hakkında en geç 90 gün içinde karar verir.

MADDE 13. — 6326 sayılı Kanunun 31 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 31. — Bu kanun hükümleri dairesinde itiraz etmek ve Danıştayda dava açmak müddeti kararların tebliğ tarihinden itibaren otuz gündür.

MADDE 14. — 6326 sayılı Kanunun 32 ncü maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 32/1. — Kesinleşerek Resmî Gazetede ilân edilmedikçe Petrol Dairesinin hiç bir kararı tatbik olunamaz. Ancak, Petrol Dairesinin ciddi yahut giderilmesi mümkün olmayan zarar doğuran veya doğurabilecek olan fiilleri ve israf hallerini önleyen kararları ile bir petrol hakkı üzerinde tesiri olmayan kararları bu hükme tabi değildir.

MADDE 15. — 6326 sayılı Kanunun 33 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Petrol hakkı sahibinin talebi üzerine Petrol Dairesi müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin ifasını emrettiği veya kanunen yapılması gerekli petrol ameliyatını, muhik ve mâkul sebeplerin mevcudiyeti halinde 6 ay süre ile uzatabilir. Uzatma sebeplerinin

ortadan kalkması veya bunların tamamen veya kısmen varidolmadığının anlaşılması halinde Petrol Dairesi verilen mehli kısaltabilir veya bütünü kaldırabilir. Yapılan temditler arama ve işletme ruhsatnamesi veya belgenin bu kanuna göre tespit edilmiş bulunan azamî müddetinin uzatılmasını gerektirmez.

121 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 16. — 6326 sayılı Kanunun 38 nci maddesinin 1 nci fıkrasının (g) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

38/1. — g) Müsaadeye taallük edenler haricolmak üzere müracaatlar hakkında verilen kararları,

MADDE 17. — 6326 sayılı Kanunun 39 ncu maddesi 4 ncü fıkrasının (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 39/4. — b) Ancak bu kanunu muvakkaten 1 nci maddesinde tadadedilen evrakın tasdikli suretlerinin şirketin iktisabettiği petrol hakkının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde Petrol Dairesi vasıtasıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığına tevdi edilmesi lâzımdır.

MADDE 18. — 6326 sayılı Kanunun 40 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 40. — 1. Petrol siciline tescil edilmiş ikametgâhta mümessile yapılan tebligat, petrol hakkı sahibine yapılmış sayılır.

2. Adres veya ikametgâhta vukubulan değişiklik hemen bildirilmediği ve yenisi de tebliğ memurunca tespit edilemediği takdirde, tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına, diğer nüshası da Petrol Dairesinin herkesçe görülebilecek bir yerine asılır ve eski adresin kapısına talik tarihi, tebliğ tarihi sayılır.

Bundan sonraki tebliğler yeni adres bildirilmediği müddetçe, yalnız Petrol Dairesinin herkesçe görülebilen yerindeki ilân tahtasına talik suretiyle yapılır.

3. Adres veya ikametgâh gösterilmemişse, her türlü tebligat, tebliğ evrakı Petrol Dairesince herkesçe görülebilecek bir yerde 96 saat asılı bulundurulmak suretiyle yapılır.

4. Yukandaki haller dışında Petrol Dairesince bu kanuna göre yapılacak her türlü tebligat hakkında, tebligat kanunu hükümleri caridir.

MADDE 20. — 6326 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 42/1. — Bu kanunun tatbikatı ile vazifeli olanlar, bunların mümessilleri petrol ameliyatını, ameliyat esnasında elde edilen verileri ve nümuneleri, bilcümle vesaiiki ve muhasebe kayıtlarını teftiş ve kontrol etmeye ve lüzumlu gördükleri verileri ve nümuneleri ve her hangi bir kaydın, hesabın, raporun ve vesikanın suretini almaya ve petrol ameliyatının normal seyrini aksatmaksızın muayene ve tecrübeler yapmaya salâhiyetlidirler.

MADDE 21. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 43 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 43/1. — Bu kanun hükümlerine göre vazifeli kimseler görevleri dolayısıyla öğrendikleri petrol ameliyesine ait sırlarla malî ve petrol faaliyeti ile ilgili teknik mahiyetteki sırları, petrol hakkı sahibinin rızası olmadıkça petrol hakkının devamı müddetince gizli tutmakla mükelleftir.

Petrol hakkı sahibinin petrol sanayinin her safhasında elde ettiği tecrübe ve yaptığı muamele ve kurduğu iş münasebetleri ve benzerlerini ilgilendiren ve yalnız petrol hakkı sahibi ve birlikte çalıştığı kimselerce bilinen ve umuma veya herhalde ilgili petrol sanayii kolunda çalışan müteşebbüslerin büyük çoğunluğuna malûm olmayan her türlü teknik, ticarî ve malî bilgiler sır teşkil eder. Vergi Usul Kanunundaki özel hükümler saklıdır.

2. Umumî mahiyetteki teknik, malî ve jeolojik bilgilerle kuyu yerleri, sondajcı kesitleri, muhafaza boruları kayıtları ve umumî istihlal ve satış rakamları sır sayılmaz.

MADDE 22. — 6326 sayılı Kanunun 45 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 45/2. — Bir bölge Bakanlar Kurulu kararı ile tamamen veya kısmen aramaya veya işletmeye açılabilir veya açık bir saha tadil edilebilir veya kısmen veya tamamen kapatılabilir.

Bir bölgenin arama veya işletmeye kısmen veya tamamen kapalı olması, o bölgenin uzantısını teşkil eden ve Türk karasuları dışındaki sularda arama veya işletme ruhsatnamesi verilmesine mani teşkil etmez.

Denizlerde arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesinde ve bu ruhsatlarla ilgili süreler ve mükellefiyetler konusunda uygulanacak hukukî rejim Bakanlar Kurulu tarafından tespit olunur.

4. — Kamu İktisadî Teşebbüsleri kapalı bölgelerde de Bakanlar Kurulunun izni ile petrol ameliyatı yapabilir.

MADDE 23. — 6326 sayılı Kanunun 4 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 50/4. — Bir keşfi müteakip işletme ruhsatnamesi talebinde bulunmak haklarını verir.

Şu kadar ki, verilecek arama ruhsatnamesine kanunun maksadına uygun şekilde ameliye ile ilgili kayıt ve şartlar konabilir.

MADDE 24. — 6326 sayılı Kanunun 52 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 52. — Aynı arazinin bir kısmı veya bütünü için birden fazla hükmî şahıs tarafından arama ruhsatnamesi talebedilirse bu müracaatlar ihtilâflı sayılarak bu Kanunun ihtilâfların hal-line ait hükümleri dairesinde muameleye tabi tutulabileceği gibi, icabında ihtilâfların hal-line ait kanun hükümlerinin tatbiki cihetine gidilmeden de bir petrol hakkı iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddedilmesinde nazara alınması gereken kıstaslara göre bir tercih yapılmak suretiyle karar verilebilir.

121 nci madde hükümleri saklıdır.

MADDE 25. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 53 ncü maddesine aşağıdaki şekilde 4 ncü ve 5 nci fıkralar eklenmiştir :

Madde 53/4 Kanunî süresi sona eren veya terkedilen bir arama ruhsatnamesinin kapsadığı arama sahası için aynı hükmî şahıs tarafından bir yıl geçmedikçe yeniden müracaatta bulunulamaz.

5. 121 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 26. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 55 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki 5 nci fıkra eklenmiştir :

Madde 55/1 Bir arama ruhsatnamesinin müddeti 3 yıldır.

2. Bir bölge dahilinde arama sahaslarının her hangi birinde bu kanun hükümlerine riayet etmek suretiyle, hüsnüniyetle aramaya devam eden bir arayıcının o bölgedeki arama ruhsatnameleri müddetleri 2 yılı aşmamak üzere uzatılabilir.

3. Bu madde hükümlerine göre yapılan uzatmalar 4 ncü fıkra hükmü müstesna olmak üzere bir arama ruhsatnamesi müddetinin ilk yürürlük tarihinden itibaren 5 yıldan fazla olamaz.

4. Bir arayıcı kendi arama sahasında bir keşif yaptığı takdirde; Petrol Dairesi, 3 yılı aşmamak üzere, arayıcının petrolü araziye tespit etmesine imkân verecek kâfi bir zaman için ruhsatname müddetini uzatır.

5. Yukarıda belirtilen sürüler deniz aramalarında yüzde elli oranında artırılabilir.

MADDE 27. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 56 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 56. — Arayıcı her arama sahası için Devlet hakkı ödemekle mükelleftir. Bu mükellefiyet devredilemez.

Devlet hakkı arama sahsının hektarı başına yılda

1, 2, 3 ncü yıllar için	4
4 ve 5 nci yıllar için	8
6 ve 7 nci yıllar için	12
7 nci yıldan sonra her yıl için	16 Liradır.
121 nci madde hükmü saklıdır.	

MADDE 28. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 58 nci maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 58/1 Arayıcı aynı bölgeye dahil arama sahalarının her hangi birinde o bölgeye müteallik en eski ruhsatnamesinin tarihinden itibaren en geç 2 yıl içinde arama sondajına başlama-ya mecburdur. Bu müddet Petrol Dairesince en çok 1 yıl uzatılabilir.

2. Bir bölgedeki arama sahalarından birinde bir keşif yapan arayıcı, keşfi takibeden 1 yıl içinde aynı bölgedeki diğer bir arama sahasında ve yine bu keşiften itibaren 3 yıl için de de o bölgedeki mütebaki arama sahalarında arama sondajına başlamaya mecburdur.

121 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 29. — 6326 sayılı Kanunun 59 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 59. — Bir arama sahasında yapılan bir keşiften sonra arayıcı, aksine haklı bir sebep bulunmadıkça, sahayı tespit etmek ve inkişaf ettirmekle ve bir işletmeci imiş gibi bulunan petrolü istihsal eylemekle mükelleftir.

Bu takdirde arayıcı, petrol ameliyatı, malî mükellefiyetler ve istihsal olunan petrol bakımından bir işletmecinin bilcümle mükellefiyetlerine tabidir.

MADDE 30. — 6326 sayılı Kanunun 60 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 60. — Bir işletme ruhsatnamesi işletmeciye bu kanun hükümlerine tabi olmak kaydıyla, hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe, ilgili bulunduğu sahada petrol aramak, inkişaf ettirmek, istihsal etmek ve nakletmek haklarını verir.

İşletmeci petrol boru hattı ve tasfiye ameliyeleri hariç belge almakla yapılması mümkün olan diğer ameliyeleri yapmak hakkını haizdir.

MADDE 31. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 63 ncü maddesine aşağıdaki 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 63. — 4 ncü işletme ruhsatnamesi talebeden arayıcı ruhsat talebine işletme sahasının geliştirilmesi ve üretimi ile ilgili bir programı ekler. Petrol Dairesi bu programı petrol sanayiinin icaplarına ve Türkiye ihtiyaçlarına uygun değişiklikler yapılmasını isteyebilir.

MADDE 32. — 6326 sayılı Kanunun 64 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 64. — Üzerinde arama veya işletme hakkı bulunmayan bir saha işletme ruhsatnamesi mevzuu olarak Bakanlar Kurulu kararı ile ve bu kararda tespit edilecek esaslar dairesinde ancak petrol hakkı sahibi Kamu İktisadî teşebbüslerine devredilebilir.

MADDE 33. — 6326 sayılı Kanunun 65 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 65. — Bir işletme ruhsatnamesinin müddeti yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 20 yıldır.

Vecibelerini tamamen yerine getirmiş olan bir işletmecinin talebi üzerine, işletme ruhsatnamesi Petrol Dairesi tarafından millî menfaatlara teknik ve ekonomik esaslara uygunluğu ölçüsünde ve toplamı 10 yılı geçmemek üzere temdit edilebilir.

MADDE 34. — 6326 sayılı Kanunun 67 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 67. — Bir işletmeci işletme ruhsatnamesinin yürürlük tarihinden itibaren altı ay zarfında gerekli inkişaf sondajlarına başlamaya ve o zamana kadar yapılandan daha geniş ölçüde

olmak üzere her petrolü araziyi hüsnüniyetle tayin ve inkişaf ettirmeye, bunlardan gerekli miktarlarda petrol istihsaline, bu petrol için pazar aramaya ve onu satmaya mecburdur.

MADDE 35. — 6326 sayılı Kanununun 68 nci maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 68/1 İşletmeci işletme ruhsatnamesinin alınmasından başlayarak bir yıl içinde işletme sahasından iktisadî miktarda petrol istihsal etmediği takdirde Petrol Dairesi kendisine iktisadî istihsal şartlarını da gözönünde tutarak 90 gün süre verir. İşletmeci bu süre içinde de iktisadî miktarda petrol istihsalinde bulunmazsa işletme hakkı düşer.

2. Bir işletme sahasında yapılan iktisadî miktarda petrol istihsali sonradan durduğu takdirde, Petrol Dairesi işletme ruhsatnamesinin ilk bir yılı sona erdikten sonra en az (90) günlük bir süre vererek işletmeciden iktisadî miktarda petrol istihsaline yeniden başlamasını isteyebilir. İşletmeci bu tebligata rağmen, mücbir sebebolmaksızın, iktisadî miktarda petrol istihsaline başlamazsa verilen süre sonunda işletme ruhsatnamesi düşer.

Ancak bu tebligat, istihsalin durduğu tarihten itibaren 3 ay ve işletme sahasında arama veya işletme sondajları hüsnüniyetle yapılmakta ise 1 yıl geçmeden icra edilemez.

MADDE 36. — 6326 sayılı Kanununun 69 ncu maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilerek 2 nci fıkra olarak adlandırılmıştır :

Madde 69/1 İşletmeciler, her işletme sahası için bir Devlet hakkı ödemekle mükelleftirler. Bu mükellefiyet devredilemez. Devlet hakkı işletme sahasının hektarı başına yılda :

1 nci yıl için	15
2 nci yıl için	20
3 ncü yıl için	25
4 ncü yıl için	30
5 nci yıl için	40

6 nci ve müteakip yıllar için 50 liradır.

2. Arama sahasındaki bir keşif dolayısıyla işletmeci mükellefiyetlerine tabi bir arayıcının ödeyeceği Devlet hakkı, arama sahasının yarısı için, arayıcı sıfatıyla ödemesi gereken Devlet hakkından fazla olamaz.

121 nci madde hükmü saklıdır.

MADDE 37. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 78 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 78/1 Bir arayıcı veya işletmeci, arama veya işletme sahasından istihsal edip depoladığı petrolün beşte birini Devlet hissesi olarak ödemekle mükelleftir. Ancak :

a) Arama ve işletme sahası ile ilgili olarak yapılan arama, inkişaf veya istihsal ameliyelerinde veya,

b) Daha çabuk, daha verimli veya nihai olarak daha büyük istihsal yapmak maksadıyla, aynı veya diğer bir hazne tabakasına sevk etmek suretiyle kendisi tarafından kullanılan petrolden Devlet hissesi ödememez.

MADDE 38. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 79 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 79. — 1. Arayıcı ve işletmecilerin ödemekle mükellef buldukları Devlet hakkı ve hissesi, kendi beyanları üzerine Petrol Dairesi tarafından tahakkuk ettirilir. Devlet hakkı ve hissesi tahakkuk ettirildikten sonra maddî delillere veya kanunî ölçülere dayanılarak tespit olunan farklar üzerinden ikmalen Devlet hakkı ve hissesi tarhiyatı yapmaya Petrol Dairesi yetkili ve görevlidir.

İkmal tarhiyatına karşı ilgililerin Bakan nezdinde yapacakları itiraz, ihtilâflı kısmın tahsilini durdurur.

Bakan kararının taraflara tebliğinden sonra bu karar gereğince tahsil edilecek miktar Petrol Dairesince ilgiliye tebliğ olunur.

İkmalen tarh edilen Devlet hakkı ve hissesi yüzde yüz fazlası ile alınır.

2. Devlet hakkı ve hissesi, tahakkukun ilgili bulunduğu takvim yılını takibeden yıldan itibaren 5 yıl içinde tarh ve tebliğ olunmadığı takdirde zamanaşımına uğrar.

3. Nakden ödenecek Devlet hakkı ve hissesi, Petrol Dairesinin bulunduğu yer vergi dairesine ödenir. Devlet hakkı ve hissesinin beyan, tarh, tahakkuk, ödeme usul, şekil ve uzmanı ile ikmalen tarhiyata ait diğer hususlar Nizamnamede gösterilir.

MADDE 39. — 6326 sayılı Kanununun 80 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 80. — Belge, yapılabilmesi müsaade, arama veya işletme ruhsatnameleri istihsaline mütevakıf bulunan ameliyeler müstesna olmak ve münhasıran belgede belirtilen işleri yapmak üzere sahibine bu kanun hükümleri dairesinde faaliyette bulunmak hakkını verir.

Belge süresi 30 yıldır. Bu süre Bakanlar Kurulu kararı ile 10 yıla kadar uzatılabilir.

MADDE 40. — 6326 sayılı Kanununun 82 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 82. — 1. iki veya daha fazla müracaat veya bir müracaatla bir belge veya bir arama veya işletme ruhsatnamesi;

a) Aynı arazinin bir kısmının veya tamamının münhasıran veya biri biri ile telif olunamayacak şekilde istimalini tazammun ediyorsa;

b) Aynı ihtiyacı temine mâruf aynı hizmeti istihdaf ediyorsa;

c) Boru hatları güzergahları birbirine tedahül ediyorsa;

İhtilâflı sayılarak bu Kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri dairesinde muameleye tabi tutulabileceği gibi, icabında ihtilâfların halline mütedair kanun hükümlerinin tatbiki cihetine gidilmeden, belge iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddinde gözönünde tutulması gereken kıstaslara göre bir karar da verilebilir.

MADDE 41. — 6326 sayılı Kanununun 86 nci maddesine aşağıdaki şekilde bir fıkra eklenmiş ve mevcut hüküm 1 nci fıkra olarak adlandırılmıştır :

Madde 86/2 Petrol hakkı sahibi, petrol ameliyeleri dolayısıyla kullanma hakkının taallük ettiği gayrimenkule veya bunun üzerindeki tesisler ile civarındaki gayimrenkul veya tesislere yaptığı zararı, kusur olup olmamasına veya yapılan zararın önceden tahmini mümkün bulunup bulunmamasına bakılmaksızın tam olarak tazmin etmekle mükelleftir.

Bundan doğan tazminat alacakları haksız fiiller hakkındaki zamanaşımına tabidir.

MADDE 42. — 6326 sayılı Kanununun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 87 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 2 nci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 87. — 1. Bir petrol hakkı sahibi, arama, işletme veya belge sahasında veya civarında petrol ameliyatı için lüzumlu olan arazinin kullanma hakkını, arazi hususî mülkiyet mevzuu ise, anlaşma veya istimlak yoluyla, arazi sahipsiz ise, arama ruhsatnamesine, işletme ruhsatnamesine veya belgeye kaydedilmek suretiyle iktisabedebilir.

Anlaşmaya dayanan kullanma hakkı 3 yıldan fazla sürdüğü takdirde hususî mülkiyet mevzuu arazinin maliki de petrol hakkı sahibinden bu arazinin istimlak edilmesini isteyebilir.

Ancak, diğer kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde, petrol hakkı sahibi, hususî mülkiyet mevzuu arazinin sahibi ile anlaşmak suretiyle mülkiyetini de iktisabedebilir.

2. a) İstimlak kararı talep üzerine Petrol Dairesince verilir. Bu karar kamu menfaati kararı hükmünde olup, müteakıp muameleler istimlak Kanunu hükümleri dairesinde cereyan eder.

MADDE 43. — 6326 sayılı Kanununun 92 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 92. — Petrol hakkı sahibi arama, işletme veya belge sahasında yahut kullanma hakkına sahibolduğu arazide kurduğu veya bulundurduğu tesislerle bunların mütemmim cüzlerini ve bu te-

sislerin teferruatı sayılsın, sayılmasın diğer bütün menkul mallarını, aşağıdaki maddeler hükümleri saklı kalmak kaydıyla her zaman kaldırabilir.

MADDE 44. — 6326 sayılı Kanununun 94 ncü maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 94. — 1. a) Sona eren kullanma hakkının taallük ettiği arazide bir petrol hakkı sahibi tarafından vücuda getirilmiş bina ve diğer sabit tesisler;

b) Petrol hakkı sahibi tarafından açılan veya tesis edilen ve fakat oldukları yerde kullanılan her hangi bir sondaj veya su kuyusundaki boruları, tankları, toplama borularını, yakıt hatlarını veya petrol boru hatlarını, sökülüp taşınması mümkün ve ekonomik olduğu takdirde Petrol Dairesi satınalabilir. Satınalma bedeli tesislerin itfa edilmemiş mukayyed değerlerinden fazla olamaz.

Sökülüp taşınması mümkün ve ekonomik olmadığı için Petrol Dairesince satın alınmayan tesisler buldukları durumda Petrol Dairesine teslim edilirler.

2. Yukarıda yazılı tesisat ve malların petrol hakkı sahibi tarafından kaldırılabilmesi, evvelâ Petrol Dairesine bunları satınalıp alamayacağını bildirebilmesi için en az 60 günlük bir mehil verilmesi ve Petrol Dairesinin de bu malları satınalacağını verilen mehil içinde petrol hakkı sahibine tebliğ etmemiş olması halinde mümkündür.

MADDE 45. — 6326 sayılı Kanununun 95 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye 3 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 95. — 1. Petrol hakkı sahibi yürürlükte bulunan bütün vergi, resim, harç kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine ve bunların ekve tadillerine ve bunlar yerine kaaim olacak kanunlara tabidir.

2. Esas faaliyetleri bu kanuna göre petrol ameliyatı olan iki veya daha fazla petrol sahibi aralarında bir iştirak teessüs etmiş olsa bile ayrı ayrı vergiye tabi olurlar.

3. Bu kanunda yazılı petrol ameliyeleri ile birlikte umumî hükümlere tabi diğer faaliyetlerde bulunan petrol hakkı sahipleri, petrol ameliyelerine müteallik faaliyetleri için ayrı sermaye tahsis eder, bu mahiyetteki muamelelerini tefriketmek üzere ayrı kayıt ve muhasebe tutar ve petrol ameliyelerinin netice hesaplarını diğer faaliyetlerin netice hesaplarına karıştırmaksızın ayrı bir beyanname ile bildirirler. Petrol ameliyelerinden mütevellit neticeler müstakilen vergilendirilir.

MADDE 46. — 6326 sayılı Kanununun 96 ncı maddesi hükmü kaldırılmış ve yerine aşağıdaki hüküm 96 ncı madde olarak konulmuştur :

Madde 96. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi 1 nci fıkrasındaki istisna ile ilgili hükümler petrol ve petrol mahsullerinden elde edilen gelir ve kazançta uygulanmaz.

MADDE 47. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 97 nci maddesi hükmü bu maddeden çıkarılmış yerine aşağıda yazılı hüküm 97 nci madde olarak adlandırılmıştır :

Madde 97. — 4522 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 ncü maddesi gereğince kurum kazancının tespitinde mükellefler tarafından hâsılattan indirilebilecek giderlerden başka petrol hakkı sahipleri aşağıdaki indirimleri de yapabilirler :

1. Petrol hakkı sahibi kurumların ödedikleri Devlet hak ve hisseleri,
2. Petrol hakkı sahibi kurumların ellerindeki sahanın terk edilmesi gereği olarak terk ettikleri iktisadî kıymetlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,
3. Petrol hakkı sahibi kurumların aktifleştirmedikleri arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri veya bu giderlerden aktifleştirilenlerin Vergi Usul Kanununa göre tespit edilen itfa payları.

MADDE 48. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 98 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 98. — Petrol hakkı sahibi kurumların iktisadî kıymetleri 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 3 ncü kitabında yer alan değerlendirme hükümlerine göre değerlendirilmekle beraber, bu kurumların aktifleştirdiği ve bu kanunda tarifleri ve esasları belirtilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri mükayyet değerleri ile değerlendirilir.

Bu değerler bu işler için yapılan gerçek giderlerden fazla olamaz.

Bu giderlerin aktifleştirilmesi ihtiyaridir. Tercih hakkı bu gruba dâhil masrafların yapıldığı ilk döneme ait vergi beyannamesinde kullanılır.

MADDE 49. — 6326 sayılı Kanunun 999 ncü maddesi hükmü kaldırılmış ve aşağıdaki hüküm 99 ncü madde olarak adlandırılmıştır :

Madde 99. — Petrol hakkı sahibi tarafından aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve iktisadî miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinden iktisadî kıymetin maliyeti ile bu iktisadî kıymetin elde edilmesi ve üzerindeki tesisatın kurulması ile ilgili masraflar amortisman yolu ile diğerleri ise; rezerv durumu dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca tespit olunacak esaslara göre itfa olunur.

MADDE 50. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 112 nci maddenin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve konmuş bulunan 2, 3 ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 112. — Petrol hakkı sahibi bizzat veya bir mümessili veya Petrol Dairesince kabul edilmiş bir müteahhidi vasıtasıyla Türkiye'ye kendi petrol ameliyatı için Petrol Dairesince lüzumlu görülen ve Türkiye'den temini mümkün bulunmayan malzemeyi bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 sene müddetle gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal eder.

Bir malzemenin Türkiye'den gerekli zaman ve miktarda temini imkânı olup olmadığı Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca tayin olunur.

2. Petrol hakkı sahibi 1 nci fıkra hükmüne istinaden hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe kendi petrol ameliyatı için lüzumlu olan ve yerli kaynaklardan temini mümkün bulunmayan hampetrolü piyasa fiyatı üzerinden, gümrük ve diğer ithal vergi resimlerinden muaf olarak ithal edebilir.

Bakanlar Kurulu ithal edilen hampetrolün piyasa fiyatını serbest rekabet emsal fiyatlarını gözönünde bulundurarak tespite yetkilidir.

3. Yukardaki fıkralar gereğince tanınan gümrük ve diğer ithal vergi ve resimleri muafiyeti, bu malzemenin bir petrol hakkı sahibinden petrol ameliyatında kullanılmak üzere başka bir petrol hakkı sahibine Petrol Dairesinin müsaadesi ile devri halinde de devam eder.

4. İkinci fıkra mucibince ithal olunan petrolden imâl edilen petrol mahsulleri ile petrol ameliyatında kullanılmak üzere diğer bir petrol hakkı sahibinin devredilen malzemeler hariç, gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithâl edilmiş olan malzeme, doğrudan doğruya veya petrol ameliyatı sayılmayan bir faaliyet yolu ile Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satılmak üzere devredildiği takdirde, devir tarihinde yürürlükte bulunan gümrük kanunu ve tarife cettvellerindeki hüküm ve şartlar dâhilinde gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerine tabi tutulur. Şu kadar ki, petrol ameliyesi yönünden işe yaramayan malzeme için Petrol Dairesinin teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının tasvibi ile bu hükme istisna tanınabilir.

MADDE 51. — 6326 sayılı Kanunun 115 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları ile 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 115. — 1. Petrol hakkı sahibi Maliye Bakanlığına ve Petrol Dairesine müracaatla ödenmesi gereken, fakat henüz ödenmemiş bulunan her türlü vergi ve resim, harç, Devlet hakları ve hisselerinin ödenmesi için gereken meblâğı hariç tutmak şartıyla;

a) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği nakdî fonlarla buna ait hakların bu kanuna ve Vergi Usul Kanununa göre tespit edilecek sermaye mevcutları esasından ibaret değerini aşan kısmı hariç olmak üzere nakdî fonlarla buna müteallik haklarını,

b) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği kısmı hariç bırakmak suretiyle sermaye mevcutları esasına dâhil diğer kıymetleri nakden veya aynen,

Vergiden muaf olarak harice transfer edebilir.

Şu kadar ki, ayın olarak gelen sermaye yine aynen çıkarılacak durumda ise ayın olarak çıkarılır. İktisadî kıymetlerin yurt içinde veya yurt dışında satış veya devrinden doğan lehte farklar blokedir. Bedel yurt dışında alınmışsa fark döviz olarak Türkiye'ye getirilip ve bloke hesaba alınır.

2. Petrol hakkı sahibi Maliye Bakanının müsaadesi ile petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş iktisadî kıymetleri harice transfer ederek bunların karşılığında Türkiye'deki petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere hariçten nakit, hizmet, malzeme veya diğer bir iktisadî kıymet getirebilir.

Bu suretle harice transferine müsaade edilen iktisadî kıymetler karşılığında hariçten, temin edilen nakit, hizmet, malzeme veya diğer iktisadî kıymetler petrol hakkı sahibince Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş sayılır.

3. «Petrol hakkı sahipleri, ithal edilmiş müseccel sermayelerine mahsuben her zaman, kâr transferleri için ise ancak Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verilmesini takibeden bir ay içinde transfer talebinde bulunabilirler.»

Müddetinde yapılmayan transfer talepleri gelecek Kurumlar Vergisi Beyannamesi süresini takibeden bir ay içinde yapılabilir.

MADDE 52. — 6326 sayılı Kanunun 116 ncı maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 116. — 1. Petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere Türkiye'ye ithal edilmiş olan nakdî fonlar ve buna ait haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüz'ünü teşkil eden malzeme veya diğer iktisadî kıymetlerin değeri, ithalâtın yapıldığı dövize göre Türk parasının ithal tarihinde cari resmî kambiyo kuru üzerinden tespit edilir.

Kıymet tayin ve tespiti, Maliye Bakanlığı ile müştereken Petrol Dairesince yapılır.

3. Bu suretle yapılacak tevsik muameleleri üzerine Maliye Bakanlığı ile Petrol Dairesi tarafından dövizin cinsi hakkında verilecek kararda, petrol hakkı sahibinin ve transfer edilecek iktisadî kıymetlerin hangi memlekete mensubdukları hususu ile diğer ilgili hususların yazılması şarttır.

Hilâfına delil mevcut bulunmadıkça, nakdî fonlar ile buna müteallik haklar da dâhil olmak üzere transfer edilecek iktisadî kıymetler, karşılığında elde edildikleri kıymetlerin memlekete ithal tarihlerindeki sıraya göre transfere tabi tutulur.

Yukardaki esaslara göre değeri tespit edilmiş nakdî fonlar ve buna müteallik haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüz'ünü teşkil eden diğer iktisadî kıymetlerin transferi ithal tarihinde cari olan resmî kambiyo kuru üzerinden yapılır.

Bunların dışında kalanlarla bu madde değişikliğinin yürürlüğünden sonra ithal edilen sermayeye mahsuben yapılacak transferler, transfer tarihinde cari olan resmî kambiyo kuruna tabidir.

MADDE 53. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 118 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Madde 118. — Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki Kanun ve bu kanunun ek ve tadilleri ile bu kanuna dayanılarak çıkarılan kararname hükümleri ve bu hususa ait diğer kanun ve kararnameler, bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere petrol hakkı sahiplerine de tatbik olunur.

MADDE 54. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 120 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 6558 sayılı Kanunla ilâve edilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 120. — 1. İşletmeciler ve belge sahipleri istihdam ettikleri yabancı şahıslar sayısının yüzde yirmibeşinden aşağı sayıda olmamak üzere Türk vatandaşlarının (Devlet memurları hariç) petrol ameliyelerinin her safhasında ihtisas kazanmalarını sağlamak için yabancı memleketlerde veya Petrol Dairesince uygun görüldüğü nispette Türkiye'deki ilmî veya meslekî kurum veya işletmelerde eğitim ve staj görmelerini masraflarını üzerlerine almak suretiyle temin ederler.

3. Bu suretle eğitim ve staj görenler masraflarını üzerine alan petrol hakkı sahiplerine karşı mecburi hizmet veya iş mükellefiyeti ile bağlı değildirler.

Yukarıda yazılı hükümler Devlet memurları hakkında uygulanmaz. Ancak Petrol Dairesindeki müşavirler, uzmanlar ve teknik elemanlar petrol ekonomisi ve petrol tekniği konusunda ihtisas kazanmak üzere Bakanlıkça en az (1) yıl süre ile yurt dışına gönderilebilirler.

MADDE 55. — 6326 sayılı Kanunun 121 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yapacağı petrol ameliyatı,

Madde 121. — 1. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından yapılmakta olan biçimle petrol ameliyatı, bu ameliyata mahsus teçhizatı ile birlikte Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilecek esaslar dairesinde devredilir.

2. a) Petrol hakkı sahibi Kamu İktisadî Teşebbüsleri bu kanunun 33 ncü maddesi, 46 ncü maddesi, 46 ncü maddesinin ikinci fıkrası, 53 ncü maddesi, 58 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları, 61, 68, 74, 75 ve 80 nci maddelerinin sınırlayıcı hükümlerine tabi değildirler.

b) Arama ruhsatnamesi iktisabı için özel teşebbüs tarafından müracaatta bulunan bir arama sahasının tamamına veya bir kısmına işbu müracaatın ilânını takibeden 15 işgünü içerisinde İktisadî Teşebbüsleri tarafından müracaat edildiği takdirde 52 nci madde hükmü uygulanmaz. Kamu İktisadî Teşebbüslerinin müracaatı öncelik kazanır.

Kararları dışında arama ruhsatı iktisabı için yapılan müracaatlarda da bu hüküm uygulanır.

c) Petrol hakkı sahibi Kamu İktisadî Teşebbüsleri bu kanunun 56 ncü ve 69 ncü maddelerinden öngörülen mükellefiyete tabi değildir.

d) Kamu İktisadî Teşebbüsleri sahib oldukları arama ve işletme ruhsatnamesi sahalalarında kendi nam ve hesaplarına arama ve işletme yapmak veya yaptırmak zorundadırlar. Ancak iktisadî ve teknik ihtiyaçlarla, bulunacak petrolden pay vermek suretiyle özel teşebbüsle anlaşmalar yapabilirler. Bu anlaşmalar Bakanlar Kurulunun tasdikinden sonra yürürlüğe girer, petrol siciline tescil edilir ve Petrol Kanunu hükümlerine tabi olur. Bu hak hiçbir suretle ruhsatnameye ortaklığı gerektirmez.

MADDE 56. — 6326 sayılı Kanunun 124 ncü maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 124. — 1. Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar 500 liradan 1 000 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılır.

2. Arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belge almaksızın jeolojik istikşaftan gayri petrol ameliyatı yapanlar, 5 000 liradan 25 000 liraya kadar ağır para cezası veya bir aydan altı aya kadar hapis veya her ikisi ile birlikte cezalandırılırlar.

MADDE 57. — 6326 sayılı Petrol Kanununun 125 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 125. — 1. Bu kanuna göre israf veya tehlikeli fiilleri yapanlara, bu fiilleri tespit olunacak bir müddet içinde durdurması için Petrol Dairesi tarafından emir verilir. Bu müddetin sonunda israf veya tehlikeli fiil devam ederse, devam ettiği her gün için failleri 500 lira ağır para cezası ile cezalandırılır.

2. Yukarda yazılı fiillerden dolayı önemli ve tamiri kabul olmayan bir hasar meydana gelmişse, failleri hakkında bir aydan altı aya kadar hapis cezası veya fiilin devam ettiği her gün için 1.000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası veya bu cezalardan her ikisine birden hükümlenir.

MADDE 58. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 132 nci maddesinin 1 nci, 3 ncü ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 132. — 1. Petrol hakkı sahibi, bu kanuna, nizamnameye, bunlara müstenit kararname ve emirlere veya müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı, şartlardan herhangi birine riayet etmediği takdirde Petrol Dairesi, kendisine 90 gün zarfında bunlara riayeti aksi takdirde verilen müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi veya belge ile ilgili ameliyelerin muvakkat bir müddet içinde durdurulabileceğini veya doğrudan doğruya fesih müeyyidesinin uygulanacağını ihbar eder. Bu ihtara rağmen 90 günlük sürenin hitamında petrol hakkı sahibinin riayetsizliği devam ederse Petrol Dairesi ameliyeyi 90 günden az ve 180 günden çok olmamak üzere muvakkaten durdurabileceği gibi müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin doğrudan doğruya feshi için bakana teklifte bulunabilir.

3. Arama veya işletme ruhsatnamesi veya belge sahibi, kanunun 13, 57, 58, 59, 67 veya 85 nci maddeleri ahkâmına riayet etmediği takdirde, hakkında muvakkat durdurma tedbirine tevessül edilmeksizin, 90 günlük mehil verilmek suretiyle doğrudan doğruya fesih müeyyidesi uygulanır.

4. Fesih kararı Petrol Dairesi Başkanının teklifi üzerine, Bakan, muvakkat durdurma kararı ise Petrol Dairesi Başkanı tarafından verilir.

MADDE 59. — 6558 sayılı ve 6987 sayılı kanunlarla değiştirilmiş bulunan 6326 sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir :

EK MADDE — 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 6558 ve 6987 sayılı kanunlarda «İcra Vekilleri Heyeti», «Vekil», «Vekâlet», ve «Reis» tâbirleri, sırası ile «Bakanlar» Kurulu, «Bakan», «Bakanlık» ve «Başkan, nci kısmın 1 nci bölüm başlığı «Personel eğitimi» aynı kısmın 2 nci bölüm başlığı «Kamu İktisadî Teşebbüslerinin yapacağı petrol ameliyatı» olarak değiştirilmiştir.

Kaldırılan hükümler

MADDE 60. — 6326 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 37 nci fıkrası, 16 ncı maddesi, 6987 sayılı Kanunla değişik 22 nci maddesi, 27 nci maddesinin 4 ncü fıkrası, 28 nci madde, 29 ncu madde, 38 nci maddenin 1 nci fıkrasının (d), (f), (i) bentleri, 51 nci maddenin 4 ncü fıkrası, 76 ncı maddenin ikinci fıkrası, 100 ncü madde, 6558 sayılı Kanunla değişik 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107 nci maddeler, 108 nci madde, 6987 sayılı Kanunla değişik 109, 110 ncu maddeler, 6558 sayılı Kanunla değişik 111 nci madde, 121 nci maddenin 3 ncü ve 4 ncü fıkraları ile 6 ncı kısımdaki 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı bölüm başlıkları kaldırılmıştır.

Geçici maddeler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen arama ruhsatnamelerinin müddeti, verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. Arama ruhsatnamesinin tamamen veya kısmen devri halinde de hüküm böyledir. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı, bu kanunun arama ruhsatnameleri için tâyin ettiği müddeti aşamaz.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce keşif yapan bir arayıcıya Petrol Kanununun 55 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince Petrol Dairesince tanınmış olan müddet bu kanunun yürürlüğünden itibaren 3 yılı aşamaz.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 58 nci maddesi gereğince işlemeye başlamış olan müddetler eski hükümlere tabi kalırlar. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı, bu kanunun tâyin ettiği müddetlerden uzun ise, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetlerin geçmesi ile müddet tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanun yürürlüğe girmeden önce verilen işletme ruhsatnamelerinin geriye kalan müddeti bu kanunla tâyin edilen işletme ruhsatnamesi müddetinden fazla olamaz. İşletme ruhsatnamelerinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce alınmış bulunan işletme ruhsatnamesi sahipleri bu kanunun 68 nci maddesinde yazılı müddetlere tabidirler.

GEÇİCİ MADDE 6. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 5 yıl ve daha fazla nakledilmiş olan zararlar müteakip yıllara devredilemez.

GEÇİCİ MADDE 7. — 6558 ve 6987 sayılı kanunlarla değişik 6326 sayılı Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 ncı kısımda yer alan hükümleri değiştiren ve kaldırılan hükümler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başında yürürlüğe girer. Bu kanun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başına kadar vergilendirme ile ilgili eski hükümlerin uygulanmasına devam edilir.

MADDE 61. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 62. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Petrol Dairesi Başkanlığı kadro cetveli

Merkez Teşkilâtı No. 1

Görevin çeşitleri	Adet	Derece	Görevin çeşitleri	Adet	Derece
Başkan	1	1	Petrol Sicil Müdürü	1	3
Başkan Muavini Teknik (İht. mevki)	1	2	Petrol Muamelât Müdürü	1	3
Başkan Muavini İdarî (İht. mevki)	1	2	Akaryakıt Müdürü	1	3
Teknik Müşavir Jeolog (İht. mevki)	1	2	Akaryakıt Müdür Yardımcısı	2	5
Teknik Müşavir Mühendis (İht. mevki)	1	2	Muhasebe Müdürü	1	4
Başmühendis (İht. mevki)	1	2	Muhasebe Müdür Yardımcısı	1	6
Mühendis (İht. mevki)	4	3	Petrol Sicil Müdürü Yardımcısı	1	5
Mühendis (İht. mevki)	2	4	Raportör	1	5
Jeolog (İht. mevki)	1	3	Raportör	6	6
Jeofizikçi (İht. mevki)	1	3	Mütercim	1	3
Kimya Mühendisi (İht. mevki)	1	3	Devlet hak ve Hise. Tahakkuk Şefi	1	7
Hukuk Müşaviri (İht. mevki)	1	3	Kısım Şefi	4	7
Müşavir Avukat	1	4	Personel Şefi	1	7
İdarî ve Malî İşler Müş. (İht. mevki)	1	3	Memur	7	9
Tarif ve İst. Müşaviri (İht. mevki)	1	3	Levazım Memuru	1	8
			Arşiv Memuru	2	9
			Evrak Memuru	2	10
			Dosya Memuru	2	11
			Muhasebe 1. Mümeyyizi	1	10
			Muhasebe Mümeyyizi	2	11

Petrol Dairesi Başkanlığı kadro cetveli

(Yeniden ihdas edilenler)

Merkez Teşkilâtı : No. 2

Jeolog (İhtisas mevki)	3	3	Kontrolörler	12	5
Jeofizikçi (İhtisas mevki)	2	3	Eğitim Yöneticisi	1	5
Kimya Mühendisi (İhtisas mevki)	3	3	İstatistik Eksperi	1	4
Müşavir Avukat	1	4	Muamelât Müdür Yardımcısı	1	4
Dış Münasebetler ve İstihbarat Müşaviri	1	3	Başraportör	2	4
İktisat Müşaviri (İhtisas mevki)	1	3	Raportör	1	5
Uzman (İhtisas mevki)	4	3	Mütercim	1	4
			Kütüphane Memuru	1	9

Petrol Dairesi Başkanlığı kadro cetveli

Bölge Teşkilâtı No. 3

Bölge Müdürü (İhtisas mevki)	2	3	Teknisyen	4	6
Petrol Mühendisi (İhtisas mevki)	2	4	Memur	2	7
Jeolog (İhtisas mevki)	2	4			

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 35 arkadaşının, Akaryakıt, anadepo, depolama ve anadepoda satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve anadepoların devletleştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/635)

Millet Meclisi Başkanlığına

Akaryakıt anadepo ve anadepoda satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve anadepoların devletleştirilmesi hakkında hazırlanmış olduğumuz kanun teklifi ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğine müsaadelerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

Giresun Senatörü <i>I. Topaloğlu</i>	Manisa Milletvekili <i>M. Erten</i>	Trabzon Milletvekili <i>A. Şener</i>
Denizli Senatörü <i>H. Atmaca</i>	Konya Milletvekili <i>S. Koçuş</i>	Trabzon Milletvekili <i>C. Küçük</i>
Bilecik Milletvekili <i>M. Ergül</i>	Tabii Üye <i>S. Özgür</i>	Bursa Milletvekili <i>S. Çanga</i>
Tabii Üye <i>V. Ersü</i>	Aydın Milletvekili <i>M. K. Yılmaz</i>	İzmir Senatörü <i>N. Mirkelâmoğlu</i>
Gaziantep Milletvekili <i>Ş. Çolakoğlu</i>	Tabii Üye <i>M. Ş. Özkaya</i>	Ankara Milletvekili <i>Ş. Özdenoğlu</i>
Burdun Milletvekili <i>N. Yavuzkan</i>	Adana Senatörü <i>M. Yılmaz Mete</i>	İzmir Milletvekili <i>K. Önder</i>
Kars Senatörü <i>S. Atalay</i>	Manisa Milletvekili <i>V. Bakurlu</i>	Yozgat Senatörü <i>S. Artukmaç</i>
Kars Milletvekili <i>K. Güven</i>	Aydın Senatörü <i>H. Goral</i>	Kastamonu Milletvekili <i>M. Seydibeyoğlu</i>
Zonguldak Senatörü <i>M. A. Pestilci</i>	Kars Milletvekili <i>K. Okyay</i>	Malatya Senatörü <i>N. Akyurt</i>
Kars Milletvekili <i>T. Artaç</i>	Antvin Milletvekili <i>N. Budak</i>	İzmir Milletvekili <i>C. Karagözoğlu</i>
Zonguldak Milletvekili <i>A. Güner</i>	Kırşehir Milletvekili <i>M. Aksoy</i>	Çanakkale Milletvekili <i>M. Çalikoğlu</i>
İstanbul Milletvekili <i>B. Ersoy</i>	Sakarya Milletvekili <i>H. Uysal</i>	Muş Milletvekili <i>N. Neftçi</i>

Akaryakıt anadepo depolama ve anadepoda satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve anadepoların devletleştirilmesi hakkında kanun tasarısı

GENEL GEREKÇE

12 Mart 1971 tarihli Muhtıradan sonra kurulan Hükümet Programında; uzun vâdeli enerji plân ve programlanmasında ve enerjinin emniyet içinde sağlanmasında, stoklar ve kaynakların Devletin elinde ve kontrolünde bulunmasının zorunlu olduğu gerekçesiyle akaryakıt anadepo depolama ve satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve özel sektör elinde bulunan akaryakıt anadepolarının devletleştirilmesi öngörülmüştür.

Hükümet Programında bu prensibin yer almasının nedeni Millî Güvenlik, sanayinin güvenliği ve emniyetli çalışma için gerekli olan akaryakıt stoklarının şimdiye kadar yeterince sağlanamamış olmasıdır.

Kıbrıs krizleri, rafinerilerde yapılan grevler, zaman zaman gazyağı, motorin ve Fuel-oilde görülen darlıklar bunun en açık delilleridir.

Bugün bütün dünyada Devletin ekonomik hayata müdahalesi artmış ve kamu hizmeti, kamu yararı kavramları çok geniş olarak yorumlanmaya başlamış ve bu sebeple birçok hizmetler kamu hizmeti sayılarak bu alanlara Devletin müdahale gereği duyurulmuştur. Esasen bir ihtiyacın kamu hizmeti niteliğini kazanacak derecede önemli olup olmadığını takdir yetkisi idare edenlere aittir. İdare edenler bir konuda kamu ihtiyacının tam olarak giderilmediğini ve bu durumun kamu düzenini sarstığını ve devamlı nitelikte olan bu kamu ihtiyacının Devletin katılması ile giderilebileceğini takdir ederlerse bu takdirlerini bir kanunla tespit ederler.

Nitekim, 1961 Anayasasının 40 nci maddesinde herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetinin varlığı tespit edildikten sonra, bu hürriyetlerin kamu yararı amacıyla kanunla kısıtlanabileceği esası konulmuştur.

Kamu hizmeti şekline sokulan bir kamu ihtiyacı yeniden ihdas edilen bir hizmet olabileceği gibi bazen de özel teşebbüs eliyle yapılan bir hizmet olabilir.

Bir ihtiyacın kamu hizmeti şekline sokulması ve kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel sektörün kamu yararının gerektirdiği hallerde devletleştirilmesi, Devletin ülkesinde bulunan taşınır ve taşınmaz mallar ile çalışma konuları üzerindeki mutlak hâkimiyet hakkından doğar ve toplum yararını gerçekleştirmek konusunda idare edenlerin sahibolduğu takdir yetkisine dayanır. Bu bakımdan mutlak ve vazgeçilmez bir haktır.

İşte bu sebeplerdir ki, 1961 Anayasasının 39 ncu maddesinde devletleştirmeye yer verilmiş ve kamu hizmeti niteliği taşıyan özel sektöre, kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve bedel ödenmek şartıyla el konulabileceği hükmü konulmuştur.

Hükümet Programında öngörülen anadepo satış işleri ve anadepoların devletleştirilmesini gerçekleştirmek üzere, bugüne kadar toptan ve perakende fiyatları Devletçe tayin edilmek suretiyle özel sektör eliyle yapılan akaryakıt ticareti, a) tedarik - depolama, anadepodan satış ve b) dağıtım olarak iki bölüme ayrılmış ve tedarik - depolama ve anadepodan satış işleri kamu hizmeti niteliğinde sayılmıştır.

Burada, şimdiye kadarki tatbikat gözönünde tutularak bu iki safhamın kesinlikle birbirinden ayrılıp ayrılmayacağı akla gelebilir.

Petrol Ofisi dışında bu işi yapan şirketler, ayrı tüzel kişilikleri olmasına rağmen, esasen rafineri şirketleri ile bağlı (Affiliâte) şirketler şeklindedirler. Bu şirketlerin çalışmaları arasında, üretim - rafinaj - depolama ve dağıtım safhaları ilişkileri daima vardır ve dünya çapında büyük tröslere bağlı olan bu şirketler kârlarını bu dört safhada birlikte mütalâa ederek çalışmalarını bu esasa göre düzenlerler ve anagayeleri Türkiye'de elde ettikleri hampetrolün elde edilen akaryakıtın satışı olmayıp, dünyanın çeşitli bölgelerinden getirdikleri hampetrolün Türkiye'de satmak, yani kendi hampetrollerine pazar bulmaktır.

İşte bu sebeptendir ki, yurdumuzun ekonomi ve savunmasının temel maddelerinden olan akaryakıtta millî gereklere uygun tedbirleri almak, kendi politikaları dışında kalabilir veya politikalarına uymayabilir.

Özellikle depolama yönünden söz konusu olan bu eksiklik, 1964 Kıbrıs krizinde ve rafinerilerde yapılan grevlerde daima bir problem olarak ortaya çıktığı gibi, stoksuzluk ve yerine göre depo kurmamaktan dolayı zaman zaman sivil ihtiyaçlar dâhi karşılanamaz hale gelmiştir.

Yukarıdaki düşünce ile, Hükümet Programında, bir teşebbüs bölümü olarak anadepo depolama ve satış işleri, dağıtım işinden ayrılmıştır.

Bu faaliyet, akaryakıtın rafineriden (rafineri anadeposundan) çıkışından başlayarak;

- a) Rafineri - anadepo veya ithal limanı - anadepo nakliyatı,
- b) Anadepo depolama ve stok işleri ve
- c) Anadepodan yapılan satış kapsar.

Rafineriler, Türkiye ihtiyacı için gerekli olan miktarı zorunlu olarak, anadepo işlerini yapan ulusal örgüte satacaklar, rafineri anadepo arasındaki nakliyat ve akaryakıt ithalatı bu ulusal örgüt tarafından yapılacak, anadepo ve depolama stok işleri yine bu ulusal örgüt tarafından millî ekonomi ve yurt savunması gereklerine uygun olarak, genel ulusal akaryakıt plânlaması çerçevesinde yapılacak ve fakat anadepodan dağıtım şirketlerine yapılan satıştan itibaren dağıtım yine serbest ticaret esaslarına uygun olarak cereyan edecektir.

Bu suretle, ulusal ekonomi ve yurt savunması bakımından hayatî önemi olan akaryakıtın temini, anadepoya taşınması stoklanması ve kontrolü % 100 Devletin elinde bulunacak ve uzun vâdeli, enerji, plân ve programlarının yapılması ve enerjinin stok kaynaklarının Devletin elinde bulundurulması sağlanmış olacaktır.

MADDELERİN GEREKÇESİ

Madde 1. — Genel gerekçede etraflıca açıklanan sebeplerle Türkiye sınırları içindeki rafinerilerde üretilen veya ithal edilen akaryakıtın anadepo depolama ve satış işleri bir ulusal örgüt eli ile yapılacaktır. Bu ulusal örgütün hangi Kamu İktisadî Teşebbüsü olduğu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirlenecektir.

Bu örgüt, merkezi idareye dâhil genel ve katma bütçeli bir daire olmayıp, Kamu İktisadî Teşebbüsü olacaktır. Bu suretle Devletin ekonomik hayatın gereklerine uygun bir biçimde örgütlenmesi ve ekonomiye uyumunun sağlanması mümkün olacaktır.

Maddede anadepo depolama ve satış işleri Devlet eliyle yapılacak olan petrol ürünleri belirlenmiş olmakla beraber, ileride ürün cinsi bakımından madde kapsamının genişletilmesinde, işlemlere sürat ve esneklik kazandırılması bakımından Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Madde 2. — Birinci maddede sayılan işleri yapabilmek üzere, Türkiye'deki rafinerilerde üretilen birinci madde kapsamına giren petrol ürünlerinden Türkiye ihtiyaçları için gerekli olan miktarının, ulusal örgüte satılması zorunluluğu konulmuştur.

Petrol Kanununun 13 ncu maddesi ile bir paralellik taşıyan bu maddeye göre, rafineriler üretilen ürünün Türkiye ihtiyacını karşılayan kısmını ihraç edemezler.

Bunu sağlamak için de gerektiğinde Petrol Kanununun 13 ncu maddesine göre Bakanlar Kurulunca Türkiye ihtiyacı tespit edilerek, bir rafinerinin Türkiye ihtiyacına tahsis etmek zorunda olduğu miktar tespit edilebilecektir.

İkinci fıkrada petrol ürünleri ithalatının da Devlet eliyle yapılacağı düzenlenmiştir.

Esasen, bugünkü dış ticaret rejimine göre, petrol ürünlerinin ithali serbest olmayıp, kotaları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı emrindedir ve bakanlığın izni ile bu kotalara dahil ürünlerin ithali mümkündür.

Madde 3. — Anadepo depolama ve satış işlerinin Devlet eliyle yapılması suretiyle anadepo, depolama ve satış işleri kamu hizmeti haline sokulduğundan, kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel sek-

tör Anayasasının 39 ncu maddesindeki esaslara uygun olarak devletleştirilmiştir. Devletleştirme tabii olarak anadepo işletmesinin devamı için gerekli olan bütün taşınır, taşınmaz malları kapsamaktadır.

Madde 4. — Dördüncü maddede anadepo tarifi verilmiş olup, bu tarife giren anadepoları ismen belirtmek görevi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına verilmiştir.

Madde 5. — Devletleştirilecek anadepolar için Anayasasının 39 ncu maddesine uygun olarak bedel ödeneği kanunda hükme bağlanmıştır. Ödenecek bedellerin hesaplanma esas ve usulleri bir yönetmelikle düzenlenecektir.

Devletleştirilecek anadepo bedelleri taksitle ödeneceğinden, taksitlere belli bir faiz yürütülmesi uygun görülmüştür.

Madde 6. — Devletleştirme işlemlerinin en kısa sürede tamamlanması için kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 1 ay içinde tespit, değerlendirme ve devir işlemlerini yapacak olan komisyonlar kurulacaktır.

Komisyonların kimlerden meydana geleceği, ve nitelikleri ve yönetmelikle düzenlenecek konular maddede belirtilmiş ve komisyonların kendilerine verilen işleri 6 ay içinde bitirmeleri öngörülmüştür.

Madde 7. — Komisyonların tespit ve değerlendirme işlerini bitirmelerinden sonra yapılacak devir - teslim ve mülkiyet ve yönetimin Devlete geçişini düzenlemektedir.

Madde 8. — Tespit ve değerlendirme sonuçlarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına açılacak dava sürelerine başlangıç olmak üzere ilgililere tebliğini düzenlemektedir.

Madde 9. — Anadepolarda çalışan personeli devralacak Kamu İktisadi Teşebbüsü bünyesine almak, Devlet bakımından gerekli olmadığı gibi, bu personelin içinde bulunduğu statü, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışanların statüsünden çok farklı olduğundan, bunların hizmetlerine devamları birçok problemler çıkarabilir.

Ayrıca, Türk çalışma mevzuatında işyerlerinin devri halinde işçilerin de devri mecburiyeti bulunmayıp, bu sebeple bir ödeme yapma zorunluluğu da yoktur. Mevzuat dışında iş hukuku ile ilgili mahkeme içtihatları da bu yönde gelişmektedir.

Madde 10. — Bu madde ile anadepo işletmesi üzerinde bulunan çeşitli yükümlülüklerin devir - teslim tarihinden itibaren kalkması öngörülmüştür.

Bu düzenleme Devlet için bir zorunluluk olmakla beraber, üçüncü kişilerin bundan zarar görmemesi ve teminat hukukunun zedelenmemesi için devletleştirme bedellerinin T. C. Ziraat Bankasında bloke edilmesi ve anlaşmazlığın çözümlenerek yükümlülüklerin kalkmasından sonra hak sahiplerine ödenmesi düzenlenmiştir.

Ayrıca, anadepo tesislerinin kullanılmasına engel olmaması ve devamında zorunluluk bulunan hallerde bazı yükümlerinin devamı Kamu İktisadi Teşebbüsünün iznine bağlanmıştır.

Madde 11. — Dava açma süresi 30 gün olarak tespit edilmiş ve işlemlerin aksamaması için yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceği önerilmiştir. Davalar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına karşı açılacaktır.

Madde 12. — Kanunun tatbikatını çabuklaştırmak üzere komisyonlarda çalışanlara verilecek ücretler ve diğer giderler için bir fon kurulması gerekli görülmüştür.

Fonun parası anadepoları devralacak kuruluşça verilecek ve fondan yapılacak harcamaların esas ve usulleri yönetmelikle düzenlenecektir.

Madde 13. — Bu kanun tatbikatı için yapılması maddelerde işaret edilen yönetmelik, konunun Maliye Bakanlığını da ilgilendirmesi sebebiyle Maliye ve Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıkları tarafından birlikte hazırlanacaktır.

Geçici Madde 1. — Kanunun yürürlüğe girmesi ile derhal depolara el konulması mümkün olmayacağından tespit - değerlendirme, devir - teslim işlerine kadar hizmetin aksamaması gereklidir. Bu hizmetin bir gün dahi aksaması kamu düzenini sarsıcı niteliktedir. Bu nedenle kanunun yürürlük tarihinden devir teslim tarihine kadar Devletin gözetimi altında işletmeye devam esası konulmuştur.

Ancak, hizmetin iyi işlememesi halinde Komisyonea yapılacak normal tespit ve değerlendirme işleri beklenilmeyen işleme el konulabilecektir. Bu takdirde, işletmecinin ileride, el konulan taşınır - taşınmaz malları ile ilgili bir iddiasının olmaması için anadepolardaki bütün mevcut, değerlendirmeye esas olacak nitelikleri belirtmek suretiyle, ayrı ayrı tespit edilecektir.

Geçici Madde 2. — Bu maddenin de amacı, geçici birinci maddede olduğu gibi hizmetin aksaması ve kamu düzeninin sarsılmamasıdır. Şöyle ki; rafineri ile anadepolar arasındaki akaryakıt nakliyatı yapan Türk bandıralı tankerler eski anadepo işletmecisine taşıma mukavelesi ile bağlı olabilir ve eski anadepo şirketi bu mukavelelerin sona erdirilmesinde veya taşımada güçlükler çıkarabilir. Bu takdirde belli sayıda olan tanker sayısını kısa bir sürede artırmak imkânı bulunmadığı ve Kabotaj Kanunu gereğince Türk karasularında mal taşıma işleri Türk gemilerinin tekeline bulundurulmuş hizmetin aksaması mutlakdır. Buna mani olmak üzere belirlenecek geçici bir sürede ihtiyacı karşılayacak tonajdaki ve gemi ve donatan isimleri ile belirli Türk tankerlerini devralan Kamu İktisadî Teşebbüsü emrine tahsisi için Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

Madde 12 ve 13. — Yürürlük ve yürütme maddeleridir.

Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 35 arkadaşının, Akaryakıt anadepo depolama ve anadepoda satış işlerinin Devlet eliyle yapılması ve anadepoların Devletleştirilmesi hakkında kanun tasarısı

KAPSAM

Anadepo satış işlerinin Devlet eliyle yapılması :

MADDE 1. — Türkiye sınırları içindeki rafinerilerde üretilen veya ithal edilen asfalt, LPG, madeni yağlar ve madeni yağ yapımında kullanılan çeşitli katkı maddeleri ile kimyevi maddeler dışında kalan bütüm petrol ürünlerinin anadepolarda depolama ve satış işleri Devletçe kurulmuş veya kurulacak Kamu İktisadi Teşebbüsleri eliyle yapılır. İlgili Kamu İktisadi Teşebbüsü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirlenir.

Bakanlar Kurulu, yukarıda sayılan akaryakıt cinslerine yenilerini eklemeye yetkilidir.

Akaryakıtın temini :

MADDE 2. — Türkiye'deki rafinerilerde üretilen, birinci madde kapsamına giren ürünlerin, yurt ihtiyacını karşılayacak miktarının, anadepo depolama ve satış işleri ile görevli Kamu İktisadi Teşebbüsüne satılması zorunludur.

Gerektiğinde, birinci maddede belirlenen petrol ürünleri ithalatı bu Kamu İktisadi Teşebbüsü eliyle yapılır.

Anadepoların devletleştirilmesi :

MADDE 3. — Birinci madde kapsamına giren akaryakıt anadepoları ve bu tesislerin işletilmesi için gerekli bulunan taşınır - taşınmaz mallar devletleştirilmiştir.

Anadepoların tanımı ve belirlenmesi :

MADDE 4. — Yurt dışından veya yurt içi rafinerilerden gelen akaryakıtın şirket veya müesseselerin dağıtım teşkilâtına veya müşterilerine intikalinden önce toplandığı yere (Anadepo) denir.

Bu tanımın kapsamına giren anadepoların hangileri olduğu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından belirlenir.

Bedelin hesaplanması ve ödemenin şekli :

MADDE 5. — Devletleştirilecek anadepolar için ödenecek bedellerin hesaplanma esas ve usulleri, yönetmelikle saptanır.

Devletleştirilen anadepoların bedeli Maliye Bakanlığınca bütçeye konulan ödeneklerle 10 eşit taksitle ödenir ve bu ödemelerde yıllık % 2,5 faiz yürütülür.

TESPİT VE DEĞERLENDİRME KOMİSYONLARI

Komisyonların kuruluşu ve çalışması :

MADDE 6. — Devletleştirilen akaryakıt anadepo tesisleri kapsamına giren taşınır - taşınmaz malların tespiti, değerlendirilmesi, devir ve teslim işleri, bu maksatla kanunun yürürlüğünden itibaren bir ay içinde kurulacak komisyonlar eliyle yürütülür.

Bu komisyonlar, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temsilcisi başkanlığında, yönetmeliğinde gösterilen usule göre, davet edilecek Maliye Bakanlığı, devralacak Kamu İktisadi Teşebbüsü, Bayındırlık Bakanlığı temsilcileri ile şirketin görevlendirdiği yetkili bir temsilci olmak üzere beş kişiden kurulur.

Komisyon üyelerinin söz konusu tespit ve değerlendirme işlemlerini yapabilecek nitelik ve yetenekte olmaları şarttır.

Komisyon en az Başkan dahil dört üyenin iştirakiyle çalışabilir, kararlar çoğunlukla verilir, oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

Komisyonu temsilci seçilmesi, toplanma, çalışma, karar verme esas ve usulleri, yönetmelikte düzenlenir.

Komisyonlar, kuruluşundan itibaren en geç altı ay içinde tespit ve değerlendirme işlemlerini bitirerek anadepo tesislerinin devir ve teslimini sağlarlar.

Devir ve intikal :

MADDE 7. — Komisyon tespit ve değerlendirme işlemlerini bitirip bir tutanakla karara bağladıktan sonra, bu karara itiraz edilmiş olsun olmasın,, anadepo tesisleri Devlet adına, komisyondaki Bakanlık temsilcileri tarafından teslim alınıp, yine Komisyonun depoları devralacak Kamu İktisadi Teşebbüsü temsilcisine teslim edilir.

Devir - teslim tarihinden itibaren mülkiyet ve yönetim devralan Kamu İktisadi Teşebbüsüne geçer.

Taşınmaz malların tapu sicil ve kayıtlarında gerekli düzeltmelerin yapılması Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca ilgili Tapu Sicil Muhafızlığından istenir.

Komisyon kararları :

MADDE 8. — Komisyonlar yaptıkları tespit, değerlendirme devir ve teslim işlemlerini dört nüsha tutanağa bağlar ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına tevdi ederler.

Komisyon kararları kesindir.

Bakanlık, kendisine tevdi edilen tutanakları Maliye Bakanlığı, anadepo sahibi şirket ve anadepoyu devralan Kamu Kuruluşuna tebliğ eder.

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Anadepolarda çalışan personel :

MADDE 9. — Anadepolarda çalışan personelin devralınması veya bunlara herhangi bir ödeme yapılması söz konusu değildir.

Anadepo işletmesi üzerinde bulunan yükümlülükler :

MADDE 10. — Devletleştirilen anadepo işletmesi üzerinde bulunan; ihtiyatî tedbir, ihtiyatî ve icrai haciz ve ipotek gibi yükümlülükler anadeponun Devlete devir teslim tarihinde kalkar.

Şu kadar ki, ödenecek olan devletleştirme bedellerine ait taksitler, T. C. Ziraat Bankasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı emrindeki bir hesaba yatırılır.

Bu gibi hallerde, durum Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yükümlülüğü koyan merci, makam ve kişilere duyurulur.

Yükümlülüklerin kalkması halinde, bedeller anadepo sahibine ödenir veya yetkili mercilerden tebliğ edilecek karara göre işlem yapılır.

Yükümlülük karşılığı bankaya yatırılacak meblâğ, yükümlülük miktarı ile sınırlıdır geri kalanı hak sahibine ödenir.

Taşınmaz mallar üzerinde bulunan intifa hakkı, geçit hakkı, v.b. gibi mülkiyetten gayri aynı haklardan, kalmasında zorunluluk bulunanlar devralan Kamu İktisadî Teşebbüsünün izni ile devam edebilir.

Dâva süresi ve ehliyeti :

MADDE 11. — Bu kanuna göre yapılan işlem ve eylemlerden doğan anlaşmazlıklar Danıştayda çözümlenir.

Dâva açma süresi her çeşit bildirimlerden itibaren 30 gündür.

Bu kanundan doğan dâvalarda; yürütmenin durdurulması kararları verilemez.

Açılacak olan dâvalarda husumet Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yönelir.

Fon kurulması :

MADDE 12. — Bu kanuna göre yapılacak Komisyon çalışmalarının giderleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı emrine T. C. Ziraat Bankasında kurulacak bir fondan karşılanır.

Fonun karşılığı, anadepo tesislerini devralan Kamu İktisadî Teşebbüsünce karşılanır. Teşebbüs tarafından fona yapılacak ödemelerin miktarı ve zamanı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca belirtilir.

Komisyonun memur statüsündeki üyelerine kanunî gündelik ve yolluklarından başka zorunlu giderlerini karşılamak üzere, günde 100'er lira ödenir.

Fondan yapılacak harcamalar ve mahsup işleri 2490 sayılı Araştırma Eksiltme ve İhale, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunlarıyla Sayıştay vizesine tabi değildir.

Fondan yapılacak harcamaların şekli ve usulü yönetmelikle düzenlenir.

Yönetmelik düzenlenmesi :

MADDE 13. — Bu kanuna göre hazırlanacak yönetmelik, Maliye ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarınca birlikte düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Kanunun yürürlüğe girmesinden, devletleştirilen anadepoların ilgili Kamu İktisadî Teşebbüsünce devir ve teslim alınmasına kadar geçecek sürede, anadepo işletme faaliyetine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca, devralan Kamu İktisadî Teşebbüsü bünyesinden tayin olunacak bir görevlinin gözetimi altında devredecek işletmeci nam ve hesabına devam olunur.

Bu geçici sürede, hizmetin iyi işlememesi halinde, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine o yer hukuk mahkemesince yapılacak, anadepodaki mevcudun değerlendirmeye esas olacak nitelikleriyle tespitinden sonra, Bakanlıkça alınacak bir kararla işletmeye el konulur.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren, herhangi surette rafine ri - anadepo taşımalarının aksamaması için, bu taşımayı yapan Türk tankerlerinden ihtiyacı karşılayacak tonajdaki tankerler, gemi ve donatan isimleri belirlenmek suretiyle, Bakanlar Kurulu kararı ile ve bu kararda belirtilen geçici bir süre için anadepoyu devralan Kamu İktisadî Teşebbüsü emrine tahsis edilebilir.

Bu takdirde tanker sahiplerine cari navlunlara göre ödeme yapılır.

Yürürlük :

MADDE 14. — Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

MADDE 15. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyonu

Esas No. : 1/656 - 2/35 - 631 - 632

20 . 12 . 1972

Karar No. : 2

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümetçe sevk edilen Petrol Reformu kanun tasarısı, (1/656) ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve 10 arkadaşının, Petrol Kanununun bâzı maddelerini değiştirilmesi ve bâzı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun teklifi. (2/35), C. S. Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının, Petrol Ofisinin kaldırılması ve mal varlığının Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına devri, ve bu ortaklıkça kurulacak dağıtım şirketine tahsisi hakkında kanun teklifi. (2/631), C. S. Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının, 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunda değişiklik yapan 6558 ve 6987 sayılı kanunların bâzı maddelerinin değiştirilmesi, bâzı madde ve fıkraların kaldırılması, bâzı maddelerine fıkralar ve kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/632), C. S. Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ve 36 arkadaşının, Akaryakıt Anadepo depolama ve anadepoda satış işlerinin devlet eliyle yapılması ve anadepoların devletleştirilmesi hakkında kanun teklifleri, (2/635) birlikte müzakere edilmiş ve Hükümet tasarısı olan Petrol Reformu kanun tasarısını esas olmak üzere tetkik ve müzakereye tabi tutulmuştur.

Mezkûr tasarı, maddeler ve gerekçelerde yapılan değişikliklerle ilişikteki şekilde kabul edilmiştir.

Ancak; yeni bir 7 nci madde ilâve edildiği için 7 nci maddeden sonra madde numaralarında düzeltmeler yapılmıştır.

Madde 56'a 9 ve 10 numara ile iki Geçici Madde eklenmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmesi dileğiyle Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Geçici Komisyon Başkanı

Aydın

N. Mentese

Sözcü

Mardin

E. Kemal Aybar

Kâtip

Malatya

A. Karaaslan

Adana

Muhalifim

Söz hakkım mahfuzdur

Ali Rıza Güllüoğlu

Bursa

C. Külâhlı

Kastamonu

H. Tosyalı

İmzada bulunamadı

Konya

Muhalifim

Söz hakkım mahfuzdur

Ö. Ölçmen

Nevşehir

E. Karathoğlu

Kayseri

E. Turgut

Tokat

O. Hacıbaloğlu

Trabzon

M. Ali Oksal

Yozgat

Bâzı maddelere muhalifim

Söz hakkım mahfuzdur

Doç. Dr. C. Sungur

Zonguldak

Muhalifim

Söz hakkım mahfuzdur

H. Baytürk

Burdur

Muhalifim

N. Yavuzkan

Niğde

Söz hakkım mahfuzdur

M. Ocakcıoğlu

PETROL REFORMU KANUN TASARISININ BAZI MADDELERİNİN
GEREKÇE DEĞİŞİKLİKLERİ

Madde 1. — Gerekçesi :

Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının kamu ve özel teşebbüs eliyle hızla, sürekli ve verimli bir şekilde aranmasını ve geliştirilip kıymetlendirilmesinin sağlanması bu maddenin hedefidir.

Bu maksada uygun olduğu nispette yabancı menşeli petrol ile yapılan petrol ameliyeleri de bu kanun hükümlerinden faydalanır.

Devlet adına petrol araması ve işletmesini yapacak olan kuruluşun, bütün faaliyetlerini entegre bir şekilde yürütebilmesi için bir şirkette toplanması ve bu şirketin gerek Avrupa ve gerekse petrol istihsalı fazla olan komşu devletlerdekine benzer bir yapıya sahibolması petrol endüstrisinin kazanılmaz bir şartıdır.

Madde 3. — Gerekçesi :

Bu maddede yapılan değişiklikle, Devlet adına ruhsatname verilmesi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına inhisar ettirilmiştir. Diğer yandan bu kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, kollektif veya âdi komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tacir sayılan tüzel kişilere de, müsaade, arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesi, karma ekonomi prensipleri ışığında, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile beraber mütalâa edilmiştir.

Ancak; belge verilmesi hususu Bakanlar Kurulunun kararına bağlanmıştır. Bakanlar Kurulu millî menfaatler açısından konuyu inceliyecek ve yarısından fazla sermayesi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına aidolmak şartıyla, ortak şekilde kurulan, şirketlere de belge verebilecektir.

Madde 5. — Gerekçesi :

Bu maddede yapılan değişiklikle, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde bulunan ve Petrol Kanununun şümulü dışında kalan petrol faaliyetlerini yürüten Akaryakıtlar Dairesi, Petrol Dairesi ile birleştirilmiş ve her iki kuruluşun Bakanlığa bağlanması uygun görülmüştür.

Madde 7. — Gerekçesi :

Petrol Kanununun 19 - 1 nci maddesindeki Petrol Dairesi Reisinin atanmasıyla ilgili hükmün, Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün, kurulması ve 3656 sayılı Kanunun 657 sayılı Kanunla kaldırılması üzerine, yeniden ele alınmış ve tasarının madde 6'sından sonra madde 7 olarak ilâvesi uygun görülmüştür.

Madde 56. — Gerekçesi : (Tasarının 55 nci maddesindeki gerekçe)

Kaldırılan hükümler :

3 ncü maddenin 27 nci fıkrasında yazılı «Petrol Komiserliği» ibaresi ve bununla ilgili 21 nci ve 28 nci madde Millet Meclisi Petrol Araştırma Komisyonlarının tavsiyeleri ve uygulama sonuçları gözönünde bulundurularak kaldırılmıştır.

16 ncı madde nizamnamede yapılabilecek değişiklikleri kanunla tahdit gibi olumsuz bir hüküm ihtiva etmektedir. Nizamnemelerin kanuna uygun olması ve kanunla verilen hakların nizamnamelerle ihlâl edilmemesi tabii bir husustur. Bu itibarla hukuk sistemimize uymayan maddenin kaldırılması gerekmiştir.

22 ncı maddede yer alan 1 nci ve 2 nci fıkra hükümleri 23 ncü maddeye dahil edildiğinden ve atıfta bulunan 56 ncı maddenin 3 ncü fıkrasıyla 69 ncü maddenin 2 nci fıkrasında yazılı hükümler kaldırılmış olduğundan, maddeye lüzum kalmamıştır.

51 ncı maddenin 4 ncü fıkrası hükmü diğer maddelerde yer alan açık hükümler karşısında gerekli görülmemiştir.

76 ncı maddenin 2 nci fıkrası, 60 ncı maddede yapılan değişikliğe paralel olarak metinden çıkarılmıştır.

100 ncü ve 111 ncı maddeler, petrol hakkı sahiplerinin yaptıkları petrol ameliyeleri Petrol Kanununun «Vergilendirme» başlığı taşıyan 6 ncı kısmında yer alan hükümlerle özel bir vergi rejimine tabi tutulmuştur.

Genel gerekçede açıklanan sebeplerle petrol hakkı sahiplerinin özel bir vergi rejimine tabi olmasına gerek görülmemeyerek bunların da diğer mükellefler gibi Genel Vergi mevzuatına tabi olması öngörülmüş ve söz konusu kısımda yer alan 100 nci ve 111 nci maddeler kanunun metninden çıkarılmış, buna karşılık petrol endüstrisinin hususiyetlerinden doğan ve Genel Vergi mevzuatında bulunmayan indirim ve değerleme hükümleri bu kısımda yer alan 95 - 99 nci maddelerle düzenlenmiştir.

Yeni bir şekil alan 121 nci maddedeki 3 ncü ve 4 ncü fıkralar, bu hükümlere lüzum kalmadığı, 6 ncı kısımdaki bölüm başlıkları ise vergilendirme Genel Vergi mevzuatına gidilmesi nedeniyle metinden çıkarılmışlardır.

Petrol Dairesi Reisliği ile Akaryakıtlar Dairesi Başkanlığının birleştirilmesi bu şekilde bir in-tikal maddesinin getirilmesini gerekli kılmaktadır.

Tasarımın 6 ncı maddesinde yapılan bir değişiklik ile Petrol İşleri Genel Müdürlüğü içerisinde Teftiş Kurulu Başkanlığı teşkili öngörülmüştür. Halen Akaryakıtlar Dairesi Başkanlığında çalışan kontrolörlerin de bilgi ve tecrübeleri gözönünde tutularak mezkûr kurulun esasını teşkil etmeleri uygun olacaktır.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Petrol reformu kanunu tasarısı

MADDE 1. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — Bu kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti petrol kaynaklarının milli menfaatlere uygun olarak, hızla sürekli ve etkili bir şekilde aranmasını, geliştirilmesini ve değerlendirilmesini sağlamaktır.

MADDE 2. — 6326 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 8 nci fıkrasının (a) bendi ile 24, 25, 26, 27, 30, 34, 35 ve 36 ncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilen 27 nci fıkrası (a) bendi olarak adlandırılarak fıkraya aşağıda yazıldığı şekilde (b) bendi ilâve edilmiş ve maddeye ayrıca 41 nci fıkra eklenmiştir.

Madde 3. — 8. a) Arama, keşif, inkişaf, istihsal, tasfiye ve petrokimya ile petrolün ve petrol mahsullerinin depolanmasına, nakledilmesine ve satılmasına; (Petrol mahsullerinin doğrudan doğruya tüketiciye perakende olarak veya tevzi müesseseleri tarafından satışı, satış için gerekli depolama ve nakliye işleri hariç).

24. İçsuların, karasularının veya uluslararası anlaşmalara veya teamüllere göre petrol ameliyatı amacı ile Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında aralıklı veya sürekli olarak kalan arazi de dâhil olmak üzere Türkiye topraklarına «Arazi»;

25. a) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'de ödemekle yükümlü olduğu Kurumlar Vergisi ve tevkifatı ile hissedarlar adına tevkif edilmesi gereken Gelir Vergisi hariç, petrolle doğrudan doğruya ilgili vasıtalı vergilerle, Gümrük vergi ve resimleri dâhil olmak üzere petrolün Türkiye içinde veya dışında en yakın erişilebilir dünya piyasasında evsaf ve izafi ağırlık bakımlarından normal olarak mütad ayarlamalara göre tesbit edilmiş serbest rekabet fiyatına; aynı evsafta petrolün dünya piyasasından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için gerekli bütün giderlerin eklenmesi ile elde edilen meblâğı veya erişilebilir dünya piyasası mevcudolmadığı takdirde petrol hakkı sahibi tarafından Türkiye'de teslim edildiği yerde fiilen uygulanan satış fiyatına «Piyasa fiyatı»; (Bu fıkroda belirtilen serbest rekabet fiyatı ihtiyacın devamlı olarak teminine müsait bir piyasada fiilen sağlanabilen fiyattan yüksek olamaz.)

b) Tasfiye edilmiş petrol mahsullerinden başka petrolün kuyu başından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için Gelir ve Kurumlar vergileri ile bu vergiler sebebiyle tevkif edilmesi gereken vergilerden gayri vasıtalı ve vasitasız vergiler de dâhil olmak üzere gereken bircümle masrafların piyasa fiyatından düşülmesi ile elde edilen rakama «kuyubaşı fiyatı»;

26. Miadı bir yıldan fazla olan malzeme ve tesisat masrafları ve genel idare giderleri haric olmak üzere arama maksadı ile yapılan masraflara «arama giderleri»;

27. a) Miadı bir yıldan fazla olup tesis edilmemiş veya kullanılmamış olan veya testisinden veya kullanılmasına başlanmasından itibaren bir sene sonunda kullanılabilir durumda olan veya hurda kıymeti bulunan tesisat veya malzeme masrafları haric olmak üzere kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu ameliyelere hazırlık için ve bunlara müteferri olarak yapılan bircümle işçilik, yakıt, tamir, bakım, nakliye, ikmal ve malzeme masraflarına «sondaj fer'i giderleri»;

b) Sondaj aletleri ve benzeri teçhizatın haric olmak üzere sondaj fer'i giderleri ile ekonomik miktarda petrol verimi olmayan kuyuların açılmasında kullanılan veya gerekli olan her hangi bir maddi ekonomik değer için yapılan masraflara «yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderleri»;

30. a) Menkul ve gayrimenkul mallara, sınai haklara, menkul kıymetlere ve bunlara taallük eden her nevi hak ve menfaatlere «iktisadi kıymetler»,

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Petrol reformu kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 6326 sayılı Kanunun 3 nci maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 8 nci fıkrasının (a) bendi ile 24, 25, 26, 27, 30, 34, 35 ve 36 ncı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiş aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilen 27 nci fıkrası (a) bendi olarak adlandırılarak fıkraya aşağıda yazıldığı şekilde (b) bendi ilâve edilmiş ve maddeye ayrıca 41 nci fıkra eklenmiştir.

Madde 3. — 8. a) Arama, keşif, inkişaf, işbihsal, tasfiye ve petro - kimya ve petro - kimya hammaddesi üretilmesi ile petrolün ve petrol mahsullerinin depolanmasına, nakledilmesine ve satılmasına; (Petrol mahsullerinin doğrudan doğruya tüketiciye perakende olarak veya tevzi müesseseleri tarafından satışı, satış için gerekli depolama ve nakliye işleri hariç.)

24. İçsuların, karasularının veya uluslararası anlaşmalara veya teamüllere göre petrol ameliyatı amacı ile Türkiye'nin tasarruf edebileceği karasuları dışındaki suların altında aralıklı veya sürekli olarak kalan arazi de dahil olmak üzere Türkiye topraklarına «Arazi»;

25. a) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'de ödemekle yükümlü olduğu Kurumlar Vergisi ve tevkifatı ile hissedarlar adına tevkif edilmesi gereken Gelir Vergisi hariç, petrolle doğrudan doğruya ilgili vasıtalı vergilerle, Gümrük vergi ve resimleri dahil olmak üzere petrolün Türkiye içinde veya dışında en yakın erişilebilir dünya piyasasında evsaf ve izafi ağırlık bakımlarından normal olarak mutad ayarlamalara göre tespit edilmiş serbest rekabet fiyatına; aynı evsafta petrolün dünya piyasasından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için gerekli bütün giderlerin eklenmesi ile elde edilen meblâğı veya erişilebilir dünya piyasası mevcudolmadığı takdirde petrol hakkı sahibi tarafından Türkiye'de teslim edildiği yerde fiilen uygulanan satış fiyatına «Piyasa fiyatı»; (Bu fıkroda belirtilen serbest rekabet fiyatı ihtiyacın devamlı olarak teminine müsait bir piyasada fiilen sağlanabilen fiyattan yüksek olamaz.)

b) Tasfiye edilmiş petrol mahsullerinden başka petrolün kuyu başından Türkiye'de teslim edildiği yere kadar getirilmesi için Gelir ve Kurumlar vergileri ile bu vergiler sebebiyle tevkif edilmesi gereken vergilerden gayri vasıtalı ve vasıtasız vergiler de dahil olmak üzere gereken bircümle masrafların piyasa fiyatından düşülmesi ile elde edilen rakama «kuyubaşı fiyatı»;

26. Miadı bir yıldan fazla olan malzeme ve tesisat masrafları ve genel idare giderleri haric olmak üzere arama maksadiyle yapılan masraflara «arama giderleri»;

27. a) Miadı bir yıldan fazla olup tesis edilmemiş veya kullanılmamış olan veya tesisinden veya kullanılmasına başlanmasından itibaren bir sene sonunda kullanılabilecek durumda olan veya hurda kıymeti bulunan tesisat veya malzeme masrafları haric olmak üzere kuyu açma, temizleme, derinleştirme, bitirme veya bu ameliyelere hazırlık için ve bunlara müteferri olarak yapılan bircümle işçilik, yakıt, tamir, bakım, nakliye, ikmal ve malzeme masraflarına «sondaj fer'i giderleri»;

b) Sondaj aletleri ve benzeri teçhizatın haric olmak üzere sondaj fer'i giderleri ile ekonomik miktarda petrol verimi olmayan kuyuların açılmasında kullanılan veya gerekli olan her hangi bir maddi ekonomik değer için yapılan masraflara «yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderleri»;

30. — a) Menkul ve gayrimenkul mallara, sınai haklara, menkul kıymetlere ve bunda taallük eden her nevi hak ve menfaatlere «İktisadi kıymetler»;

(Hükümetin teklifi)

b) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'deki petrol ameliyatı ile ilgili olarak kullanmaya tahsis ettiği sermaye mevcutlarının Vergi Usul Kanununa göre hesaplanmış kıymetine «sermaye mevcutları esası»;

c) Vergi Usul Kanununda değerlendirme ölçüleri gösterilen ekonomik işletmelere dâhil kıymetler ile petrol hakkı sahibinin aynı kanunun hükümleri gereğince sermaye hesabına alıp aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderlerine «sermaye mevcutları»;

34. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına «Bakan»;

35. Bu kanunun uygulanması ile görevlendirilen kuruluşa «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü»;

36. Petrol İşleri Genel Müdürüne «Genel Müdür»;

41. Millî ekonominin ihtiyaçları, petrol varlığının korunması ve sahanın verimi göz önünde bulundurularak Petrol İşleri Genel Müdürlüğünce her bir kuyu itibarıyla ekonomik olduğu kabul ve tesbit edilecek 24 saatlik verime «ekonomik miktarda petrol»;

MADDE 3. — 6326 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 6. — Müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi ile belge alma hakkı Devlet adına Kamu İktisadi Teşebbüslerine aittir.

Bu kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, kolektif ve âdi komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tacir olan tüzel kişilere de, müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi verilebilir. Bu kişilere, sermayelerinin yarısından fazlası Devlete aidolmak kaydıyla ve Bakanlar Kurulu Kararı ile belge verilmesi de mümkündür.

MADDE 4. — 6326 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 12. — 2. Bakanlar Kurulu kararıyla bu hükme istisna tanınabilir. Bu karar aleyhine 1 nci fıkradaki şahıslar tarafından adli ve idari kaza mercilerine müracaat olunamaz.

MADDE 5. — 6326 sayılı Kanunun 17 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 17. — Bu kanunun ve petrol mahsulleri ile ilgili diğer mevzuatın tatbiki ile görevli katma bütçeli ve tüzel kişiliği haiz olmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı bir Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

MADDE 6. — 6326 sayılı Kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 18. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bir Genel Müdürün idaresi altında merkez kuruluşu ile merkez kuruluşu dışında bölge müdürlüklerinden teşekkül eder.

Merkez Kuruluşu Genel Müdürün idaresi altında Genel Müdür yardımcıları ile müşavirler, başmühendisler, mühendisler, kimya mühendisleri, jeologlar, jeofizikçiler, uzmanlar, müşavir avukatlar, müdürler, kontrolörler ve diğer memurlardan teşekkül eder.

Bölge kuruluşu, merkez kuruluşuna bağlı olup, Genel Müdürün teklifi ve Bakanın onayı ile münasip yerlerde kurulur. Her bölge müdürlüğü bir müdürün idaresi altında jeologlar, mühendisler, teknisyenler ve memurlardan teşkil olunur.

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

b) Petrol hakkı sahibinin Türkiye'deki petrol ameliyatı ile ilgili olarak kullanmaya tahsis ettiği sermaye mevcutlarının Vergi Usul Kanununa göre hesaplanmış kıymetine «sermaye mevcutları esası»;

c) Vergi Usul Kanununda değerlendirme ölçüleri gösterilen ekonomik işletmelere dahil kıymetler ile petrol hakkı sahibinin aynı kanunun hükümleri gereğince sermaye hesabına alıp aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve yurt ekonomisi yönünden verimi olmayan kuyuların açılma giderlerine «sermaye mevcutları»;

34. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanına «Bakan»;

35. Bu kanunun uygulanması ile görevlendirilen kuruluşa «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü»;

36. Petrol İşleri Genel Müdürüne «Genel Müdür»;

41. Millî ekonominin ihtiyaçları, petrol varlığının korunması ve sahanın verimi göz önünde bulundurularak Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne her bir kuyu itibarıyla ekonomik olduğu kabul ve tespit edilecek 24 saatlik verime «Ekonomik miktarda petrol»;

MADDE 3. — 6326 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 6. — Müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi ile belge alma hakkı Devlet adına 6327 sayılı Kanunla bu maksatlar için kurulmuş olan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına aittir.

Bu kanundaki esaslara uygun olmak şartıyla, kolektif ve âdi komandit şirketler dışında kalan ve Türkiye Cumhuriyeti kanunları ile yabancı devletler mevzuatına göre tâcir olan tüzel kişilere de, müsaade, arama veya işletme ruhsatnamesi verilebilir. Bu kişilere, sermayelerinin yarıdan fazlası Devlete aid olmak kaydıyla ve Bakanlar Kurulu kararı ile belge verilmesi de mümkündür.

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — 6326 sayılı Kanunun 18 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 18. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bir genel müdürün idaresi altında merkez kuruluşu ile merkez kuruluşu dışında bölge müdürlüklerinden teşekkül eder.

Merkez kuruluşu genel müdürün idaresi altında genel müdür başyardımcısı ve yardımcuları ile teftiş kurulu başkanı ve müfettişlerden; yeteri kadar teknik, hukuk ve ekonomi müşavirlerinden; başmühendisler ve mühendislerden, jeologlardan, jeofizikçilerden ve uzmanlar ile ekonomistlerden, müdürler, kontrolörler ve diğer memurlardan terekkübeder.

Bölge kuruluşu merkez kuruluşuna bağlı olup, genel müdürün teklifi ve bakanın onayı ile müsaiis yerlerde kurulur. Her bölge müdürlüğü bir müdürün idaresi altında müdür muavinleri ile teknik ve idarî elemanlardan teşkil olunur.

Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde sözleşmeli personel istihdamı caizdir. Ancak; hangi hizmetlerin sözleşme ile yürütüleceği Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığı ile Devlet Personel Dairesinin mütalâası alınmak suretiyle Bakanlar Kurulunca tespit olunur.

MADDE 7. — 6326 sayılı Kanunun 19 ncü maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

MADDE 7. — 6326 sayılı kanunun 6987 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 23 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 23 - 1 — Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün gelirleri :

- a) Petrol hakkı sahiplerinin ödyecekleri devlet haklarından,
- b) Devlet bütçesinden yapılacak yardımlardan,
- c) Her türlü bağışlardan terekkübeler.

2. - Birinci fıkranın (a) ve (b) bendlerinde yazılı gelirler her yıl Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün Bütçe Kanununa bağlı (B) işaretli cetvelinde gösterilir.

MADDE 8. — 6326 sayılı kanunun 6558 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 24 ncü maddesine aşağıda yazılı 3 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 24 - 3 — Petrol hakkı sahibi kamu iktisadi teşebbüsleri Bakanın göstereceği lüzum üzerine petrolle ilgili incelemelerle petrol ameliyatının denetimine Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne yardımcı olmakla yükümlüdür.

MADDE 9. — 6326 sayılı kanunun 26 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 26. - Bu kanunun hükümlerine göre iktisabedilmiş veya edilebilecek olan bilcümle haklarda miracaat veya hak sahipleri arasında çıkacak ihtilâfların Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından müzakere ve sulh yolu ile halline çalışır. İhtilâfların bu yolda halline imkân bulunmadığı takdirde ihtilâflı konu Bakana intikal ettirilir.

MADDE 10. — 6326 sayılı kanunun 27 ncü maddesinin 1 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 27. - 1. — Bakan ve Genel Müdür bu kanunun kendilerine verdiği görevleri yaparken lüzumlu gördükleri her türlü soruşturmayı yapmaya, delilleri tetkike ve soruşturma ile ilgili petrol müesseselerinin bütün işlem, hesap ve kayıtlarını tetkike, petrol ameliyatı ve tesisatını denetlemeye yetkilidirler.

MADDE 11. — 6326 sayılı kanunun 30 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 30. — Bakan kendisine itiraz yolu ile veya Petrol İşleri Genel Müdürlüğünden sulhen halledilemediği kaydiyle intikal eden ihtilâfları için mahiyet ve ehemmiyetine göre tesbit edeceği müddet içinde tetkik ederek karar verir.

MADDE 12. — 6326 sayılı kanunun 31 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 31. — Bu kanun hükümleri dairesinde itiraz etmek ve Danıştayda dâva açmak müddeti kararların tebliğ tarihinden itibaren 30 gündür.

MADDE 13. — 6326 sayılı kanunun 32 ncü maddesinin 1 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 32. - 1. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün petrol hakkı ile ilgili olup, kesinleşen hiçbir kararı Resmi Gazetede ilân edilmedikçe uygulanamaz. Ancak; Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün ciddi yahut giderilmesi mümkün olmayan, zarar doğuran veya doğurabilecek olan fiilleri ve israf hallerini önliyen kararları ile bir petrol hakkı üzerinde tesiri olmayan kararları bu hükmüne tâbi değildir.

MADDE 14. — 6326 sayılı kanunun 33 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Petrol hakkı sahibinin talebi üzerine Genel Müdürlük müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin ifasını emrettiği veya kanunen yapılması gerekli olan petrol ameliyatını, haklı ve mâkûl sebeplerin ortaya çıkması halinde 6 ay süre ile uzatabilir.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Madde 19. — 1. Petrol İşleri Genel M¼d¼r¼ Bakkannın inhası ¼zerine Bakanlar Kurulu kararı ile t¼yin olunur.

MADDE 8. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 23 nc¼ maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.:

Madde 23. — 1. Petrol İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼n¼n gelirleri :

a) Devlet b¼t¼esinden yapılacak yardımlardan,

b) Petrol hakkı sahiplerinin ¼deyebilecekleri Devlet haklarından terekkl¼beder.

2. Birinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yazılı gelirler her yıl Petrol İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼n¼n b¼t¼e kanununa bağlı (B) işaretili cetvelinde g¼sterilir.

MADDE 9. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 24 nc¼ maddesine aşağıda yazılı 3 nc¼ fıkraya eklenmiştir :

Madde 24. — 3. Petrol hakkı sahibi T¼rkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Bakanın g¼stereceęi l¼zum ¼zerine petrolle ilgili incelemelerle petrol ameliyatının denetiminde Petrol İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼ne yardımcı olmakla y¼kl¼ml¼d¼r.

MADDE 10. — Tasarının 9 nc¼ maddesi madde 10 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 11. — Tasarının 10 nc¼ maddesi madde 11 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — 6326 sayılı Kanunun 30 nc¼ maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 30. — Bakan kendisine itiraz yolu ile veya Petrol İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼nden sulhen halledilmediği kaydıyla intik¼l eden ihtil¼fları en ¼ok 90 g¼n i¼inde karara bağlar ve Bakanın bu kararın Petrol İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼nce en ¼ok 7 g¼n i¼inde ilgililere teblig¼ olunur.

MADDE 13. — Tasarının 12 nc¼ maddesi madde 13 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Tasarının 13 nc¼ maddesi madde 14 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 15. — Tasarının 14 nc¼ maddesi madde 15 olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Uzatma sebeplerinin ortadan kalkması veya bunların tamamen veya kısmen vâridolmadığının anlaşılması halinde Genel Müdürlük verilen süreyi kısaltabilir veya bütünü kaldırabilir. yapılan uzatmalar arama ve işletme ruhsatnamesi veya belgenin bu kanuna göre tesbit edilmiş bulunan âzami müddetinin uzatılmasını gerektirmez.

MADDE 15. — 6326 sayılı kanunun 38 nci maddesinin 1 nci fıkrasının (g) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 38. - 1. - g) Müsaadeye taallük edenler haric olmak üzere müracaatlar hakkında verilen kararları,

MADDE 16. — 6326 sayılı kanunun 40 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 40. — 39 ncu maddeye göre :

1. Petrol siciline tescil edilmiş adreste mümessile yapılan tebligat petrol hakkı sahibine yapılmış sayılır.

2. Adreste vukubulan değişiklik hemen bildirilmediği ve yenisi de tebliğ memurunca tesbit edilmediği takdirde tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına, diğer nüshası da Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yere asılır ve eski adresin kapısına asılma tarihi tebliğ tarihi sayılır.

Bundan sonra tebliğler, yeni adres bildirilmediği müddetçe, yalnız Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yerdeki ilân tahtasına asılmak suretiyle yapılır.

3. Adres gösterilmemişse, her türlü tebligat, tebliğ evrakı Genel Müdürlükte herkes tarafından görülebilecek bir yerde 96 saat asılı bulundurulmak suretiyle yapılır.

4. Yukardaki durumlar dışında Genel Müdürlükçe bu kanuna göre yapılacak her türlü tebligat hakkında Tebligat Kanunu hükümleri uygulanır.

MADDE 17. — 6326 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 42. - 1. — Bu kanunu uygulamakla görevli olanlar veya bunların temsilcileri petrol ameliyatını, ameliyat esnasında elde edilen verileri ve nünuneleri, bilcümle belgeleri ve muhasebe kayıtlarını denetlemeye, kontrol etmeye ve gerekli gördükleri verileri ve nünuneleri ve herhangi bir kaydın, hesabın, raporun ve belgenin suretini almağa ve petrol ameliyatının normal seyrini aktarmaksızın muayene ve tecrübeler yapmağa yetkilidirler.

MADDE 18. — 6326 sayılı kanunun 6558 sayılı kanunla değiştirilmiş bulunan 43 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 43. - 1. — Bu kanun hükümlerine göre görevli kimseler, görevleri sebebiyle, öğrendikleri petrol ameliyesine ilişkin sırlarla malî ve petrol faaliyeti ile ilgili teknik mâhiyetteki sırları, petrol hakkı sahibinin rızası olmadıkça, petrol hakkının devamı süresince gizli tutmakla yükümlüdürler.

Petrol hakkı sahibinin petrol endüstrisinin her safhasında elde ettiği tecrübe ve yaptığı işlem ve kurduğu iş münasebetlerini ve benzerlerini ilgilendiren ve yalnız petrol hakkı sahibi ile, birlikte çalıştığı kimselerce bilinen ve umuma veya her halde ilgili petrol endüstrisi kolunda çalışanların büyük çoğunluğunca bilinmiyen her türlü teknik, ticari ve malî bilgiler sır teşkil ederler. Vergi Usul Kanunundaki özel hükümler saklıdır.

2. Genel mahiyetteki teknik, malî ve jeolojik bilgilerle kuyu yerleri, sondaj kesitleri, muhafaza boruları kayıtları ve genel üretim ve satış rakamları sır sayılmaz.

MADDE 19. — 6326 sayılı Kanunun 45 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yazılı 4 ncu fıkra eklenmiştir :

Madde 45. — 2. Bir bölge Bakanlar Kurulu kararı ile tamamen veya kısmen aramaya veya işletmeye açılabilir veya açık bir saha tadil edilebilir veya kısmen veya tamamen kapatılabilir.

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

MADDE 16. — Tasarının 15 nci maddesi madde 16 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Tasarının 16 ncı maddesi madde 17 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Tasarının 17 nci maddesi madde 18 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 19. — Tasarının 18 nci maddesi madde 19 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — 6326 sayılı Kanununun 45 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yazılı 4 ncü fıkraya eklenmiştir.:

Madde 45. — 2. Bir bölge Bakanlar Kurulu kararı ile tamamen veya kısmen aramaya veya işletmeye açılabilir veya açık bir saha tadil edilebilir veya kısmen veya tamamen kapatılabilir.

(Hükümetin teklifi)

Bir bölgenin arama veya işletmeye kısmen veya tamamen kapalı olması, o bölgenin uzantısını teşkil eden ve Türk karasuları dışındaki sularda arama veya işletme ruhsatnamesi verilmesine engel olmaz.

Denizlerde arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesinde ve bu ruhsatlarla ilgili süreler ve yükümlülükler konusunda uygulanacak hukukî rejim Bakanlar Kurulu tarafından tesbit olunur.

4. Kamu İktisadi Teşebbüsleri kapalı bölgelerde de Bakanlar Kurulunun izni ile petrol ameliyatı yapabilirler. Askerî yasak bölgelerde yapılacak aramalarla ilgili müsaade verilmeden önce Genelkurmay Başkanlığının izni alınır.

MADDE 20. — 6326 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin 4 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 50. — 4. Bir keşfi mütaakıp işletme ruhsatnamesi talebinde bulunmak haklarını verir.

Şu kadar ki, verilecek arama ruhsatnamesine, kanunun maksadına uygun şekilde, ameliye ile ilgili kayıt ve şartlar konabilir.

MADDE 21. — 6326 sayılı Kanunun 52 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 52. — Aynı arazinin bir kısmı veya bütünü için birden fazla tüzel kişi tarafından arama ruhsatnamesi talebedilirse bu müracaatlar ihtilâflı sayılarak bu kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri gereğince işlem yapılabileceği gibi, icabında ihtilâfların halline ilişkin hükümlerin uygulanmasına gidilmeden de bir petrol hakkı iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddedilmesinde göz önüne alınması gerekli kıstaslara göre bir tercih yapılmak suretiyle karar verilebilir.

MADDE 22. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 53 ncü maddesine aşağıda yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 53. — 4. Kanuni süresi sona eren veya terk edilen bir arama ruhsatnamesinin kapsadığı arama sahası için, Kamu İktisadi Teşebbüsleri dışında, aynı tüzel kişi tarafından jeolojik istikşaf yapılmadıkça yeniden müracaatta bulunulamaz.

MADDE 23. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 55 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıda yazılı 5 ncü fıkra eklenmiştir :

Madde 55. — 1. Bir arama ruhsatnamesinin süresi 3 yıldır.

2. Bir bölge dahilinde arama sahalarının her hangi birinde bu kanun hükümlerine riayet etmek suretiyle ve hüsnüniyetle aramaya devam eden bir arayıcının o bölgedeki arama ruhsatnameleri süresi 2 yılı aşmamak üzere uzatılabilir.

3. Bu madde hükümlerine göre yapılan uzatmalar 4 ncü fıkra hükmü müstesna olmak üzere bir arama ruhsatnamesi süresinin ilk yürürlük tarihinden itibaren 5 yıldan fazla olamaz.

4. Bir arayıcı kendi arama sahasında bir keşif yaptığı takdirde genel müdürlük, 3 yılı aşmak üzere arayıcının petrolü araziye tesbit etmesine imkân verecek yeterli bir zaman kadar ruhsatname süresini uzatabilir.

5. Yukarıda belirtilen süreler deniz aramalarında yüzde elli oranında artırılabilir.

MADDE 24. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 56 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 56. — Arayıcı her arama sahası için Devlet hakkı ödemekle yükümlüdür.

Devlet hakkı arama sahasının hektarı başına yılda :

1, 2, 3 ncü yıllar için 2,50

4 ve 5 nci yıllar için 5,00

5 nci yıldan sonra her yıl için 7,50 liradır.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Bir bölgenin arama veya işletmeye kısmen veya tamamen kapalı olması, o bölgenin uzantısını teşkil eden ve Türk Karasuları dışındaki sularda arama veya işletme ruhsatnamesi verilmesine engel olmaz.

Karasuları dışında denizlerde arama ve işletme ruhsatnamesi verilmesinde ve bu ruhsatlarla ilgili süreler ve yükümlülükler konusunda uygulanacak hukukî rejim Bakanlar Kurulu tarafından tespit olunur.

4. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı kapalı bölgelerde de Bakanlar Kurulunun izni ile petrol ameliyatı yapabilir. Askerî yasak bölgelerde yapılacak aramalarla ilgili müsaade verilmenden önce Genelkurmay Başkanlığının izni alınır.

MADDE 21. — Tasarının 20 nci maddesi madde 21 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 22. — Tasarının 21 nci maddesi madde 22 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 23. — 6326 sayılı Kanununun 6553 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 53 ncü maddesine aşağıda yazılı 4 ncü fıkra eklenmiştir.

Madde 53. — 4. Kanunî süresi sona eren veya terkedilen bir arama ruhsatnamesinin kapsadığı arama sahası için, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı dışında, aynı tüzel kişi tarafından jeolojik istikşaf yapılmadıkça yeniden müracaatta bulunulamaz.

MADDE 24. — Tasarının 23 ncü maddesi madde 24 olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 25. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 56 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 56. — Arayıcı her arama sahası için Devlet hakkı ödemekle yükümlüdür.

Devlet hakkı arama sahasının hektarı başına yılda :

1, 2, 3 ncü yıllar için 2,5

4 ve 5 ncü yıllar için 5,00

5 nci yıldan sonra her yıl için 7,50 liradır.

(Hükümetin teklifi)

Yukarıda belirtilen Devlet hakkı deniz aramalarında; su derinliği ve çalışma şartları göz önüne alınarak, Bakanlıkça yüzde elli oranında azaltılabilir.

MADDE 25. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 58 nci maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 58. — 1. Arayıcı aynı bölgeye dâhil arama sahalarının her hangi birinde o bölgeye ait en eski ruhsatnamenin tarihinden itibaren en geç 2 yıl içinde arama sondajına başlamaya mecburdur. Bu süre Genel Müdürlüğe en çok 1 yıl daha uzatılabilir.

2. Bir bölgedeki arama sahalarından birinde bir keşif yapan arayıcı keşfi takibeden 1 yıl içinde aynı bölgedeki diğer bir arama sahasında ve yine bu keşiften itibaren 3 yıl içinde de o bölgedeki mütebaki arama sahalarında arama sondajlarına başlamaya mecburdur.

MADDE 26. — 6326 sayılı Kanunun 60 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 60. — Bir işletme ruhsatnamesi işletmeciye bu kanun hükümlerine tabi olmak kaydıyla, hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe, ilgili bulunduğu sahada petrol aramak, inkişaf ettirmek, istihsal etmek ve nakletmek haklarını verir.

İşletmeci, tasfiye ameliyeleri ve işletme sahası dışındaki petrol boru hattı haricolmak üzere, belge almak suretiyle yapılması mümkün olan diğer ameliyeleri yapmak hakkını haizdir.

MADDE 27. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 63 nci maddesine aşağıda yazılı 4 nci fıkra eklenmiştir :

Madde 63. — 4. İşletme ruhsatnamesi talebeden arayıcı ruhsat talebine işletme sahasının geliştirilmesi ve üretimi ile ilgili bir programı ekler. Genel Müdürlük bu programda petrol endüstrisinin gereklerine ve Türkiye ihtiyaçlarına uygun değişiklikler yapılmasını isteyebilir.

MADDE 28. — 6326 sayılı Kanunun 64 nci maddesine aşağıda yazılı 5 nci fıkra eklenmiştir :

Madde 64. — 5. Üzerinde arama veya işletme hakkı bulunmayan bir saha işletme ruhsatnamesi konusu olarak Bakanlar Kurulu kararı ile ve bu kararda tesbit edilecek esaslar dairesinde ancak petrol hakkı sahibi Kamu İktisadi Teşebbüslerine, talep halinde, devredilebilir.

MADDE 29. — 6326 sayılı Kanunun 65 nci maddesinin 1 nci ve 3 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 65. — 1. Bir işletme ruhsatnamesinin süresi yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 20 yıldır.

3. Vecibelerini tamamen yerine getirmiş olan işletmecinin talebi üzerine, işletme ruhsatnamesi Genel Müdürlük tarafından millî menfaatlere, teknik ve ekonomik esaslara uygunluğu tesbit teklif edilmek suretiyle ve toplamı 10 yılı geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararı ile uzatılabilir.

MADDE 30. — 6326 sayılı Kanunun 68 nci maddesinin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 68. — 1. Bir işletmeci işletme ruhsatnamesinin alınmasından başlayarak bir yıl içinde işletme sahasından ekonomik miktarda petrol istihsal etmediği takdirde Genel Müdürlük kendisine ekonomik istihsal şartlarını da göz önünde tutarak 90 gün süre verir. İşletmeci bu süre içinde de ekonomik miktarda petrol istihsalinde bulunmazsa işletme hakkı düşer.

2. Bir işletme sahasında yapılan ekonomik miktarda petrol istihsali sonradan durduğu takdirde, Genel Müdürlük işletme ruhsatnamesinin ilk bir yılı sona erdikten sonra en az 90 günlük bir süre vererek işletmeciden ekonomik miktarda petrol istihsaline yeniden başlamasını isteyebilir. İşletmeci bu tebligata rağmen, mücbir sebebolmaksızın, ekonomik miktarda petrol istihsaline başlamazsa verilen süre sonunda işletme ruhsatnamesi düşer.

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

Arayıcının 1 yıl zarfında fiilen yaptığı jeolojik ve sondaj masraflarının tamamı o yıl içinde ödeyeceği toplam Devlet hakkından tenzil edilir.

Yukarıda belirtilen Devlet hakkı deniz aramalarında; su derinliği ve çalışma şartları gözönüne alınarak, Bakanlıkça yüzde elli oranında azaltılabilir.

MADDE 26. — Tasarının 25 nci maddesi 26 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 27. — Tasarının 26 nci maddesi 27 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Tasarının 27 nci maddesi 28 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — 6326 sayılı Kanununun 64 ncü maddesine aşağıda yazılı 5 nci fıkraya eklenmiştir :

Madde 64. — 5. Üzerinde arama veya işletme hakkı bulunmayan bir saha işletme ruhsatnamesi konusu olarak Bakanlar Kurulu kararı ile ve bu kararda tespit edilecek esaslar dairesinde ancak petrol hakkı sahibi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, talep halinde, devredilebilir.

MADDE 30. — 6326 sayılı Kanununun 65 nci maddesinin 1 nci ve 3 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 65. — 1. Bir işletme ruhsatnamesinin süresi yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 20 yıldır.

3. Vecibelerini tamamen yerine getirmiş olan işletmecinin talebi üzerine, işletme ruhsatnamesi Genel Müdürlük tarafından millî menfaatlere, teknik ve ekonomik esaslara uygunluğu tespit ve teklif edilmek suretiyle ve toplamı (10) ar yılı geçmemek üzere iki defa Bakanlar Kurulu kararıyle uzatılabilir.

MADDE 31. — Tasarının 30 ncü maddesi 31 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Ancak, bu tebligat istihsalin durduğu tarihten itibaren 3 ay ve işletme sahasında arama veya işletme sondajları hüsnüniyetle yapılmakta ise 1 yıl geçmeden icra edilemez.

MADDE 31. — 6326 sayılı Kanunun 69 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 69. — 1. İşletmeciler her işletme sahası için bir Devlet hakkı ödemekle mükelleftirler. Devlet hakkı işletme sahasının hektarı başına yılda :

1 nci yıl için	15
2 nci yıl için	20
3 ncü yıl için	25
4 ncü yıl için	30
5 nci yıl için	40
6 ncı ve mütaakıp yıl- lar için	50 liradır.

2. Arama sahasındaki bir keşif dolayısıyla işletmeci mükellefiyetlerine tabi bir arayıcının ödiyeceği Devlet hakkı, arama sahasının yarısı için, arayıcı sıfatıyla ödemesi gereken Devlet hakkından fazla olamaz.

MADDE 32. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 79 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 79. — 1. Arayıcı ve işletmecilerin ödemekle mükellef buldukları Devlet hakkı ve hissesi, kendi beyanları üzerine Genel Müdürlükçe tahakkuk ettirilir. Devlet hakkı ve hissesi tahakkuk ettirildikten sonra maddi delillere veya kanuni ölçülere dayanılarak tesbit olunan farklar üzerinden ikmalen Devlet hakkı ve hissesi tarhiyatı yapmaya Genel Müdürlük yetkili ve görevlidir.

İkmal tarhiyatına karşı ilgililerin Bakan nezdinde yapacakları itiraz ihtilâflı kısmın tahsilini durdurur.

Bakan kararının taraflara tebliğinden sonra bu karar gereğince tahsil edilecek miktar genel müdürlükçe ilgiliye tebliğ olunur.

İkmalin tarh edilen Devlet hakkı ve hissesi yüzde yüz fazlası ile alınır.

2. Devlet hakkı ve hissesi tahakkukun ilgili bulunduğu takvim yılını takibeden yıldan itibaren 5 yıl içinde tarh ve tebliğ olunmadığı takdirde zamanaşımına uğrar.

3. Nakden ödenecek Devlet hakkı hissesi genel müdürlüğün bulunduğu yer vergi dairesine ödenir. Devlet hakkı hissesinin beyan, tarh, tahakkuk, ödeme, usul, şekil ve zamanı ile ikmalen tarhiyata ait diğer hususlar nizamnamede gösterilir.

MADDE 33. — 6326 sayılı Kanunun 80 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 80. — Belge; yapılabilmesi müsaade, arama veya işletme ruhsatnameleri istihsaline mütevakıf bulunan ameliyeler müstesna olmak ve münhasıran belgede belirtilen işleri yapmak üzere sahibine bu kanun hükümleri dairesinde faaliyette bulunmak hakkını verir.

Belge süresi âzami 30 yıldır. Bu süre Bakanlar Kurulu kararı ile daha 10 yıl kadar uzatılabilir.

MADDE 34. — 6326 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin 1 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 82. — 1. İki veya daha fazla müracaat veya bir müracaatla bir belge veya bir arama veya işletme ruhsatnamesi :

- Aynı arazinin bir kısmının veya tamamının münhasıran veya birbiriyle telif olunamayacak şekilde istimalini tazammun ediyorsa ;
- Aynı ihtiyacı temine mâtuf aynı hizmeti istihdaf ediyorsa ;
- Boru hatları güzergâhları birbirine tedahül ediyorsa ;

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

MADDE 32. — Tasarının 31 nci maddesi 32 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 33. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 79 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 79. — 1. Arayıcı ve işletmecilerin ödemekle mükellef buldukları Devlet hakkı ve hissesi tahakkuk ettirildikten sonra maddi delillere veya kanuni ölçülere dayanılarak tespit olunan farklar üzerinden ikmalen Devlet hakkı ve hissesi tarhiyatı yapmaya Genel Müdürlük yetkili ve görevlidir.

İkmal tarhiyatına karşı ilgililerin Bakan nezdinde yapacakları itiraz ihtilâflı kısmın tahsilini durdurur.

Bakan kararının taraflara tebliğinden sonra bu karar gereğince tahtsil edilecek miktar Genel Müdürlükçe ilgiliye tebliğ olunur.

İkmalin tarh edilen Devlet hakkı ve hissesi yüzde yüz fazlası ile alınır.

2. Devlet hakkı ve hissesi tahakkukun ilgili bulunduğu takvim yılını takibeden yıldan itibaren 5 yıl içinde tarh ve tebliğ olunmadığı takdirde zamanaşımına uğrar.

3. Nakden ödenecek Devlet hakkı ve hissesi Genel Müdürlüğün bulunduğu yer vergi daire-sine ödenir. Devlet hakkı ve hissesinin beyan, tarh, tahakkuk, ödeme, usul, şekil ve zamanı ile ikmalen tarhiyata ait diğer hususlar nizamnamede gösterilir.

MADDE 34. — Tasarının 33 ncü maddesi 34 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 35. — Tasarının 34 ncü maddesi 35 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

İhtilâflı sayılarak bu kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri dairesinde muameleye tabi tutulabileceği gibi, icabında ihtilâfların halline mütedair kanun hükümlerinin tatbiki cihetine gidilmeden, belge iktisabı için yapılan bir talebin kabul veya reddinde göz önünde tutulması gereken kıstaslara göre bir karar da verilebilir.

MADDE 35. — 6326 sayılı Kanununun 86 ncı maddesine aşağıdaki şekilde 2 nci fıkra eklenmiş ve mevcut hüküm 1 nci fıkra olarak adlandırılmıştır :

Madde 86. — 2. Petrol hakkı sahibi; petrol ameliyeleri dolayısıyla kullanma hakkının taallük ettiği gayrimenkule veya bunun üzerindeki tesisler ile civarındaki gayrimenkul veya tesislere yaptığı zararı, kusur olup olmamasına veya yapılan zararın önceden tahmini mümkün bulunup bulunmamasına bakılmaksızın, tam olarak tazmin etmekle mükelleftir.

Bundan doğan tazminat alacakları haksız fiiller hakkındaki zamanaşımına tabidir.

MADDE 36. — 6326 sayılı Kanununun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 87 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 2 nci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 87. — 1. Bir petrol hakkı sahibi; arama işletme veya belge sahasında veya civarında petrol ameliyatı için lüzumlu olan arazinin kullanma hakkını, arazi özel mülkiyet konusu ise anlaşma veya kamulaştırma yolu ile; arazi sahipsiz ise arama ruhsatnamesine, işletme ruhsatnamesine veya belgeye kaydedilmek suretiyle iktisabedebilir.

Anlaşmaya dayanan kullanma hakkı 3 yıldan fazla sürdüğü takdirde özel mülkiyet konusu arazinin mâliki de petrol hakkı sahibinden bu arazinin kamulaştırılmasını isteyebilir.

Ancak; diğer kanunlarda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde petrol hakkı sahibi özel mülkiyet konusu arazinin sahibi ile anlaşmak suretiyle mülkiyetini de iktisabedebilir.

2. a) Kamulaştırma kararı talep üzerine genel müdürlükçe verilir. Bu kamu yararına ilişkin bir karar hükmünde olup mütaakıp işlemler istimlâk Kanunu hükümleri dairesinde cereyan eder.

MADDE 37. — 6326 sayılı Kanununun 92 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 92. — Petrol hakkı sahibi; arama, işletme veya belge sahasında yahut kullanma hakkına sahibolduğu arazide kurduğu veya bulundurduğu tesislerle bunların mütemmim cüzlerini ve bu tesislerin teferruatı sayılsın veya sayılmasın diğer bütün menkul mallarını, aşağıdaki maddelerin hükümleri saklı kalmak kaydıyla her zaman kaldırılabilir.

MADDE 38. — 6326 sayılı Kanununun 94 ncü maddesinin 1-a bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 94. — 1. a) Sona eren kullanma hakkının taallük ettiği arazide bir petrol hakkı sahibi tarafından vücuda getirilmiş bina ve diğer sabit tesisler;

MADDE 39. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 95 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 95. — 1. Petrol hakkı sahibi yürürlükte bulunan bütün vergi, resim ve harc kanunları ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine, bunların ek ve tadillerine ve bunların yerine kaim olacak kanunlara tabidir.

2. Esas faaliyetleri bu kanuna göre petrol ameliyatı olan iki veya daha fazla petrol hakkı sahibi aralarında bir iştirak teessüs etmiş olsa bile ayrı ayrı vergiye tabi olurlar.

3. Bu kanunda yazılı petrol ameliyeleri ile birlikte umumi hükümlere tabi diğer faaliyetlerde bulunan petrol hakkı sahipleri; petrol ameliyelerine mütaallik faaliyetleri için ayrı sermaye tahsis eder, bu mahiyetteki muamelelerini tefrik etmek üzere ayrı kayıt ve muhasebe tutar ve petrol ameliyelerinin netice hesaplarını diğer faaliyetlerin netice hesaplarına karıştırmaksızın ayrı bir beyanname ile bildirirler. Petrol ameliyelerinden mütevellit neticeler müstakil olarak vergilendirilir.

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

MADDE 36. — Tasarının 35 nci maddesi 36 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 37. — Tasarının 36 ncı maddesi 37 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 38. — Tasarının 37 nci maddesi 38 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 39. — Tasarının 38 nci maddesi 39 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Tasarının 39 ncu maddesi 40 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 40. — 6326 sayılı Kanunun 96 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 96. — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi 1 nci fıkrasındaki istisna ile ilgili hükümler petrol ve petrol mahsullerinden elde edilen gelir ve kazançta uygulanmaz.

MADDE 41. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 97 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 97. — 1. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 ncü maddesi gereğince kurum kazancının tesbitinde mükellefler tarafından hasıllattan indirilebilecek giderlerden başka petrol hakkı sahipleri aşağıdaki indirimleri de yapabilirler :

- a) Petrol hakkı sahibi kurumların ödedikleri Devlet hakkı ve hisseleri,
- b) Petrol hakkı sahibi kurumların ellerindeki sahanın terk edilmesi gereği olarak terk ettikleri ekonomik değerlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,
- c) Petrol hakkı sahibi kurumların aktifleştirmedikleri arama giderleri sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri,
- d) Tükenme payları.

Madde 97. — 2. Tükenme yapı petrol hakkı sahibinin sermaye hesabına alarak aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri toplamından ibaret olup Vergi Usul Kanununun 316 ncı maddesi hükmüne kıyasla her saha için ayrı ayrı olmak üzere, Maliye Bakanlığı ile Petrol İşleri Genel Müdürlüğünce müştereken belirlenecek nisbetler üzerinden itfa edilir. Ancak; sahanın petrol istihsalinden başka bir maksada tahsis edilmiş bulunan kısmının maliyet veya kıymeti ile petrol ameliyesinin sona erdiği tarihte bu sahanın petrol hakkı sahibi bakımından haiz olduğu bakiye değer tükenme, ayından indirilir.

MADDE 42. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 98 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 98. — Petrol hakkı sahibi kurumların ekonomik değerleri Vergi Usul Kanununda yer alan değerlendirme hükümlerine göre değerlendirilmekle beraber, bu kurumların aktifleştirdikleri ve bu kanunla tarifleri ve esasları belirtilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri kayıtlı değerleri üzerinden değerlendirilir.

Bu değerler bu işler için yapılan gerçek giderlerden fazla olamaz.

Bu giderlerin aktifleştirilmesi ihtiyaridir. Terah hakkı bu gruba dâhil masrafların yapıldığı ilk döneme ait vergi beyannamesinde kullanılır.

MADDE 43. — 6326 sayılı Kanunun 99 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 99. — Petrol hakkı sahibi tarafından aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderlerinden ekonomik değerinin maliyeti ile bu ekonomik değerinin elde edilmesi ve üzerindeki tesisatın kurulması ile ilgili masraflar amortisman yolu ile; diğerleri ise rezerv durumu dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca tesbit olunacak esaslara göre itfa olunur.

MADDE 44. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 112 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve ilâve edilmiş 2, 3, ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 112. — 1. Bir petrol hakkı sahibi bizzat veya bir temsilcisi veya Genel Müdürlükçe kabul edilmiş bir mütaahhidi vasıtasıyla kendi adına Türkiye'deki petrol ameliyeleri için - idari faaliyetler ile bina tesislerinin ve teçhizatının inşası, kurulması ve işletilmesine ait malzemeler hariç olmak üzere - Genel Müdürlükçe lüzumlu görülen malzemeyi, münhasıran bu ameliyelerde kullanmak kaydıyla, Petrol Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 yıl müddetle güm-

(Geçici Komisyonun değiştirilişi)

MADDE 41. — Tasarının 40 nci maddesi 41 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 42. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 97 nci maddesi aşağıdaki Şekilde değiştirilmiştir.

Madde 97. — 1. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 nci maddesi gereğince kurum kazancının tespitinde mükellefler tarafından hâsılattan indirilebilecek giderlerden başka petrol hakkı sahipleri aşağıdaki indirimleri de yapabilirler:

a) Petrol hakkı sahibi kurumların, Petrol Kanununun 56 nci maddesinde değişiklik yapan bu tasarının 25 nci maddesinde belirtilen, mahsup işleminden sonra, varsa, ödedikleri Devlet hakkı ve hisseleri,

b) Petrol hakkı sahibi kurumların ellerindeki sahanın terk edilmesi gereği olarak terk ettikleri ekonomik değerlerin henüz itfa edilmemiş bakiye değerleri,

c) Petrol hakkı sahibi kurumların aktifleştirmedikleri arama giderleri sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri,

d) Tükenme payları.

Madde 97. — 2. Tükenme payı petrol hakkı sahibinin sermaye hesabına alarak aktifleştirdiği arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri toplamından ibaret olup Vergi Usul Kanununun 316 nci maddesi hükmüne kıyasla her saha için ayrı ayrı olmak üzere, Maliye Bakanlığı ile Petrol işleri Genel Müdürlüğünce müştereken belli edilecek nispetler üzerinden itfa edilir. Ancak; sahanın petrol istihsalinden başka bir maksada tahsis edilmiş bulunan kısmının maliyet veya kıymeti ile petrol ameliyesinin sona erdiği tarihte bu sahanın petrol hakkı sahibi bakımından haiz olduğu bakiye değer tükenme payından indirilir.

MADDE 43. — Tasarının 42 nci maddesi 43 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 44. — 6326 sayılı Kanunun 99 ncu maddesi aşağıdaki Şekilde değiştirilmiştir :

Madde 99. — Petrol hakkı sahibi tarafından aktifleştirilen arama giderleri, sondaj fer'i giderleri ve ekonomik miktarda verimi olmayan kuyuların açılma giderleri dışındaki ekonomik değerin maliyeti ile bu ekonomik değerin elde edilmesi ve üzerindeki tesisatın kurulması ile ilgili masraflar amortisman yolu ile itfa olunur. Bunlara tatbik edilecek amortisman nispetleri rezerv durumu dikkate alınarak Maliye Bakanlığınca ayrıca tespit edilir.

MADDE 45. — 6326 sayılı Kanunun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 112 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve ilâve edilmiş 2, 3, ve 4 nci fıkraları aşağıdaki Şekilde değiştirilmiştir :

Madde 112. — 1. Bir petrol hakkı sahibi bizzat veya bir temsilcisi veya Genel Müdürlükçe kabul edilmiş bir müteahhidi vasıtasıyla kendi adına Türkiye'deki petrol ameliyeleri için - idari faaliyetler ile bina tesislerinin ve teçhizatının inşası, kurulması ve işletilmesine ait malzemeler haric olmak üzere - Genel Müdürlükçe lüzumlu görülen malzemeyi, münhasıran bu ameliyelerde kullanmak kaydıyla, Petrol Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 25 yıl müddetle gümrük ve di-

(Hükümetin teklifi)

rük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir. Ancak; Bakanlar Kurulu Türkiye'de istihlal veya imal edilen ve evsafı, mevcudu ve emre âmade miktarı bakımından ithal edilen mümasil maddelerle kıyası kabil bulunan ve fiyatları ithal maddelerinin gümrüklü fiyatlarına kıyasla % 25 ten daha yüksek bulunmayan maddelerin isimlerini muhtevi müfredatlı bir liste neşrederek bu listede gümrükten muaf olarak ithal edilmekte bulunan maddelerden hangilerinin gümrük vergisine ve diğer ithal vergisi ve resimlerine tabi tutulacağını tâyin ve tesbit edebilir. Bu liste 6 şar aylık devrelerde yeniden gözden geçirilerek tâdil olunabilir. Listeler neşrolundukları tarihte yürürlüğe girer. Ancak; listenin neşir tarihinden önce Genel Müdürlüğe verilmiş dilekçelerle ithali istenilen maddeler, bu Genel Müdürlükçe gerekliliği onaylanmak kaydıyla, listenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde ithal edildikleri takdirde, muafiyetten faydalanırlar.

2. Petrol hakkı sahibi; hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe kendi petrol ameliyatı için lüzumlu olan ve yerli kaynaklardan temini mümkün bulunmayan hampetrolü piyasa fiyatı üzerinden gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir.

Bakanlar Kurulu ithal edilen hampetrolün piyasa fiyatını serbest rekabet emsal fiyatlarını göz önünde bulundurarak tesbite yetkilidir.

3. Yukardaki fıkralar gereğince tanınan gümrük ve diğer ithal vergi ve resimleri muafiyetti, bu malzemenin bir petrol hakkı sahibinden petrol ameliyatında kullanılmak üzere başka bir petrol hakkı sahibine Genel Müdürlüğün müsaadesi ile devri halinde de, devam eder.

4. İkinci fıkra mucübince ithal olunan petrolden imâl edilen petrol ürünleri ile petrol ameliyatında kullanılmak üzere diğer bir petrol hakkı sahibine devredilen malzemeler hariç, gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edilmiş olan malzeme, doğrudan doğruya veya petrol ameliyatı sayılmıyan bir faaliyet yolu ile Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satılmak üzere devredildiği, devir tarihinde yürürlükte bulunan Gümrük Kanunu ve Tarife Cetvellerindeki hüküm ve şartlar dâhilinde gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerine tabi tutulur. Şu kadar ki, petrol ameliyesi yönünden işe yararıyan malzeme için Genel Müdürlüğün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının tasvibi suretiyle bu hükme bir istisna tanınabilir.

MADDE 45. — 6326 sayılı Kanununun 115 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları ile 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncu fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 115. 1. Bir petrol hakkı sahibi Maliye Bakanlığına ve Genel Müdürlüğe müracaatla ödenmesi gereken fakat henüz ödenmemiş bulunan her türlü vergi, resim, harç, Devlet hakları ve Devlet hisselerinin ödenmesi için gereken meblâğı hariç tutmak şartıyla;

a) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği nakdi fonlarla buna ait hakların bu kanuna ve Vergi Usul Kanununa göre tesbit edilecek sermaye mevcutları esasından ibaret değerini aşan kısmı haric olmak üzere nakdî fonlarla buna mütaallik haklarını;

b) Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde ettiği kısmı hariç bırakmak suretiyle sermaye mevcutları esasına dâhil diğer kıymetleri nakden veya aynen,

Vergiden muaf olarak harice transfer edebilir.

Şu kadar ki, ayın olarak gelen sermaye yine aynen çıkarılacak durumda ise ayın olarak çıkarılır. Ekonomik değerlerin yurt içinde satış veya devrinden doğan lehte farklar blokedir. Bedel yurt dışında alınmışsa fark döviz olarak Türkiye'ye getirilip bloke hesaba alınır. Yurda giren ve çıkan ayınların evsafa uygunluk ve müsaade konusu mallar olup olmadığı, gerektiğinde, Maliye Bakanlığı ve Genel Müdürlük eksperlerince denetlenebilir.

2. Bir petrol hakkı sahibi Maliye Bakanının müsaadesi ile petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş ekonomik değerleri harice transfer ederek bunların karşılığında Türkiye'deki petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere haricden nakit, hizmet, malzeme veya diğer bir ekonomik değer getirebilir.

(Geçici Komisyonun değiştirii)

ęer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir. Ancak; Bakanlar Kurulu Türkiye'de istihlal veya imal edilen ve evsafı, mevcudu ve emre amade miktarı bakımından ithal edilen mümasil maddelerle kıyası kabil bulunan ve fiyatları ithal maddelerinin gümrüklü fiyatlarına kıyasla % 25 ten daha yüksek bulunmayan maddelerin isimlerini muhtevi müfredatlı bir liste neşrederek bu listede gümrükten muaf ithal edilmekte bulunan maddelerden hangilerinin Gümrük Vergisine ve diğer ithal Vergisi ve resimlerine tabi tutulacağını tayin ve tespit edebilir. Bu liste 6'şar aylık devrelerde yeniden gözden geçirilerek tadil olunabilir. Listeler neşrolundukları tarihte yürürlüğe girer. Ancak; listenin neşir tarihinden önce Genel Müdürlüğe verilmiş dilekçelerle ithali istenilen maddeler, bu Genel Müdürlükçe gerekliliği onaylanmak kaydıyla, listenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde ithal edildikleri takdirde, muafiyetten faydalanırlar.

2. Petrol hakkı sahibi; hakkı yürürlükte bulunduğu müddetçe kendi petrol ameliyatı için lüzumlu olan ve yerli kaynaklardan temini mümkün bulunmayan hampetrolü piyasa fiyatı üzerinden Gümrük ve diğer İthal Vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edebilir.

Bakanlar Kurulu ithal edilen hampetrolün piyasa fiyatını serbest rekabet emsal fiyatlarını gözönünde bulundurarak tespite yetkilidir.

3. Yukardaki fıkralar gereğince tanınan gümrük ve diğer ithal vergi ve resimleri muafiyeti, bu malzemenin bir petrol hakkı sahibinden petrol ameliyatında kullanılmak üzere başka bir petrol hakkı sahibine Genel Müdürlüğün müsaadesi ile devri halinde de, devam eder.

4. İkinci fıkra mucibince ithal olunan petrolden imal edilen petrol ürünleri ile petrol ameliyatında kullanılmak üzere diğer bir petrol hakkı sahibine devredilen malzemeler hariç, Gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerinden muaf olarak ithal edilmiş olan malzeme, doğrudan doğruya veya petrol ameliyatı sayılmayan bir faaliyet yolu ile Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satılmak üzere devredildiği, devir tarihinde yürürlükte bulunan Gümrük Kanunu ve tarife cetvellerindeki hüküm ve şartlar dâhilinde gümrük ve diğer ithal vergi ve resimlerine tabi tutulur. Şu kadar ki, petrol ameliyesi yönünden işe yaramayan malzeme için Genel Müdürlüğün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının tasvibi suretiyle bu hükme bir istisna tanınabilir.

MADDE 46. — Tasarının 45 nci maddesi 46 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Bu suretle harice transferine müsaade edilen ekonomik değerler karşılığında haricîten temin edilen nakit, hizmet, malzeme veya diğer ekonomik değerler petrol hakkı sahibince Türkiye'de petrol ameliyelerinden başka kaynaklardan elde edilmiş sayılır.

3. Petrol hakkı sahipleri ithal edilmiş müseccel sermayelerine mahsuben her zaman, ithal edilmiş sermayelerini aşan transfer edilebilecek net kıymetlerinin transferi için ise ancak Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verilme müddeti zarfında her beyannamenin verilmesini takiben transfer talebinde bulunabilirler.

Müddetinde yapılmıyan transfer talepleri ancak gelecek Kurumlar Vergisi beyannamesi süresi içinde yapılabilir.

MADDE 46. — 6323 sayılı Kanununun 116 ncı maddesinin 1 nci fıkrası ile aynı maddenin 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 116. — 1. Petrol ameliyelerinde kullanılmak üzere Türkiye'de ithal edilmiş olan nakdi fonlar ve buna ait haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüzünü teşkil eden malzeme veya diğer ekonomik kıymetlerin değeri, ithalâtın yapıldığı dövize göre Türk parasının ithal tarihinde cari resmî kambiyo kuru üzerinden tesbit edilir.

Kıymet tâyin ve tesbiti, Maliye Bakanlığı ile müştereken Genel Müdürlükçe yapılır.

3. Bu suretle yapılacak tevsik muameleleri üzerine Maliye Bakanlığı ile Genel Müdürlük tarafından dövizin cinsi hakkında verilecek kararda; petrol hakkı sahibinin ve transfer edilecek ekonomik kıymetlerin değerinin hangi memlekete mensub oldukları hususu ile diğer ilgili hususların yazılması şarttır.

Hilâfına delil bulunmadıkça, nakdi fonlar ile buna mütaallik haklar da dâhil olmak üzere transfer edilecek ekonomik kıymetlerin değeri, karşılığında elde edildikleri kıymetlerin memlekete ithal tarihlerindeki sıraya göre transfere tabi tutulur.

Yukarıdaki esaslara göre değeri tesbit edilmiş nakdi fonlar ve buna mütaallik haklarla sermaye mevcutları esasının bir cüzünü teşkil eden diğer ekonomik kıymetlerin transferi ithal tarihinde cari olan resmî kambiyo kuru üzerinden yapılır.

Bunların dışında kalanlar transfer tarihinde cari olan resmî kambiyo kuruna tabidir.

MADDE 47. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 113 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 118. — Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanunlar ve bu kanunların ek ve tadilleri ile bunlara istinaden çıkarılan karar ve tebliğler, bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere, petrol hakkı sahiplerine de uygulanır.

MADDE 48. — 6326 sayılı Kanununun 6558 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 120 nci maddesinin 1 nci fıkrası ile 6558 sayılı Kanunla eklenen 3 ncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 120. — 1. İşletmeciler ve belge sahipleri istihdam ettikleri yabancı şahıslar sayısının yüzde 25 inden aşağı sayıda olmamak üzere Türk vatandaşlarının (Devlet memurları hariç) petrol ameliyelerinin her safhasında ihtisas kazanmalarını sağlamak için yabancı memleketlerde veya Genel Müdürlükçe uygun görüldüğü oranda Türkiye'deki ilmî ve meslekî kurum ve işletmelerde eğitim ve staj görmelerini, masraflarını üzerlerine almak suretiyle, temin ederler.

3. Bu suretle eğitim ve staj görenler masraflarını üzerlerine alan petrol hakkı sahiplerine karşı mecburi hizmet veya iş mükellefiyeti ile bağlı değildirler.

MADDE 49. — 6326 sayılı Kanununun 121 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 121. 2. a) Petrol hakkı sahibi Kamu İktisadi Teşebbüsleri bu kanununun 53 ncü maddesinin 2 nci ve 3 ncü fıkraları, 61 nci maddesinin 2 nci ve 3 ncü fıkraları, 74, 75 ve 80 nci maddelerinin sınırlayıcı hükümlerine tabi değildirler.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

MADDE 47. — Tasarının 46 ncı maddesi 47 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 48. — Tasarının 47 ncı maddesi 48 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 49. — Tasarının 48 ncı maddesi 49 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 50. — 6326 sayılı Kanununun 121 ncı maddesi 2 ncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 121. — 2. a) Devlet adına faaliyette bulunan petrol hakkı sahibi kuruluş, bu kanunun 53 ncü maddesinin 2 ncı ve 3 ncü fıkralarına tabi olmamakla beraber bu kuruluş bir bÖlgede azami 16 adet arama ruhsatı alabilir.

(Hükümetin teklifi)

b) Arama ruhsatnamesi iktisabı için özel teşebbüs tarafından müracaatta bulunulan bir arama sahasının tamamına veya bir kısmına, işbu müracaatı takibeden 15 gün içerisinde, Kamu İktisadi Teşebbüsleri tarafından müracaat edildiği takdirde 52 nci madde hükmü uygulanmaz. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin müracaatı öncelik kazanır.

Kararları dışında arama ruhsat iktisabı için yapılan müracaatlarda da bu hüküm uygulanır.

c) Petrol hakkı sahibi Kamu İktisadi Teşebbüsleri bu kanunun 56 ncı maddesinde öngörülen mükellefiyete tabi değildir.

MADDE 50. — 6326 sayılı Kanunun 124 ncü maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 124. — 1. Müsaade istihsal etmeden jeolojik istikşaf yapanlar 500 liradan 1 000 liraya kadar hafif para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belge almaksızın jeolojik istikşaftan gayri petrol ameliyelerini yapanlar 5 000 liradan 25 000 liraya kadar ağır para cezası veya bir aydan altı aya kadar hapis cezası veya her ikisi ile birlikte cezalandırılırlar.

MADDE 51. — 6326 sayılı Kanunun 125 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 125. — 1. Bu kanuna göre israf veya tehlikeli fiilleri yapanlara, bu fiilleri tesbit olunacak bir süre içinde durdurmaları için, Genel Müdürlük tarafından emir verilir. Bu sürenin sonunda israf veya tehlikeli fiil devam ederse, devam ettiği her gün için failleri 500 lira ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

2. Yukarıda yazılı fiillerden dolayı önemli ve tamiri kabil olmayan bir hasar meydana gelmişse, failleri hakkında bir aydan altı aya kadar hapis cezası veya fiilen devam ettiği her gün için 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası veya bu cezalardan her ikisine birden hükmolunur.

MADDE 52. — 6326 sayılı Kanunun 6987 sayılı Kanunla değiştirilmiş bulunan 132 nci maddesinin 1, 3 ve 4 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 132. — 1. Petrol hakkı sahibi bu kanuna, nizamnameye, bunlara müstenit kararnamelere, emirlere veya müsaade, arama ruhsatnamesi veya işletme ruhsatnamesi veya belgede yazılı şartlardan her hangi birine riayet etmediği takdirde Genel Müdürlük, kendisine 90 gün zarfında bunlara riyeti aksi takdirde verilen müsaade, arama ruhsatnamesi veya işletme veya belge ile ilgili ameliyelerin geçici bir süre içinde durdurulabileceğini veya doğrudan doğruya fesih müeyyidesinin uygulanacağını ihbar eder. Bu ihbara rağmen 90 günlük sürenin bitiminde petrol hakkı sahibinin riayetsizliği devam ederse Genel Müdürlük ameliyeyi 90 günden az ve 180 günden çok olmamak üzere geçici olarak durdurabileceği gibi müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgenin doğrudan doğruya feshi için Bakan teklifte bulunabilir.

3. Arama veya işletme ruhsatnamesi sahibi veya belge sahibi kanunun 13, 57, 58, 59, 67 ve 85 nci maddelerinin hükümlerine riayet etmediği takdirde, hakkında geçici durdurma tedbirine başvurulmaksızın, 90 günlük süre verilmek suretiyle doğrudan doğruya fesih müeyyidesi uygulanır.

4. Fesih kararı Genel Müdürün teklifi üzerine Bakan tarafından, geçici durdurma kararı ise Genel Müdür tarafından verilir.

MADDE 53. — 6558 ve 987 sayılı kanunlarla değiştirilmiş bulunan 6326 sayılı Kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir :

EK MADDE 1. — 6326 sayılı Petrol Kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 6558 ve 6987 sayılı kanunlarda; «İcra Vekilleri Heyeti», «Vekil», «Vekâlet», «Petrol Dairesi» ve «Reisi» tâbirleri sırası ile «Bakanlar Kurulu», «Bakan», «Bakanlık», «Petrol İşleri Genel Müdürlüğü» ve «Genel Müdür» olarak, 8 nci kısmın 1 nci bölüm başlığı «Personel Eğitimi» ve aynı kısmın 2 nci bölüm başlığı «Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yapacakları petrol ameliyeleri» olarak değiştirilmişlerdir.

(Geçici Komisyonun değiştirişi)

Yine, aynı kuruluş 61 nci maddenin 2 nci ve 3 ncü fıkraları, 74, 75, ve 80 nci maddelerinin de sınırlayıcı hükümlerine tabi değildir.

b) Aynı arazinin bir kısmı veya bütünü için birden fazla hükmi şahıs tarafından arama ruhsatnamesi talebedilirse bu müracaatlar ihtilâflı itibar olunarak bu kanunun ihtilâfların halline ait hükümleri dairesinde muameleye tabi tutulur.

c) Petrol hakkı sahibi Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı bu kanunun 56 ncı maddesinde ön-görülen mükellefiyete tabi değildir.

MADDE 51. — Tasarının 50 nci maddesi 51 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 52. — Tasarının 51 nci maddesi 52 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 53. — Tasarının 52 nci maddesi 53 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 54. — Tasarının 53 ncü maddesi 54 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

EK MADDE 2. — Bir belgeye dayanılarak petro - kimya tesisleri için 112 nci madde gereğince ithal edilen hammadde, yardımcı kimyasal maddeler, işletme malzemeleri ve bünyesine giren diğer malzemelerle imal olunan petro - kimyasal maddeler doğrudan doğruya veya petrol ameliyatı sayılmayan bir faaliyet yoluyla Türkiye dâhilinde kullanılmak veya satılmak üzere devredildiği takdirde 112 nci maddenin 5 nci fıkrası hükmü uygulanmaz.

MADDE 54. — 6326 sayılı Kanunla bu kanunun ek ve tadillerinde aşağıda belirtilen maddeler, fıkralar, bentler ve bölüm başlıkları kaldırılmıştır :

6326 sayılı Kanunun 3 nci maddesi 37 nci fıkrası, 13 nci maddesi, 21 nci maddesi, 6937 sayılı Kanunla değiştirilen 22 nci maddesi, 27 nci maddenin 4 nci fıkrası, 28 nci maddesi, 29 ncu maddesi, 33 nci maddenin 1 nci fıkrasının (d), (f) ve (i) bentleri, 51 nci maddenin 4 nci fıkrası, 76 nci maddenin ikinci paragrafı, 100 nci maddesi, 6558 sayılı Kanunla değiştirilen 101, 102, 103, 104, 105, 106 ve 107 nci maddeleri, 108 nci maddesi, 6987 sayılı Kanunla değişik 109 ve 110 ncu maddeleri, 6558 sayılı Kanunla değişik 111 nci maddesi, 117 nci maddenin 2 nci fıkrası, 121 nci maddenin 3 ncu ve 4 ncu fıkraları ile 6 nci kısımdaki 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı bölüm başlıkları.

MADDE 55. — 6326 sayılı Kanunla bu kanunun ek ve tadilleri olan kanunlara aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen arama ruhsatnamele-
rinin müddeti, verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. Arama ruhsatnamesinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kendi arama sahasında keşif yapan arayıcıya Petrol Kanununun 55 nci maddesinin 4 nci fıkrası gereğince Petrol Dairesince tanınmış olan müddet, kanun yürürlüğe girdiği tarihte bu kanunla kabul olunan 3 yılı aşmış olsa bile devam eder.

GEÇİCİ MADDE 3. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 53 nci maddesi gereğince işlemeye başlamış bulunan müddetler, eski hükümlere tabi kalırlar. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı, yeni kanunun tayin ettiği müddetlerden uzun ise bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetin geçmesi ile müddet tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 4. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen işletme ruhsatnamele-
lerinin müddeti, verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. İşletme ruhsatnamele-
rinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 5 yıl ve daha fazla nakledilmiş olan zararlar müteakip yıllara devredilemez.

GEÇİCİ MADDE 6. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 63 nci maddesi gereğince işlemeye başlamış bulunan müddetler eski hükümlere tabi kalırlar. Şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı yeni kanunun tayin ettiği müddetlerden uzun ise, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetlerin geçmesi ile tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olan belgelerde yazılı müddetler, verildikleri tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir.

GEÇİCİ MADDE 8. — 6558 ve 6987 sayılı kanunlarla değişik 6326 sayılı Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 nci kısmında yer alan hükümleri değiştiren ve kaldıran hükümler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takribeden takvim yılı başında yürürlüğe girer. Bu kanu-

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

MADDE 55. — Tasarının 54 ncü maddesi 55 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 56. — 6326 sayılı Kanunla bu kanunun ek ve tadilleri olan kanunlara aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir :

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen arama ruhsatnamelerinin müddeti, verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. Arama ruhsatnamesinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kendi arama sahasında keşif yapan arayıcıya Petrol Kanununun 55 nci maddesinin 4 ncü fıkrası gereğince Petrol Dairesince tanınmış olan müddet, kanun yürürlüğe girdiği tarihte bu kanunla kabul olunan 3 yılı aşmış olsa bile devam eder.

GEÇİCİ MADDE 3. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 58 nci maddesi gereğince işlemeye başlamış bulunan müddetler, eski hükümlere tabi kalırlar. şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı, yeni kanunun tâyin ettiği müddetlerden uzun ise bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetin geçmesi ile müddet tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 4. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilen işletme ruhsatnamelerinin müddeti verildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir. İşletme ruhsatnamelerinin kısmen veya tamamen devri halinde de hüküm böyledir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 5 yıl ve daha fazla nakledilmiş olan zararlar müteakıp yıllara devredilemez.

GEÇİCİ MADDE 6. — İşbu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kanunun 68 nci maddesi gereğince işletmeye başlamış bulunan müddetler eski hükümlere tabi kalırlar. şu kadar ki, sözü geçen müddetlerin geri kalan kısmı yeni kanunun tâyin ettiği müddetlerden uzun ise, bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren yeni müddetlerin geçmesi ile tamamlanmış olur.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olan belgelerde yazılı müddetler, verildikleri tarihte yürürlükte bulunan hükümlere tabidir.

GEÇİCİ MADDE 8. — 6558 ve 6987 sayılı kanunlarla değişik 6326 sayılı Petrol Kanununun vergilendirme başlığını taşıyan 6 ncı kısmında yer alan hükümleri değiştiren ve kaldıran hükümler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden takvim yılı başında yürürlüğe girer. Bu kanunun

(Hükümetin teklifi)

nun yürürlüğünü takibeden takvim yılı başına kadar vergilendirme ile ilgili eski hükümlerin uygulanmasına devam edilir.

MADDE 56. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 57. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

13 . 4 . 1972

Başbakan <i>N. Erim</i>	Devlet Bakanı <i>D. Kitaplı</i>	Devlet Bakanı <i>A. İ. Göğüş</i>	Devlet Bakanı <i>İ. Karaöz</i>
Devlet Bakanı <i>İ. Öztrak</i>	Adalet Bakanı <i>S. Bilge</i>	Millî Savunma Bakanı <i>F. Melen</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Kubat</i>
Dışişleri Bakanı <i>H. Bayülken</i>	Maliye Bakanı <i>S. N. Ergin</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>İ. Arar</i>	Bayındırlık Bakanı <i>M. Öztekin</i>
Ticaret Bakanı <i>N. Talû</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>C. Aykan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>H. Özalp</i>	Tarım Bakanı <i>M. O. Dikmen</i>
Ulaştırma Bakanı V. <i>İ. Karaöz</i>	Çalışma Bakanı <i>A. R. Uzuner</i>	Sanayi ve Tek. Bakanı <i>M. Erez</i>	En. ve Tab. Kay. Bakanı <i>N. Devres</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>E. Y. Akçal</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>S. Bingöl</i>	Köy İşleri Bakanı <i>N. Sönmez</i>	Orman Bakanı <i>S. İnal</i>
Gençlik ve Spor Bakanı <i>A. Karaküçük</i>			

(Geçici Komisyonun değiştirişi).

yürürlüğünü takiben takvim yılı başına kadar vergilendirme ile ilgili eski hükümlerin uygulanmasına devam edilir.

GEÇİCİ MADDE 9. — Petrol Dairesi Reisliği ile Akaryakıtlar Dairesi Başkanlığında görevli personel herhangi bir kararname veya olur alınmasına lüzum kalmaksızın Petrol İşleri Genel Müdürlüğü emrine; Petrol Dairesi Reisi Petrol İşleri Genel Müdürlüğüne, Akaryakıtlar Dairesi Başkanı Petrol İşleri Genel Müdür Başyardımcılığına, Petrol Dairesi İdarî ve Teknik Reis Muavinleri Genel Müdür yardımcılıklarına kazanılmış her türlü hakları saklı kalmak suretiyle tâyin edilmiş sayılırlar.

GEÇİCİ MADDE 10. — Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde teşkili öngörülen Teftiş Kuruluna, öncelikle halen Akaryakıt Baş Kontrolörlüğü ve kontrolörlüğü kadrosunu işgal eden elemanlar bir ehliyet sınavından geçirilir ve kazananlar müfettiş olarak atanırlar.

MADDE 57. — Tasarının 56 ncı maddesi 57 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 58. — Tasarının 57 nci maddesi 58 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

